

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ПЕТРОВ Павло

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
з дисципліни «Глобалістика»

Дніпро, 2025

УДК: 321

Рекомендовано Вченою радою факультету суспільних наук і міжнародних відносин Протокол № 1 від 18.09.2025 р.

Рецензент:

Щербак В.М.

канд. політ. наук., доц., доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Іщенко І.В.

д-р. політ. наук, проф. завідувач кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

П 99 Петров, П. (2025). Навчальний посібник з дисципліни «Глобалістика». ДНУ: Електронне видання. 168.

Навчальний посібник з дисципліни «Глобалістика» підготовлено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. У посібнику розкрито сучасні теоретико-методологічні підходи до вивчення глобальних процесів, особливості трансформації міжнародного порядку в умовах глобалізації та цифровізації, змін політичних інститутів, зовнішньої політики, публічної дипломатії, безпекових і комунікаційних стратегій держав. Значну увагу приділено глобальним викликам цифрової епохи, міжнародній безпеці, трансрегіональному співробітництву та формуванню глобальної конкурентоспроможності держав. Структура посібника охоплює методологію навчання, роботу з джерелами, академічне письмо, лекційний курс, семінарські заняття, завдання для самостійної роботи, глосарій і список джерел. Посібник призначений для студентів, викладачів і всіх, хто цікавиться сучасними глобальними трансформаціями та проблемами міжнародних відносин.

ЗМІСТ

Вступ	4
Методологія навчання та практичні інструменти	7
Робота з джерелами та академічне письмо, академічна доброчесність	17
Зміст і структура лекційного курсу	27
Розділ 1. Глобальна цифровізація та трансформація міжнародного порядку	27
Тема 1. Глобалізація та цифровізація як новий етап розвитку світової системи	27
Тема 2. Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху глобалізації	36
Тема 3. Географія цифрового впливу та трансформація зовнішньої політики під впливом глобалізації	44
Тема 4. Публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси у глобальному просторі	53
Розділ 2. Глобальні безпекові виклики та комунікаційні стратегії в умовах цифрової трансформації	62
Тема 5. Цифровізація та міжнародна безпека: нові загрози і механізми реагування в глобальне епоху	62
Тема 6. Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу держави	71
Тема 7. Внутрішньополітична цифровізація як чинник глобальної конкурентоспроможності держав	80
Тема 8. Трансрегіональне співробітництво та правове регулювання в умовах глобальної цифровізації	90
Зміст і структура семінарських занять	99
Зміст і структуру завдань до самостійної роботи	135
Глосарій	153
Список джерел	162

ВСТУП

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується глибокими структурними змінами, що охоплюють політичну, економічну, безпекову, комунікаційну та культурну сфери світового розвитку. Глобалізація в її новітньому вимірі дедалі тісніше поєднується з цифровізацією, внаслідок чого формується нова конфігурація світової системи, змінюються механізми міжнародної взаємодії, трансформуються політичні інститути, моделі зовнішньої політики, інструменти дипломатії та способи реалізації державного впливу. У цьому контексті глобалістика постає як важлива міждисциплінарна навчальна дисципліна, що дає змогу осмислити природу глобальних процесів, виявити їхні закономірності, суперечності та наслідки для сучасного міжнародного середовища.

Актуальність вивчення дисципліни «Глобалістика» зумовлена тим, що глобальні процеси сьогодні вже не можуть бути пояснені винятково через класичні підходи до міжнародних відносин. Світ дедалі більше функціонує як складна мережа взаємозалежностей, у якій поряд із державами важливу роль відіграють міжнародні організації, транснаціональні корпорації, цифрові платформи, регіональні та локальні актори, мережеві спільноти й нові форми комунікаційної взаємодії. Глобальні трансформації охоплюють не лише економічну інтеграцію чи інформаційний обмін, а й питання міжнародної безпеки, цифрового суверенітету, зовнішньополітичного іміджу держав, конкурентоспроможності, нормативного регулювання та трансрегіональної кооперації. Саме тому глобалістика є необхідною складовою професійної підготовки бакалавра спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного бачення сучасного світу, здатності до міждисциплінарного аналізу глобальних процесів, критичного мислення, інтерпретації міжнародних подій та явищ, а також уміння працювати з багаторівневими моделями світового

розвитку. Методологія викладання глобалістики ґрунтується на поєднанні системного, міждисциплінарного, компетентнісного, комунікативного, проблемно-аналітичного, конструктивістського та практикоорієнтованого підходів. Таке поєднання забезпечує не лише засвоєння понятійно-категоріального апарату дисципліни, а й розвиток у студентів здатності прогнозувати динаміку глобальних процесів, критично аналізувати міжнародне середовище та застосовувати набуті знання в аналітичній, комунікаційній і професійній діяльності.

Метою навчального посібника є формування у студентів цілісного уявлення про глобалістику як теоретичну та прикладну сферу знання, що досліджує закономірності розвитку світової системи в умовах зростаючої взаємозалежності, цифрової трансформації та ускладнення міжнародних зв'язків. Посібник покликаний сприяти засвоєнню основних концепцій і категорій глобалістики, розумінню логіки сучасних глобальних процесів, виробленню навичок аналізу міжнародних викликів і ризиків, а також формуванню професійної здатності оцінювати місце держави, суспільства та інститутів у новій глобальній реальності. Важливим завданням є також розвиток навичок аналітичного читання, академічного письма, аргументації та дотримання принципів академічної доброчесності.

Структура навчального посібника відображає логіку послідовного опанування дисципліни. У ньому представлено методологію навчання та практичні інструменти, розділ про роботу з джерелами й академічне письмо, зміст і структуру лекційного курсу, семінарських занять, завдання для самостійної роботи, глосарій і список джерел. Основну частину посібника складають два змістові розділи. Перший присвячений глобальній цифровізації та трансформації міжнародного порядку й охоплює проблематику глобалізації, цифрових змін політичних інститутів, географії цифрового впливу, зовнішньої політики, публічної дипломатії, парадипломатії та цифрових альянсів. Другий розділ зосереджений на глобальних безпекових викликах і комунікаційних стратегіях у цифрову епоху, зокрема на питаннях міжнародної безпеки,

цифрового іміджу держави, внутрішньополітичної цифровізації, глобальної конкурентоспроможності та трансрегіонального співробітництва.

Особливу цінність дисципліни становить її орієнтація на формування інтегрованого типу професійного мислення, що поєднує концептуальну глибину, аналітичну точність, критичну рефлексивність, комунікативну компетентність і практичну інструментальність. У сучасному міжнародному середовищі, яке є швидкоплинним, конфліктогенним, технологічно опосередкованим і мережево організованим, майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен не лише інтерпретувати глобальні процеси, а й бути здатним професійно діяти в них як аналітик, дослідник, комунікатор і учасник міжнародної взаємодії. Саме таке завдання і виконує навчальний курс з глобалістики.

Отже, навчальний посібник з дисципліни «Глобалістика» покликаний забезпечити теоретичну, методичну та практичну основу для осмислення сучасних глобальних трансформацій. Його зміст орієнтований на формування у студентів цілісного розуміння міжнародного середовища, здатності аналізувати глобальні виклики цифрової доби, оцінювати тенденції розвитку світового порядку та професійно працювати з актуальними проблемами міжнародних відносин, суспільних комунікацій і регіональних студій. Посібник адресований здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, викладачам, а також усім, хто цікавиться сучасними процесами глобального розвитку.

МЕТОДОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ТА ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ

Методологія викладання навчальної дисципліни «Глобалістика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії ґрунтується на поєднанні системного, міждисциплінарного, компетентнісного, комунікативного, проблемно-аналітичного, конструктивістського та практикоорієнтованого підходів, що в сукупності забезпечують не лише засвоєння категоріально-понятійного апарату сучасної глобалістики, але й формування у студентів здатності до самостійної інтерпретації складних глобальних процесів, прогнозування їхньої динаміки, критичного аналізу трансформацій міжнародного середовища та застосування отриманих знань у фахових ситуаціях політико-дипломатичної, аналітичної, комунікаційної й експертної діяльності. У контексті сучасного освітнього процесу глобалістика постає не як сукупність ізольованих знань про глобальні проблеми людства, а як інтегральне інтелектуальне поле, у межах якого осмислюються закономірності розвитку світової системи, конфігурації глобальної взаємозалежності, форми транснаціональної комунікації, механізми функціонування наднаціональних інститутів, трансформації суверенітету, цифрова реконфігурація міжнародного порядку, а також множинні ризики, що виникають на перетині політичних, економічних, технологічних, культурних та безпекових процесів. Саме тому методологія навчання цієї дисципліни має бути орієнтована на інтелектуальну складність об'єкта дослідження, епістемологічну багатовимірність сучасних міжнародних відносин і необхідність розвитку в студентів не лише знаннєвої, а й аналітичної, дискурсивної, прогностичної та інструментальної компетентності.

Концептуальною основою методології навчання є уявлення про глобальний простір як відкриту, нелінійну, багаторівневу й полісуб'єктну систему, у якій взаємодіють держави, міжнародні організації, транснаціональні корпорації, глобальні цифрові платформи, мережеві спільноти, регіональні актори, субнаціональні утворення, неурядові організації та індивідуальні комунікативні агенти. Така оптика вимагає від освітнього процесу відмови від

редукціоністських моделей викладання, які зводять міжнародні відносини виключно до міждержавної дипломатії чи формально-правових механізмів, і натомість передбачає впровадження поліметодологічного інструментарію, здатного охопити як макрорівневі трансформації глобального порядку, так і мезо- та мікрорівневі процеси символічного виробництва, інформаційного впливу, цифрового посередництва, ідентифікаційної мобілізації та стратегічної комунікації. Відповідно, навчальний процес вибудовується як інтелектуально організована діяльність, спрямована на розгортання у студентів здатності мислити у категоріях взаємозалежності, комплексності, транскордонності, гібридності та мережевої взаємодії.

Значне місце в методології навчання посідає системний підхід, який дозволяє розглядати глобальні процеси не як випадкову сукупність окремих подій, а як структуровану динаміку взаємопов'язаних елементів, що перебувають у постійному стані адаптації, конфлікту, коеволюції та функціонального переформатування. Використання системного аналізу у викладанні глобалістики забезпечує формування в студентів уміння ідентифікувати ключові підсистеми глобального середовища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між економічними, політичними, соціокультурними та технологічними феноменами, аналізувати механізми впливу глобальних акторів на конфігурацію міжнародного порядку, а також виявляти латентні та відстрочені наслідки тих чи інших рішень у сфері міжнародної політики. Особливе значення такий підхід має у вивченні цифрової трансформації, оскільки саме цифровізація виявляє високий рівень системної зв'язаності між технологічною інфраструктурою, державним управлінням, безпековими режимами, глобальними ринками, комунікаційними потоками та нормотворчими практиками.

Не менш важливим є міждисциплінарний підхід, без якого неможливо адекватно інтерпретувати сучасні глобальні процеси. Глобалістика як навчальна дисципліна органічно інтегрує теоретичні ресурси міжнародних відносин, політичної науки, міжнародного права, глобальної економіки, соціології, комунікативістики, геополітики, безпекознавства, цифрових студій,

культурології та регіоналістики. У педагогічному вимірі це означає, що студент має навчитися працювати з різними типами знань, співвідносити концепти, запозичені з різних наукових традицій, співставляти якісні та кількісні способи пізнання, а також розуміти, що глобальні процеси не можуть бути пояснені в межах єдиної дисциплінарної оптики. Такий підхід створює підґрунтя для подолання фрагментарності мислення, сприяє розвитку когнітивної гнучкості та формує інтелектуальну готовність майбутнього фахівця до роботи в ситуації аналітичної невизначеності, коли жоден окремий метод чи теорія не забезпечують вичерпного пояснення міжнародної реальності.

Компетентнісна логіка методології навчання передбачає, що результатом опанування дисципліни мають бути не лише знання про категорії глобалізації, цифрового суверенітету, транснаціоналізації, геоекономічної конкуренції, гібридної безпеки чи стратегічних комунікацій, а насамперед сформовані здатності застосовувати ці знання у процесі аналізу конкретних міжнародних ситуацій, розробки прогнозів, підготовки аналітичних матеріалів, виявлення глобальних тенденцій і ризиків, оцінювання комунікаційних стратегій держав та недержавних акторів, а також обґрунтування можливих моделей політичного реагування. Така орієнтація зумовлює відбір змісту, методів, форм організації навчання й практичних інструментів відповідно до тих професійних функцій, які потенційно виконуватиме випускник у сфері міжнародних відносин. Йдеться про аналітичну діяльність, підготовку інформаційно-довідкових матеріалів, участь у міжнародних комунікаційних процесах, експертне забезпечення управлінських рішень, роботу з публічною дипломатією, медіадискурсом, цифровими платформами, репутаційними ризиками та кризовими комунікаціями.

Методологічна специфіка навчання глобалістики полягає також у пріоритетності проблемно-орієнтованого підходу, оскільки предмет цієї дисципліни конституюється не лише через усталені теоретичні моделі, а й через постійно змінювану сукупність викликів, криз, загроз, дисбалансів та асиметрій, які характеризують сучасний світовий розвиток. У навчальному процесі це передбачає фокусування не тільки на репродукції знань, але й на

інтелектуальному опрацюванні проблемних вузлів сучасності: кризи глобального управління, цифрової нерівності, фрагментації інформаційного простору, гібридизації конфліктів, трансформації зовнішньополітичної суб'єктності, алгоритмічного контролю, ерозії традиційних дипломатичних каналів, посилення ролі платформених корпорацій та зміни нормативних режимів міжнародної взаємодії. Саме тому навчальна діяльність студентів має організовуватися таким чином, щоб вони були залучені до аналізу дискусійних і контроверсійних питань, формували вміння зіставляти конкуруючі підходи, оцінювати аргументаційні позиції та виробляти власні обґрунтовані висновки.

У межах означеної методології особливого значення набуває конструктивістський підхід, який дозволяє акцентувати увагу студентів на тому, що міжнародна реальність не є виключно об'єктивно заданою системою матеріальних сил, а значною мірою формується через дискурси, норми, символічні репрезентації, ідентичності, комунікативні практики та інтерпретаційні рамки. Для дисципліни «Глобалістика» це має принципове значення, оскільки саме через дискурсивне конструювання визначаються образи глобальних загроз, уявлення про цивілізаційні кордони, моделі геополітичного позиціонування, легітимність міжнародного втручання, репутаційний статус держав та архітектура публічної дипломатії. В освітньому процесі конструктивістська оптика сприяє розвитку вміння аналізувати тексти, виступи, медійні повідомлення, цифрові наративи та символічні політики як чинники реального міжнародного впливу. Студент у такій моделі навчання виступає не пасивним споживачем готового знання, а активним інтерпретатором смислів, здатним виявляти механізми нормотворення, ідеологічної артикуляції та комунікаційної легітимації у глобальному просторі.

Практикоорієнтований вимір методології навчання реалізується через інтеграцію теоретичного матеріалу з інструментами прикладного аналізу міжнародних процесів. У сучасних умовах підготовка фахівця з міжнародних відносин неможлива без формування навичок роботи з емпіричними даними, аналітичними звітами, статистичними масивами, інтерактивними базами,

цифровими інформаційними ресурсами, медійним контентом, міжнародними індексами, правовими документами, програмними стратегіями, комунікаційними кейсами та візуалізованими картами глобальних процесів. У зв'язку з цим методологія навчання передбачає застосування широкого спектра практичних інструментів, спрямованих на розвиток у студентів здатності працювати з інформацією різного типу, рівня складності й походження. Йдеться про навички селекції релевантних джерел, порівняльного аналізу політичних документів, контент-аналізу офіційних заяв, дискурс-аналізу публічних комунікацій, інтерпретації міжнародних рейтингів, картографування цифрових впливів, побудови аналітичних матриць, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами та формування доказово обґрунтованих висновків.

У методичному аспекті особливу роль відіграє поєднання лекційно-аналітичного, семінарсько-дискусійного, кейсового, дослідницького та проєктного форматів навчання. Лекція в курсі глобалістики не зводиться до лінійної передачі знань, а функціонує як складний інтелектуальний простір концептуалізації, у межах якого окреслюються базові категорії, теоретичні традиції, методологічні суперечності та аналітичні рамки інтерпретації глобальних процесів. Семінарське заняття, своєю чергою, виступає середовищем верифікації та поглиблення знань через дискусію, інтерпретацію кейсів, полеміку навколо альтернативних позицій, спільну деконструкцію складних політичних ситуацій і моделювання аргументованих відповідей на проблемні питання. Кейсовий метод є особливо продуктивним для глобалістики, оскільки дозволяє перенести студента з площини абстрактної теорії у сферу прикладного аналізу конкретних міжнародних процесів, де глобальні закономірності проявляються через специфічні події, конфлікти, стратегії чи інституційні зміни. Проєктне навчання забезпечує розвиток навичок колективної інтелектуальної роботи, планування дослідження, розподілу функцій, аргументації, підготовки аналітичного продукту та публічного представлення результатів.

Серед практичних інструментів, доцільних для використання у викладанні глобалістики, центральне місце посідає аналітичне читання міжнародних

документів, що передбачає роботу зі стратегіями держав, резолюціями міжнародних організацій, концепціями цифрового розвитку, доктринальними текстами у сфері безпеки, звітами аналітичних центрів і програмними документами глобальних інституцій. Така робота формує в студентів уміння виявляти приховані політичні пріоритети, визначати ієрархію загроз, ідентифікувати інституційні інтереси, розрізняти декларативний і операційний рівні зовнішньополітичних текстів, а також інтерпретувати нормативне поле міжнародної взаємодії. Не менш значущим є порівняльний метод, за допомогою якого студенти навчаються зіставляти національні моделі цифровізації, стратегії публічної дипломатії, механізми регулювання платформ, підходи до кібербезпеки, форми трансрегіонального співробітництва та інструменти формування міжнародного іміджу держав. Порівняльний аналіз дозволяє подолати одновимірність сприйняття глобальних процесів і виробити здатність бачити варіативність інституційних відповідей на спільні виклики.

Вагомим інструментальним компонентом навчання є робота з кейсами, що відображають реальні або змодельовані ситуації у сфері міжнародної політики, цифрової дипломатії, інформаційної безпеки, комунікаційних конфліктів, репутаційних криз, платформеної конкуренції, міждержавної взаємодії в цифровому просторі та трансформації глобальних режимів управління. Кейс-аналіз стимулює здатність студентів до багатофакторного мислення, оскільки вимагає одночасного врахування політичних, правових, технологічних, економічних і комунікативних змінних. Його методична цінність полягає у формуванні навичок діагностики проблеми, структурування інформації, побудови логіки аргументації, оцінювання альтернатив і вироблення рекомендацій. У межах бакалаврської підготовки особливо доцільними є кейси, пов'язані з цифровою трансформацією державного управління, інформаційними операціями, використанням соціальних медіа у зовнішній політиці, кризовими комунікаціями державних інституцій, міжнародною реакцією на кіберінциденти та нормативним регулюванням цифрових платформ.

Окремої уваги потребує застосування інструментів критичного дискурсу-аналізу, які дають змогу інтерпретувати міжнародно-політичні тексти як форми влади, легітимації та символічного впливу. У межах цього інструменту студенти можуть аналізувати, яким чином у політичних заявах, дипломатичних зверненнях, медійних кампаніях, урядових комунікаціях чи міжнародних доповідях конструюються образи союзника, противника, ризику, стабільності, цифрового прогресу, демократичної легітимності або цивілізаційної переваги. Такий тип роботи формує здатність виявляти не лише формальний зміст повідомлення, а й його ідеологічну архітектуру, комунікативну інтенцію, адресну спрямованість, технологію впливу та механізми рамкування. Для підготовки фахівця у сфері міжнародних відносин це особливо важливо, оскільки сучасна дипломатія дедалі більше функціонує в середовищі символічної конкуренції, де значення мають не тільки матеріальні ресурси, але й здатність нав'язувати інтерпретаційні схеми, формувати легітимні наративи та управляти глобальним сприйняттям.

У сучасній освітній практиці методологія навчання глобалістики повинна інтегрувати цифрові інструменти як невід'ємну частину професійної підготовки. Йдеться не лише про використання електронних освітніх платформ, мультимедійних засобів чи систем дистанційного навчання, а про свідому інкорпорацію цифрової аналітики у зміст навчальної діяльності. До таких інструментів належать міжнародні статистичні бази, інтерактивні карти глобальних потоків, інформаційно-аналітичні панелі, ресурси моніторингу політичних ризиків, сервіси відстеження медіанаративів, цифрові архіви публічної дипломатії, бази нормативно-правових актів, а також інструменти візуалізації даних, за допомогою яких студенти можуть репрезентувати складні багатовимірні процеси у зрозумілій аналітичній формі. Педагогічна цінність таких засобів полягає в тому, що вони не лише підвищують рівень наочності, але й формують культуру доказового мислення, вчать працювати з даними, оцінювати валідність джерела, співвідносити цифри з політичним контекстом і уникати поверхових інтерпретацій.

Суттєвим елементом методології є моделювання професійних ситуацій, яке дає змогу наблизити освітній процес до реальних умов функціонування міжнародно-політичного середовища. У межах такого підходу застосовуються рольові симуляції дипломатичних переговорів, моделі засідань міжнародних організацій, сценарії антикризового реагування, вправи з розробки комунікаційної стратегії держави, аналізу інформаційної атаки або підготовки репутаційної відповіді на зовнішньополітичний виклик. Методична перевага симуляцій полягає в тому, що вони дозволяють студентові інтегрувати знання, аналітичні вміння, риторичні навички, навички швидкої обробки інформації, стратегічного мислення та командної взаємодії. Крім того, симулятивні формати сприяють глибшому розумінню логіки міжнародних інституцій, обмежень політичного вибору, ролі процедур, асиметрії ресурсів та значення комунікації у прийнятті зовнішньополітичних рішень.

Важливою складовою практичного інструментарію є підготовка аналітичних матеріалів різних жанрів, зокрема аналітичних записок, policy brief, ситуаційних довідок, порівняльних оглядів, прогнозних тез, експертних коментарів і коротких стратегічних меморандумів. Така діяльність має принципове значення для формування професійної компетентності бакалавра з міжнародних відносин, оскільки вчить студента не лише збирати й осмислювати інформацію, але й структуровано, логічно та концептуально коректно представляти результати аналізу відповідно до запиту цільової аудиторії. У процесі підготовки подібних матеріалів формується культура академічно й професійно виваженого письма, вміння стисло формулювати проблему, виокремлювати головне, розрізняти факт, інтерпретацію та оцінку, будувати аргументацію на основі перевірених джерел і пропонувати реалістичні рекомендації. У такий спосіб методологія навчання долає розрив між університетською підготовкою та практичними вимогами до фахівців у сфері міжнародної аналітики й публічної комунікації.

Особливої актуальності в дисципліні «Глобалістика» набуває сценарний метод, що використовується для розвитку прогностичного мислення та здатності

працювати з високим рівнем невизначеності. Глобальні процеси, особливо в умовах цифрової трансформації, характеризуються турбулентністю, нелінійністю, швидкою зміною параметрів і потенційною каскадністю наслідків, а тому традиційна ретроспективна аналітика повинна доповнюватися інструментами перспективного моделювання. У навчальному процесі сценарний підхід дає можливість студентам аналізувати різні траєкторії розвитку міжнародної системи, оцінювати вплив технологічних інновацій на перерозподіл сили, прогнозувати наслідки регуляторних змін, посилення цифрового протекціонізму, трансформації союзницьких конфігурацій чи комунікаційних криз. Сценарний аналіз формує стратегічну чутливість, інтелектуальну дисципліну в роботі з альтернативами та вміння уникати категоричних детерміністських висновків у ситуаціях складної глобальної динаміки.

Не менш значущою є рефлексивна складова методології навчання, яка передбачає розвиток здатності студентів усвідомлювати власні аналітичні позиції, когнітивні упередження, ідеологічні передсуди, методологічні обмеження та комунікативні рамки сприйняття міжнародної реальності. У викладанні глобалістики це набуває особливого значення, адже сам предмет дисципліни часто пов'язаний із конфліктом інтерпретацій, нормативними суперечностями та конкуруючими моделями світобачення. Тому методологія навчання має стимулювати не лише накопичення знань, але й інтелектуальну самокорекцію, готовність до перегляду позицій, толерантність до складності та наукову відповідальність у роботі з глобальними темами. Рефлексивна практика може реалізовуватися через аналітичні есе, обговорення суперечливих кейсів, критичне зіставлення концепцій і самостійну постановку дослідницьких питань, що сприяє становленню зрілого академічного мислення.

У цілісній структурі методології навчання важливе місце посідає поєднання індивідуальної та колективної інтелектуальної роботи. Індивідуальна робота необхідна для формування самостійності, аналітичної дисципліни, навичок глибокого читання, опрацювання джерел, концептуального синтезу та письмового оформлення результатів. Колективні формати, натомість,

забезпечують розвиток комунікативної компетентності, здатності до фахової дискусії, кооперативного мислення, аргументованого захисту позиції, взаємної критики та спільного вироблення аналітичного рішення. Для дисципліни, що досліджує глобальні процеси як середовище багаторівневої взаємодії, така організація навчальної діяльності є не лише педагогічно доцільною, але й змістовно релевантною, оскільки відтворює саму логіку сучасного міжнародного середовища, в якому ефективність дії залежить від поєднання автономної експертності та здатності функціонувати в мережах координації.

Таким чином, методологія навчання дисципліни «Глобалістика» повинна розглядатися як складна багатокomпонентна система, спрямована на формування у здобувачів вищої освіти інтегрованого типу професійного мислення, що поєднує концептуальну глибину, аналітичну точність, критичну рефлексивність, комунікативну компетентність, прогностичну чутливість та практичну інструментальність. Її головним завданням є не лише ознайомлення студентів із сучасними теоріями та проблемами глобального розвитку, а насамперед підготовка до інтелектуально складної діяльності в умовах швидкоплинного, мережевого, конфліктогенного та технологічно опосередкованого міжнародного середовища. Саме через поєднання системного аналізу, міждисциплінарної інтеграції, проблемно-орієнтованого навчання, кейсової роботи, цифрових аналітичних інструментів, симуляційних практик, дискурс-аналізу, сценарного моделювання та підготовки аналітичних текстів стає можливим формування фахівця, здатного не лише інтерпретувати глобальні процеси, але й професійно діяти в них як дослідник, комунікатор, аналітик і майбутній учасник міжнародної взаємодії.

РОБОТА З ДЖЕРЕЛАМИ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Робота з джерелами в межах навчальної дисципліни «Глобалістика» є не допоміжним елементом освітнього процесу, а однією з його фундаментальних когнітивних і професійно-формувальних складових, оскільки саме через системне, критичне, методологічно вивірене опрацювання різноманітних текстів, документів, аналітичних матеріалів, емпіричних масивів, цифрових ресурсів і наукових інтерпретацій формується здатність студента до адекватного розуміння багатовимірної природи глобальних процесів, до відтворення їхньої внутрішньої логіки, до виявлення причинно-наслідкових залежностей між явищами міжнародного життя та до вироблення власної аргументованої дослідницької позиції. У підготовці бакалавра спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії робота з джерельною базою має розглядатися не лише як техніка збирання інформації, а як складна інтелектуальна практика епістемологічної селекції, аналітичного розмежування, інтерпретаційного структурування та критичної верифікації знання, без якої неможливе становлення фахівця, здатного до самостійного осмислення динаміки міжнародного середовища, трансформацій глобального порядку, цифрової реконфігурації комунікативного простору та зміни форм владної і символічної взаємодії у світовій політиці.

Специфіка глобалістики як навчальної дисципліни зумовлює особливу складність джерельної роботи, оскільки об'єкт її вивчення не локалізується в межах однієї інституційної, правової чи політичної площини, а розгортається у просторі перетину міжнародних, транснаціональних, регіональних, національних і субнаціональних процесів, що водночас репрезентуються у різних режимах знання. Це означає, що студент має працювати не з однорідним масивом академічних текстів, а з багатошаровим корпусом матеріалів, до якого входять монографічні дослідження, статті у фахових виданнях, міжнародно-правові акти, стратегії держав, звіти міжнародних організацій, документи аналітичних центрів, статистичні бази, цифрові інформаційні панелі, аналітичні записки, медійні

публікації, офіційні комунікації урядів, матеріали публічної дипломатії та в окремих випадках емпіричні дані, згенеровані цифровими платформами. У такому контексті принципово важливо сформулювати у здобувача вищої освіти уявлення про те, що жодне джерело не є нейтральним носієм «чистого факту», а кожен текст функціонує в межах певного інституційного, ідеологічного, дискурсивного, політичного або методологічного горизонту, який визначає не лише зміст повідомлення, але й спосіб його подання, рамки інтерпретації, селекцію фактів та акценти аргументації.

Робота з джерелами виводить студента на рівень усвідомлення того, що академічне знання не є механічною сумою відомостей, а є результатом послідовного аналітичного відбору, зіставлення, критики, концептуалізації та синтезу. У зв'язку з цим важливо не просто ознайомлювати студентів із тематично релевантною літературою, а формувати в них навичку джерелознавчої диференціації, тобто здатність розрізняти первинні та вторинні джерела, нормативні та аналітичні документи, описові та інтерпретаційні тексти, наукові й публіцистичні матеріали, верифіковані емпіричні дані та оціночні узагальнення, офіційні позиції та незалежні експертні оцінки. Для дисципліни «Глобалістика» така навичка набуває особливого значення, оскільки сучасне глобальне середовище характеризується надмірною інформаційною насиченістю, конкуренцією наративів, асиметрією доступу до даних, політизацією знання та швидким поширенням контенту, який часто маскується під аналітику, але насправді виконує пропагандистську, маніпулятивну або легітимізаційну функцію. Відтак навчання роботі з джерелами повинно передбачати не лише розвиток технічної компетентності пошуку, але й формування інтелектуальної настороженості, критичної уважності до походження тексту, статусу автора, інституційної афіліації, цільової аудиторії, аргументаційної конструкції та ступеня доказовості висунутих положень.

У структурі академічної підготовки особливе місце посідає формування культури наукового читання, яке істотно відрізняється від звичайного інформаційного споживання тексту. Наукове читання передбачає не лінійне

засвоєння змісту, а аналітичне декодування концептів, виявлення логіки аргументації, фіксацію теоретичних передумов, розпізнавання методологічного інструментарію, оцінювання емпіричної бази, виявлення дискусійних вузлів і співвіднесення окремого тексту з ширшим полем наукових дебатів. У межах дисципліни «Глобалістика» така практика особливо важлива, оскільки значна частина проблематики курсу пов'язана з категоріями, що мають високу ступінь семантичної рухливості й теоретичної багатозначності. Поняття глобалізації, цифрового суверенітету, транснаціональності, глобального управління, кібербезпеки, стратегічної комунікації, платформеного капіталізму, гібридної загрози або цифрової дипломатії функціонують у різних дослідницьких традиціях не тотожно, а в різних інтерпретаційних модусах. Саме тому студент має навчитися не лише відтворювати дефініції, а й розуміти їхню концептуальну генеалогію, дискусійність та межі евристичної продуктивності.

Високий рівень академічної підготовки передбачає також оволодіння практикою джерельного синтезу, яка є однією з найскладніших форм інтелектуальної роботи. Джерельний синтез означає не компілятивне накопичення думок різних авторів, а концептуально вмотивоване поєднання різних типів інформації в єдину аналітичну конструкцію, що підпорядковується логіці дослідницького питання. У цьому контексті студент має усвідомити, що якісна академічна робота не будується за принципом послідовного переповідання прочитаних текстів, а передбачає самостійне структурування проблеми, ієрархізацію аргументів, встановлення смислових зв'язків між джерелами та вироблення власного дослідницького голосу. Це особливо важливо для бакалаврської підготовки, оскільки саме на цьому рівні закладаються базові навички переходу від репродуктивного до аналітичного типу мислення. Студент повинен навчитися читати не лише «що написано», а й «чому це написано саме так», «які припущення лежать в основі цього твердження», «які альтернативні позиції існують» і «яким чином наведена аргументація може бути включена в його власний дослідницький текст».

Академічне письмо, у свою чергу, є не просто формою фіксації результатів навчальної або наукової діяльності, а специфічною інтелектуальною технологією організації думки, дисциплінування аргументації, концептуального упорядкування матеріалу та публічного представлення знання у формах, що відповідають критеріям логічної послідовності, термінологічної точності, доказової обґрунтованості й стилістичної нормативності. Для студентів спеціальності 291 академічне письмо має особливу вагу, оскільки в майбутній професійній діяльності вони працюватимуть із широким спектром аналітичних, інформаційних, дипломатичних і комунікаційних текстів, де від якості формулювання залежатиме не лише академічна оцінка, а й професійна репутація, переконливість позиції, інституційна довіра та ефективність комунікаційного впливу. У межах навчальної дисципліни «Глобалістика» академічне письмо виконує подвійну функцію: з одного боку, воно є засобом перевірки рівня засвоєння матеріалу та сформованості аналітичного мислення, а з іншого – виступає інструментом інтелектуальної соціалізації студента в академічне середовище, де цінуються ясність думки, аргументована самостійність, відповідальність за висловлене твердження і коректність роботи з чужими ідеями.

Формування культури академічного письма передбачає вироблення в студентів здатності до концептуальної організації тексту, де кожен фрагмент підпорядкований загальній логіці дослідження, а кожне твердження має функціональне місце у структурі аргументації. У науковому тексті неприпустимими є хаотичність викладу, термінологічна невизначеність, стилістична розмитість, безпідставні узагальнення, декларативність без доказової бази, логічні розриви між тезами та відсутність аналітичного переходу від опису до інтерпретації. Особливу увагу слід звертати на те, що академічний текст у сфері міжнародних відносин не може бути редукований до риторично насиченого есеїстичного міркування або до формального переказу подій. Його сутність полягає в тому, щоб на основі верифікованого матеріалу, концептуально визначеного понятійного апарату та послідовної логіки аналізу створити

інтелектуально переконливу репрезентацію досліджуваної проблеми. У цьому сенсі академічне письмо є не зовнішнім оформленням уже готового знання, а самим процесом його виробництва.

Для студентів, які вивчають глобальні процеси, особливо важливо оволодіти мистецтвом аналітичного абзацу як базової одиниці наукового тексту. Абзац у якісному академічному письмі не є лише технічним засобом візуального поділу тексту, а виконує функцію мікроструктури аргументації, в межах якої формулюється теза, здійснюється її пояснення, подається аналітичне розгортання та підводиться проміжний висновок або смисловий перехід. Такий підхід дисциплінує мислення, не дозволяє авторові розчиняти головну думку у другорядних міркуваннях і водночас допомагає читачеві простежити логіку дослідницького руху. В умовах бакалаврської підготовки саме опанування культури побудови абзацу, логічного зв'язування тез і структурної послідовності викладу стає підґрунтям для переходу до більш складних форм академічного письма, включно з аналітичними записками, дослідницькими есе, курсовими роботами та кваліфікаційними проєктами.

Водночас академічне письмо не може бути зведене лише до формальної структурної правильності. Його невід'ємною ознакою є аналітична глибина, яка виявляється у здатності автора виходити за межі опису, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виявляти латентні механізми, співвідносити одиничний факт із системною тенденцією, показувати суперечності, амбівалентності та динамічні зміни досліджуваного явища. Для дисципліни «Глобалістика» це має особливу вагу, оскільки сама природа глобальних процесів не допускає поверхового або одновимірного трактування. Успішний студент повинен навчитися бачити за окремими подіями структурні зрушення, за цифровими інноваціями – трансформацію владних режимів, за комунікаційними змінами – перерозподіл символічного впливу, за інституційною кризою – зміну архітектури глобального управління. Саме така оптика й відрізняє академічний текст від інформаційного повідомлення або загального міркування.

Не менш суттєвим є оволодіння науковою термінологією як інструментом концептуальної точності. Академічний текст у галузі міжнародних відносин має спиратися на категоріальний апарат, що відповідає предмету дослідження, фаховому рівню підготовки та логіці дисциплінарного аналізу. При цьому важливо не лише використовувати терміни, але й робити це змістовно коректно, уникати псевдонаукової перенасиченості, тавтологічних конструкцій, не виправданої термінологічної гіперболізації та механічного нашарування понять без розуміння їхньої функціональної ролі. Для навчальної дисципліни «Глобалістика» це є особливо важливим, оскільки студенти часто працюють із міждисциплінарними категоріями, значення яких може змінюватися залежно від контексту вживання. Отже, культура академічного письма передбачає не демонстративне ускладнення мовлення, а концептуально виправдану термінологічну насиченість, яка допомагає точніше схопити сутність глобальних процесів і репрезентувати їх у науково переконливий спосіб.

Одним із центральних вимірів роботи з джерелами та академічного письма є академічна доброчесність, яка повинна розглядатися не як сукупність суто формальних заборон або дисциплінарних вимог, а як фундаментальний етичний, інтелектуальний і професійний принцип функціонування академічної спільноти. Академічна доброчесність у своєму глибинному змісті означає відповідальне ставлення до знання, повагу до авторства, чесність у представленні результатів власної праці, відкритість щодо використаних ідей, коректність у роботі з емпіричними матеріалами, неприйнятність привласнення чужих думок та неприйнятність будь-яких форм маніпуляції навчальним або дослідницьким результатом. Для бакалавра, який навчається у сфері міжнародних відносин, академічна доброчесність має значення не лише в межах університетського середовища, але й як передумова формування майбутньої професійної етики, без якої неможливі довіра, репутаційна стійкість, аналітична надійність та фахова відповідальність у сфері публічної комунікації, дипломатії, міжнародної аналітики чи експертної діяльності.

У навчальному процесі принцип академічної доброчесності найчастіше актуалізується через проблему плагіату, однак редукція цього поняття лише до механічного копіювання тексту є надто спрощеною. Плагіат має значно ширший характер і охоплює будь-яке неправомірне використання чужого інтелектуального продукту без належного позначення меж власного й запозиченого. Це може проявлятися у буквальному відтворенні фрагментів, у перефразуванні чужої думки без її належного атрибутування, у структурному копіюванні логіки чужого тексту, у використанні неавторських аналітичних висновків як власних, у некоректному перекладі іншомовного матеріалу з подальшим представленням його як оригінального результату або у прихованому компілятивному монтажі з різних джерел без самостійної концептуальної обробки. Для студентів особливо важливо зрозуміти, що проблема полягає не лише у зовнішньому збігу формулювань, а в порушенні інтелектуальної чесності як такої, коли автор створює ілюзію самостійного мислення там, де фактично має місце відтворення чужих ідей.

Академічна доброчесність також передбачає відмову від фабрикації та фальсифікації даних, від навмисного викривлення результатів аналізу, від тенденційного добору лише тих фактів, які підтверджують попередньо бажану позицію, а також від маніпулятивної інтерпретації джерел. У дисципліні «Глобалістика» ця проблема є особливо чутливою, оскільки значна частина тематики курсу пов'язана з політично контрверсійними, ідеологічно навантаженими й геополітично чутливими питаннями, де студент може бути схильним до підтверджувального упередження або до некритичного сприйняття джерел, що відповідають його попереднім переконанням. Саме тому академічна доброчесність повинна осмислюватися не лише як чесність щодо чужого тексту, але й як чесність щодо самого предмета дослідження, коли автор не підганяє матеріал під заздалегідь обрану тезу, а дозволяє джерельній базі й логіці аналізу визначати підсумкові висновки. Такий підхід є запорукою розвитку зрілого академічного мислення, спроможного до самокритики, методологічної відповідальності та інтелектуальної неупередженості.

У формуванні академічної доброчесності важливе місце посідає також культура самостійності. Самостійність у навчальному й дослідницькому процесі не означає ізоляцію від чужих ідей або відмову від використання наявного знання. Навпаки, вона означає здатність продуктивно включати попередній науковий доробок у власне міркування, зберігаючи водночас автономність аналітичного судження, інтерпретаційну відповідальність та авторську суб'єктність. Студент повинен усвідомити, що справжня академічна самостійність полягає не у написанні тексту «з голови» без опори на літературу, а в умінні на основі опрацьованих джерел вибудувати власну аргументовану позицію, яка не є механічною калькою жодної з прочитаних праць. Це особливо значуще для глобалістики, де більшість проблем не мають однозначного пояснення, а відтак навчальна цінність полягає саме у здатності студента працювати в полі теоретичної множинності й аргументовано позиціонувати себе щодо конкуруючих інтерпретацій.

Окрему увагу в навчанні академічного письма слід приділяти проблемі стилю, оскільки науковий стиль є не лише засобом передачі інформації, а й формою дисциплінування мислення. Для нього характерні логічна послідовність, понятійна визначеність, аргументаційна щільність, відсутність емоційної надмірності, уникнення риторичних гіпербол, стилістично невмотивованої експресії, побутової лексики, публіцистичних кліше та невизначених оцінок. Водночас науковий стиль не повинен бути сухою механічною мовою шаблонів. Його сила полягає у здатності точно, інтелектуально насичено й структурно прозоро репрезентувати складний матеріал. Для студентів міжнародних відносин це означає необхідність вироблення мовної культури, в якій точність поєднується з аналітичністю, а складність проблеми відтворюється через концептуальну організацію тексту, а не через надмірне ускладнення формулювань заради зовнішнього ефекту.

У роботі над академічними текстами важливим є також розвиток навички редагування, яка нерідко недооцінюється на початкових етапах навчання. Редагування в академічному письмі не є поверховим виправленням граматичних

або стилістичних огріхів, а виступає самостійним етапом інтелектуальної роботи, під час якого перевіряється внутрішня логіка тексту, усуваються смислові дублювання, уточнюються поняття, посилюється доказовість, вирівнюється композиційна структура та вдосконалюється аргументативна цілісність. У процесі редагування студент вчиться дивитися на власний текст як на аналітичний конструкт, що потребує перевірки на зв'язність, переконливість і концептуальну чіткість. Саме ця практика сприяє формуванню відповідального ставлення до письма як до процесу поступового вдосконалення думки, а не одноразового фіксування інформації.

Робота з джерелами, академічне письмо та академічна доброчесність у своїй єдності формують той тип навчальної культури, який є необхідним для підготовки сучасного фахівця з міжнародних відносин. Умови глобальної цифровізації, надлишку інформації, зростання ролі символічної політики, поширення маніпулятивних комунікацій та ерозії довіри до інституцій знання роблять особливо значущою підготовку студента, здатного відповідально працювати з інформацією, розрізняти наукову аргументацію й ідеологічну риторику, будувати власний текст на засадах інтелектуальної чесності та концептуальної дисципліни. У цьому сенсі опанування джерелознавчої культури й академічного письма є не другорядним технічним компонентом освітньої програми, а одним із ключових механізмів професіоналізації бакалавра, його входження в академічну спільноту та набуття тих компетентностей, які згодом визначатимуть якість його аналітичної, комунікаційної й експертної діяльності.

Таким чином, у структурі навчальної дисципліни «Глобалістика» робота з джерелами та академічне письмо повинні розглядатися як взаємопов'язані форми інтелектуальної практики, що забезпечують перехід від інформаційного засвоєння матеріалу до його науково-аналітичного осмислення. Академічна доброчесність при цьому виступає не зовнішнім регулятором, а внутрішнім принципом організації дослідницької діяльності, який визначає якість мислення, характер взаємодії з чужими ідеями, рівень професійної відповідальності й культуру продукування знання. Саме через системне опрацювання джерел,

розвиток навичок наукового читання, оволодіння логікою академічного письма, формування культури аргументації та безумовне дотримання норм академічної доброчесності студент набуває здатності не лише успішно виконувати навчальні завдання, а й входити в простір фахового міжнародно-політичного дискурсу як відповідальний, компетентний і методологічно зрілий суб'єкт.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Розділ 1. Глобальна цифровізація та трансформація міжнародного порядку

Тема 1. Глобалізація та цифровізація як новий етап розвитку світової системи

Глобалізація та цифровізація у сучасному науковому дискурсі постають не як ізольовані або паралельні феномени, а як взаємопов'язані, структурно взаємозумовлені та історично коеволюційні процеси, що формують новий етап розвитку світової системи, визначаючи її інституційну динаміку, комунікаційну архітектуру, економічну логіку, політичну стратифікацію, безпекову конфігурацію та культурно-цивілізаційні параметри. Якщо класична глобалізація другої половини ХХ століття переважно асоціювалася з інтенсифікацією міжнародної торгівлі, лібералізацією руху капіталів, транснаціоналізацією виробничих ланцюгів, зростанням ролі міжнародних інституцій, розширенням міждержавної взаємозалежності та формуванням глобального ринку, то сучасний її етап дедалі виразніше набуває цифрового характеру, внаслідок чого трансформація світової системи відбувається вже не лише через мобільність товарів, фінансів чи населення, а передусім через циркуляцію даних, алгоритмічне опосередкування взаємодії, платформізацію комунікацій, мережеву інтеграцію інституцій і реконфігурацію владних відносин у цифровому середовищі.

У цьому сенсі цифровізація не є лише технічним продовженням глобалізаційних процесів, а виступає їхньою якісно новою стадією, яка змінює не тільки темп і масштаб світових взаємозв'язків, але й саму природу глобальної системності. Світова система в цифрову епоху дедалі менше може бути описана в категоріях виключно територіальних утворень, ієрархічно впорядкованих центрів сили або стабільних міждержавних структур, оскільки ключові процеси міжнародної взаємодії все частіше здійснюються у формах, що мають мережевий, платформений, децентралізований, гібридний та алгоритмічно

керований характер. Цифровізація переводить глобалізацію на рівень безпрецедентної інтенсивності та глибини, роблячи глобальні зв'язки одночасно щільнішими, швидшими, менш передбачуваними і більш залежними від технологічних інфраструктур, які стають новими опорними каркасами світового порядку. Унаслідок цього світова система зазнає не лише кількісного ускладнення, а й якісної трансформації, пов'язаної з переходом від індустріально-матеріальної логіки взаємозалежності до інформаційно-цифрової.

Теоретичне осмислення цього процесу вимагає виходу за межі лінійних моделей розвитку міжнародних відносин, оскільки глобалізація та цифровізація утворюють нелінійну конфігурацію взаємодії, де нові технологічні можливості не просто посилюють існуючі форми глобальної інтеграції, а породжують нові типи акторності, нові режими влади, нові механізми соціальної координації та нові зони нормативної невизначеності. Світова система дедалі більшою мірою функціонує як динамічна сукупність взаємопов'язаних інформаційних, економічних, політичних, безпекових та культурних контурів, у межах яких цифрове середовище виступає не зовнішнім інструментом, а внутрішньою умовою відтворення глобальних процесів. Іншими словами, цифровізація не просто супроводжує глобалізацію, а радикально змінює онтологічний статус світової системи, внаслідок чого міжнародна реальність дедалі більше формується як простір безперервної комунікаційної циркуляції, алгоритмічного управління та інфраструктурної залежності.

У класичних концепціях світ-системного аналізу розвиток світової системи пояснювався через асиметричні відносини між центром, напівпериферією та периферією, що відтворювалися через структуру глобального поділу праці, нерівномірний розподіл капіталу, технологічну нерівність і політичну домінацію. У цифрову епоху ці параметри не зникають, однак зазнають істотної модифікації. Центр сучасної світової системи дедалі частіше визначається не лише за рівнем промислового розвитку чи фінансової потужності, а й за здатністю контролювати технологічні стандарти, цифрові платформи, хмарну інфраструктуру, глобальні канали передачі даних, дослідницькі екосистеми у сфері штучного інтелекту та

нормативні режими регулювання цифрового простору. Напівпериферійні та периферійні держави, своєю чергою, опиняються в нових формах залежності, які пов'язані вже не лише з економічною екстракцією чи політичною підлеглистю, а й з технологічною імпортозалежністю, цифровою вразливістю, обмеженим доступом до інноваційних ресурсів і маргіналізацією у виробленні глобальних правил функціонування мережевого середовища.

Цифровізація як новий етап розвитку світової системи трансформує також саму логіку простору й часу в міжнародних відносинах. Якщо для попередніх історичних фаз глобалізації характерними були поступове скорочення часових витрат на комунікацію та збільшення швидкості переміщення ресурсів, то цифрова епоха створює ситуацію майже миттєвої транскордонної взаємодії, за якої часовий інтервал між політичною подією, її медійною репрезентацією, міжнародною реакцією та формуванням глобального наративу скорочується до мінімуму. Така компресія часу породжує нові механізми політичного реагування, прискорює прийняття рішень, зменшує простір для довгострокової рефлексії та водночас підвищує ризик імпульсивності, інформаційної дестабілізації й кризової ескалації. Простір, своєю чергою, дедалі більше втрачає виключно територіальне значення і постає як мережева топологія зв'язків, у якій ключовими стають не тільки кордони, а й вузли інфраструктурної концентрації, маршрути цифрової комунікації, місця збереження даних, центри алгоритмічної обробки інформації та архітектури платформеного посередництва.

Суттєвою ознакою нового етапу розвитку світової системи є зміна характеру глобальної взаємозалежності. Якщо раніше вона описувалася переважно в термінах взаємного впливу національних економік, енергетичної пов'язаності, торговельної інтеграції чи інституційної координації, то нині взаємозалежність набуває цифрово-інфраструктурного характеру. Держави, економічні суб'єкти, суспільства та міжнародні організації дедалі більше залежать від стабільності цифрових мереж, доступу до хмарних сервісів, функціонування платформ електронної комунікації, захищеності інформаційних систем, алгоритмічної обробки даних та глобального технічного середовища, яке

забезпечує саме існування сучасної координації. Така залежність має амбівалентний характер. З одного боку, вона створює нові можливості для співпраці, інновації, швидкого обміну знаннями та транснаціональної мобілізації ресурсів. З іншого боку, вона генерує нові вразливості, оскільки будь-яка дисфункція цифрової інфраструктури, кібератака, платформене блокування, маніпуляція інформаційними потоками чи порушення транскордонного обігу даних здатні мати системний ефект для цілих регіонів або навіть для світової системи загалом.

Новий етап розвитку світової системи в умовах цифровізації характеризується також радикальним розширенням кола глобальних акторів. Поряд із державами, міжнародними організаціями та транснаціональними корпораціями дедалі більшого значення набувають цифрові платформи, технологічні гіганти, мережеві спільноти, глобальні аналітичні центри, кіберугруповання, віртуальні комунікативні коаліції та інші форми нетрадиційної суб'єктності, здатні впливати на міжнародну динаміку без прямого володіння територією чи класичними атрибутами державної влади. Унаслідок цього міжнародні відносини поступово втрачають монополярність державоцентричної інтерпретації й дедалі виразніше набувають рис поліакторного середовища, де вплив визначається не лише юридичним статусом суб'єкта, а й його спроможністю контролювати комунікаційні канали, виробляти цифрові стандарти, володіти масивами даних, впливати на інформаційні потоки або моделювати поведінку аудиторій. Це, своєю чергою, означає, що сучасна світова система не може бути осмислена без урахування приватизованих форм влади, алгоритмічної асиметрії та інфраструктурного домінування технологічних екосистем.

Одним із найважливіших наслідків цифровізації є перетворення інформації та даних на ключовий стратегічний ресурс світової системи. Якщо в попередні історичні періоди домінування часто базувалося на контролі над територією, природними ресурсами, виробничими потужностями або фінансовими потоками, то сьогодні дедалі більша частина глобального впливу пов'язана зі здатністю

накопичувати, аналізувати, комерціалізувати, захищати та політично використовувати дані. Дані стають не лише економічною категорією, а й геополітичним активом, безпековим чинником, інструментом соціального управління та ресурсом міжнародної конкуренції. Унаслідок цього світова система входить у фазу, де боротьба за цифрову гегемонію, стандарти штучного інтелекту, регуляцію обігу даних, контроль над критичною інфраструктурою і технологічний суверенітет стає не менш значущою, ніж традиційне суперництво у військовій або ресурсній площині.

У глобально-економічному вимірі цифровізація спричиняє глибоку трансформацію моделей виробництва, споживання, обміну та вартості. Економічна глобалізація, яка раніше ґрунтувалася переважно на фізичних ланцюгах постачання та міжнародній виробничій кооперації, дедалі більше доповнюється або навіть витісняється цифровими ланцюгами створення вартості, у межах яких визначальну роль відіграють нематеріальні активи, інтелектуальна власність, програмне забезпечення, платформені сервіси, цифрові фінанси, великі дані та алгоритмічні механізми координації ринку. Це змінює конфігурацію світової економіки, оскільки країни, що володіють потужними інноваційними екосистемами, розвиненими технологічними секторами та спроможністю формувати глобальні цифрові стандарти, отримують нові переваги у світовому поділі праці. Натомість держави, інтегровані в глобалізаційні процеси переважно як постачальники сировини, дешевої праці або ринки збуту, ризикують опинитися на периферії нового цифрового капіталізму, де нерівність дедалі більше закріплюється не тільки економічно, але й технологічно.

Глобалізація та цифровізація як новий етап розвитку світової системи трансформують і механізми політичної легітимації. У сучасному світі влада дедалі менше функціонує виключно через формальні інститути представництва чи ієрархічно організовані державні апарати. Вона реалізується також через цифрові інтерфейси, інформаційні архітектури, алгоритмічні режими сортування контенту, механізми модерації публічної сфери та системи збору й аналізу

поведінкових даних. Така ситуація породжує новий тип влади, який можна охарактеризувати як інфраструктурно-алгоритмічний. Його специфіка полягає в тому, що вплив здійснюється не обов'язково через прямий примус, а через конструювання середовища можливостей, через регулювання доступу до інформації, через невидимі процедури пріоритизації повідомлень, через управління увагою та через формування цифрових умов, у межах яких індивіди, спільноти та політичні інститути здійснюють свою активність. Світова система в такому контексті постає як простір, де влада дедалі більшою мірою імплантується в технологічну інфраструктуру та реалізується через неї.

Нова фаза розвитку світової системи виявляється також у зміні характеру міжнародних конфліктів. Якщо індустріальна модерність акцентувала на військовій силі, територіальному протистоянні та фізичному контролі, то цифрова епоха продукує гібридизовані форми конфліктності, де поряд із традиційними воєнними засобами дедалі активніше використовуються кібероперації, інформаційно-психологічний вплив, маніпуляція наративами, втручання в цифрову інфраструктуру, експлуатація платформених механізмів і дестабілізація через комунікаційні системи. Унаслідок цього конфліктність світової системи не зменшується, а навпаки, поширюється на нові простори, де агресія може бути латентною, атрибуція відповідальності ускладненою, а наслідки – асиметричними та відкладеними в часі. Це руйнує традиційні уявлення про початок і завершення конфлікту, про межі поля бою та про співвідношення між військовим і цивільним виміром міжнародної безпеки.

Водночас цифровізація посилює роль комунікації як структуроутворювального елемента світової системи. Якщо раніше комунікація здебільшого розглядалася як допоміжний інструмент у міжнародних відносинах, то нині вона дедалі частіше виступає самостійним полем боротьби за владу, легітимність, репутацію та стратегічну перевагу. Комунікаційні потоки не лише відображають політичну реальність, але й активно її формують, оскільки саме через них конструюються образи союзництва й ворожості, інтерпретуються міжнародні події, легітимуються інтервенції, мобілізуються спільноти та

вибудовуються глобальні коаліції підтримки чи спротиву. У цифрову епоху комунікація стає гіпермасштабованою, прискореною, багатоканальною та алгоритмічно фільтрованою, що різко підвищує її значення для функціонування світової системи. Дипломатія, публічна політика, міжнародна адвокація, репутаційне позиціонування держав, діяльність міжнародних організацій і навіть формування безпекових доктрин дедалі більше залежать від якості й архітектури цифрової комунікації.

Не можна оминати й того, що глобалізація та цифровізація породжують нову конфігурацію культурної взаємодії та ідентифікаційних процесів у світовій системі. З одного боку, цифрові мережі сприяють глобальному обміну символами, культурними кодами, мовними формами, моделями споживання та стилями життя, посилюючи елементи культурної взаємопроникності та комунікативної взаємодії між різними регіонами світу. З іншого боку, ці ж процеси стимулюють контрреакції у вигляді ідентифікаційної мобілізації, захисного культурного локалізму, символічної поляризації та посилення дискурсивних конфліктів. Цифрове середовище не усуває культурні суперечності, а часто робить їх більш видимими, масштабованими та політично функціональними. У результаті світова система набуває рис не гармонійної глобальної культурної інтеграції, а багаторівневого простору символічного суперництва, де боротьба за смисли, репрезентації та ціннісні орієнтири стає частиною ширшої міжнародної динаміки.

У нормативному вимірі новий етап розвитку світової системи супроводжується кризою традиційних механізмів регуляції та одночасним пошуком нових принципів упорядкування глобальної взаємодії. Цифровізація ставить під сумнів багато базових категорій міжнародного права, державного суверенітету, юрисдикційної визначеності, свободи інформації, приватності, безпеки та відповідальності. В умовах, коли дані циркулюють через численні юрисдикції, платформи володіють транснаціональним впливом, а кіберпростір не збігається з фізичними кордонами, світова система стикається з дефіцитом інституційної спроможності до ефективного регулювання. Це створює ситуацію

нормативного транзиту, коли старі правила вже не гарантують стабільності, а нові ще не набули універсальної легітимності. Саме тому сучасний етап світового розвитку слід розглядати як фазу не лише технологічної модернізації, а й глибокої нормативної перебудови, у межах якої визначається майбутня архітектура глобального співіснування.

Особливе значення в цьому процесі має проблема цифрової нерівності як системного чинника нової глобальної стратифікації. Попри уявну універсальність цифрового середовища, доступ до його ресурсів, інструментів, інфраструктури та можливостей розподілений надзвичайно нерівномірно. Частина держав і суспільств інтегрується у світову систему як активні виробники технологій, регулятори стандартів і центри інноваційного капіталу, тоді як інші залишаються споживачами чужих рішень, залежними від зовнішніх платформ, чужих протоколів безпеки та імпортованих цифрових екосистем. Такий стан речей означає, що цифровізація не скасовує класичні диспропорції світового розвитку, а переводить їх на новий рівень, де соціально-економічна, освітня, інституційна та технологічна нерівність взаємно підсилюють одна одну. Унаслідок цього новий етап розвитку світової системи є водночас етапом її поглибленої диференціації, де інклюзивність глобальних процесів поєднується з високою концентрацією ресурсів впливу в обмеженого кола суб'єктів.

Глобалізація та цифровізація змінюють також методологію пізнання світової системи. Традиційні моделі аналізу міжнародних відносин, засновані на стабільних акторах, відносно чітких просторових межах і поступовій динаміці змін, дедалі частіше виявляються недостатніми для інтерпретації сучасної реальності. Новий етап розвитку світової системи вимагає поліметодологічного підходу, який поєднує системний аналіз, мережеву оптику, критичну теорію, підходи цифрових студій, політичну економію технологій, безпековий аналіз та дослідження комунікаційних режимів. Це пояснюється тим, що світова система більше не може бути адекватно описана лише як сукупність державних стратегій або інституційних взаємодій. Вона є середовищем складної коеволюції політичного, технологічного, економічного та символічного, де межі між

матеріальним і нематеріальним, між внутрішнім і зовнішнім, між владою і комунікацією стають дедалі менш жорсткими.

Для студентів спеціальності 291 осмислення глобалізації та цифровізації як нового етапу розвитку світової системи має принципове значення, оскільки саме в цій темі закладається розуміння базових трансформацій, які визначають сучасний стан міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних процесів. Йдеться не лише про засвоєння окремих термінів або опис сучасних технологічних змін, а про формування здатності бачити цілісну логіку перетворення світового порядку, розуміти взаємозв'язок між цифровою інфраструктурою і політичною владою, між глобальними мережами і міжнародною безпекою, між комунікаційною динамікою і дипломатичною практикою, між технологічною асиметрією і новими формами глобальної нерівності. Саме таке бачення дозволяє майбутньому фахівцеві не лише орієнтуватися в сучасних світових процесах, але й інтерпретувати їх на аналітичному, концептуальному та професійно-прикладному рівнях.

Отже, глобалізація та цифровізація у своїй єдності формують новий етап розвитку світової системи, який характеризується переходом від індустріально-матеріальної до інформаційно-мережевої логіки організації світового простору, від державоцентричної до поліакторної конфігурації впливу, від традиційних форм міждержавної взаємодії до складних режимів платформеного, алгоритмічного та комунікаційно опосередкованого глобального співіснування. Цей етап не означає завершення попередніх форм глобалізації, а радше їхнє глибоке перетворення, внаслідок якого економіка, політика, безпека, дипломатія, право, культура і комунікація дедалі більше функціонують у цифровому середовищі, набуваючи нових характеристик, нових ризиків і нових можливостей. Саме тому аналіз цієї теми є базовим для розуміння сучасної міжнародної реальності, оскільки без осмислення цифрового виміру глобалізації неможливо адекватно пояснити ані структуру нинішнього міжнародного порядку, ані логіку його подальшої еволюції.

Тема 2. Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху глобалізації

Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху глобалізації є однією з ключових характеристик сучасного етапу еволюції світової системи, оскільки саме інституційна площина найвиразніше відображає глибину змін, спричинених технологічною модернізацією, інформаційною інтенсифікацією, мережецентризациєю суспільних відносин та зростанням взаємозалежності між внутрішньодержавними і зовнішньополітичними процесами. У класичному розумінні політичні інститути функціонували як відносно стабільні, ієрархічно організовані механізми формалізації влади, нормативного регулювання суспільних відносин, репрезентації інтересів, легітимації політичного порядку та забезпечення керованості соціально-політичного середовища. Проте в умовах цифрової епохи ці інститути дедалі менше можуть зберігати свою ефективність у межах традиційної бюрократичної логіки, заснованої на централізації, процедурній лінійності, відносній замкненості інформаційних потоків та монополії держави на політичну комунікацію. Глобалізація й цифровізація спричиняють не лише модернізацію інструментарію політичного управління, а й глибоку реконфігурацію самих принципів інституційної організації, що проявляється у зміні функціональної архітектури державних органів, переформатуванні механізмів представництва, делегітимації окремих форм ієрархічного контролю, зростанні ролі мережевої координації та зміщенні центрів впливу у бік тих структур, які володіють технологічною спроможністю працювати в умовах високошвидкісного, інформаційно насиченого й комунікаційно відкритого середовища.

Цифрова епоха радикально змінює контекст функціонування політичних інститутів, оскільки переводить значну частину владних процесів у сферу цифрової медіації, де прийняття рішень, їхня легітимація, комунікація з громадськістю, міжінституційна координація та міжнародна взаємодія дедалі більше залежать від інформаційних технологій, платформених інфраструктур, електронних каналів комунікації та алгоритмічних механізмів обробки даних.

Унаслідок цього політичний інститут більше не може розглядатися виключно як юридично визначена структура або сукупність формально закріплених повноважень. Він постає як складна соціотехнічна система, в якій владна ефективність визначається не лише правовою компетенцією, але й здатністю інтегрувати цифрові інструменти в адміністративну практику, забезпечувати оперативність інформаційного реагування, підтримувати довіру у цифровому публічному просторі, обробляти великі масиви даних та здійснювати управління в умовах постійної комунікаційної турбулентності. Таким чином, цифровізація трансформує саму природу інституційної раціональності, переводячи її від класичної бюрократичної стабільності до моделі адаптивної, гнучкої, мережево інтегрованої та інформаційно чутливої політичної організації.

У структурі сучасної державності першочергових змін зазнає виконавча влада, яка в умовах цифрової епохи дедалі активніше інкорпорує елементи електронного урядування, цифрового адміністрування, платформеної координації публічних послуг, автоматизованих процедур управлінського обліку та аналітичних систем підтримки рішень. Ці зміни мають не лише технічний, а й глибоко політичний характер, оскільки вони змінюють логіку взаємодії між державою і громадянином, між центром і периферією управлінської вертикалі, між бюрократією і суспільним запитом. Електронізація адміністративних процедур, інтеграція цифрових реєстрів, використання аналітики даних для прогнозування соціально-політичних процесів та впровадження інструментів цифрового моніторингу ефективності державної політики створюють передумови для підвищення функціональної результативності виконавчої влади, однак водночас породжують нові ризики, пов'язані з централізацією даних, розширенням інструментів цифрового нагляду, технократизацією управлінського процесу та потенційним послабленням політичної підзвітності через надмірну опору на автоматизовані механізми прийняття рішень.

Законодавчі інститути також зазнають глибокої трансформації внаслідок цифровізації. Парламентаризм у цифрову епоху функціонує вже не лише як інституційний механізм вироблення норм і представництва інтересів, а як

комунікативно відкритий простір, де кожен акт законодавчої діяльності підпадає під негайну медійну інтерпретацію, цифрову оцінку, суспільне коментування та мережеву поляризацію. Це означає, що представницькі органи влади дедалі менше існують у межах відносно автономного процедурного поля і дедалі більше інтегруються в логіку інформаційного суспільства, де політична репрезентація здійснюється не тільки через мандат, фракційну структуру чи парламентську процедуру, а й через постійну присутність у цифровому комунікаційному середовищі. Унаслідок цього змінюється і характер депутатської діяльності: законодавець виступає не лише як формальний носій представницького повноваження, а і як суб'єкт безперервної публічної комунікації, змушений функціонувати в умовах цифрового контролю, репутаційної вразливості та прискореної політичної реакції. Це, своєю чергою, впливає на саму природу законотворчості, яка дедалі більше підпорядковується не лише інституційній доцільності, а й логіці медійної видимості, емоційної мобілізації та символічної ефективності.

Судова влада в умовах цифрової епохи також переживає складну й неоднозначну трансформацію. З одного боку, цифровізація відкриває можливості для підвищення доступності правосуддя, прискорення процедур, автоматизації документообігу, розширення електронного судочинства та підвищення прозорості окремих процесуальних етапів. З іншого боку, інтеграція цифрових технологій у судову сферу порушує фундаментальні питання щодо співвідношення технологічної ефективності й процесуальної справедливості, щодо меж застосування алгоритмічних систем у правовій оцінці, щодо захисту персональних даних, конфіденційності, кібербезпеки судової інфраструктури та ризику технічної асиметрії між сторонами процесу. У ширшому політичному контексті судова влада дедалі більше опиняється в умовах цифрового публічного тиску, коли резонансні справи стають об'єктом масового обговорення, медійного фреймінгу та інструменталізації в інформаційно-політичній боротьбі. Це ускладнює збереження інституційної автономії суду та вимагає нових механізмів забезпечення його незалежності в умовах гіперкомунікативного середовища.

Особливої уваги в цифрову епоху заслуговує трансформація політичних партій як класичних інститутів артикуляції й агрегування інтересів. Традиційна партійна організація формувалася на основі стабільного членства, територіальної структури, ідеологічної ідентифікації, кадрової ієрархії та поступового накопичення політичного впливу через інституціоналізовані канали мобілізації. Однак цифровізація змінює самі умови партійного функціонування, послаблюючи значення класичних організаційних форм і підсилюючи роль гнучких комунікаційних стратегій, персоналізованого лідерства, цифрової агітації, платформеної мобілізації та швидкоплинних електоральних коаліцій. Партія дедалі частіше виступає не як стабільна масова організація, а як динамічний комунікативний вузол, що функціонує в просторі цифрової репрезентації, де успіх значною мірою визначається здатністю працювати з алгоритмічними механізмами поширення контенту, цільовою сегментацією аудиторій, мікрополітичною персоналізацією повідомлень та оперативною реакцією на мережеві коливання суспільних настроїв. Це призводить до зростання ролі політичного маркетингу, стратегічної комунікації, цифрового брендингу та емоційної політики, що, у свою чергу, змінює природу партійної конкуренції та підвищує ризики ідеологічної поверховості, популістської адаптивності та короткострокової політичної мобілізації без належної інституційної глибини.

Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху глобалізації неможлива без урахування зміни природи політичної участі. Якщо в модерному інституційному порядку участь громадян у політиці значною мірою була опосередкована виборами, партійним членством, громадськими організаціями та іншими формами інституціоналізованої колективної дії, то цифрове середовище створює нові форми політичної залученості, які можуть бути швидкими, мережевими, децентралізованими, ситуативними і не завжди прив'язаними до стабільних організаційних структур. Електронні петиції, цифрові кампанії, онлайн-активізм, мережеві спільноти, платформені ініціативи, краудсорсингові механізми формування політичного порядку денного та інші форми цифрової

мобілізації створюють новий ландшафт політичної участі, у якому класичні інститути представництва змушені конкурувати з прямими каналами комунікації між владою і суспільством. Це відкриває нові можливості для демократизації, але водночас підвищує ризики фрагментації громадянського простору, маніпулятивної мобілізації, ефекту цифрової ілюзії участі та делегітимації інституцій, якщо останні не встигають адаптуватися до зростаючих очікувань щодо відкритості, швидкості реагування й інтерактивності.

Важливим виміром інституційної трансформації є зміна характеру бюрократії як основного носія управлінської раціональності. Класична веберівська бюрократія ґрунтувалася на принципах формальної компетенції, ієрархії, документальності, процедурної передбачуваності та відносної деперсоналізації владних відносин. У цифрову епоху ця модель зазнає суттєвого перегляду, оскільки управлінська ефективність дедалі більше залежить від горизонтальної координації, міжвідомчої інтеграції інформаційних систем, швидкості обміну даними, здатності працювати в режимі реального часу та адаптуватися до нестабільних умов глобального середовища. Бюрократія поступово перетворюється на інформаційно-аналітичний механізм, у якому дедалі більшого значення набувають компетенції цифрового адміністрування, управління даними, кібербезпеки, платформеної взаємодії та аналітичного супроводу рішень. Утім, така трансформація не є однозначно позитивною, оскільки поряд із зростанням оперативності з'являється небезпека деполітизації управління, технократичного відчуження, надмірної стандартизації соціальної реальності та посилення управлінського контролю через цифрові засоби спостереження.

Глобалізація додає до цих процесів ще один важливий вимір, оскільки політичні інститути сьогодні функціонують не ізольовано в межах національних держав, а в середовищі інтенсивної транскордонної взаємодії, нормативного взаємовпливу, міжнародного порівняння та постійного зовнішнього інформаційного тиску. Цифрове середовище посилює цю тенденцію, роблячи інституційні практики відкритими до глобального спостереження, міжнародної

оцінки та швидкого поширення управлінських моделей через транснаціональні канали. Внаслідок цього політичні інститути дедалі більше включаються в глобальні режими стандартів, рекомендацій, рейтингів, електронного врядування, цифрової прозорості та адміністративної сумісності. Однак така глобальна відкритість має подвійний ефект: з одного боку, вона стимулює модернізацію, уніфікацію процедур і підвищення якості публічного управління, а з іншого – може послаблювати інституційну автономію, підсилювати залежність від зовнішніх технологічних рішень і впроваджувати моделі, не завжди адекватні локальному політичному, культурному чи правовому контексту.

Особливим феноменом цифрової епохи є поява нових форм інституційної гібридності, коли межі між державними, приватними, громадськими та транснаціональними структурами стають дедалі менш визначеними. У сфері політичного управління це означає, що частина функцій, які раніше належали виключно державним інститутам, тепер здійснюється у співпраці або у взаємозалежності з платформеними компаніями, технологічними провайдерами, недержавними аналітичними центрами, приватними інформаційними системами та мережевими комунікаційними структурами. Така інституційна гібридизація створює нові можливості для інноваційного управління та підвищення функціональної ефективності, але водночас породжує проблеми легітимності, підзвітності, відповідальності та контролю. Коли критичні елементи політичного процесу – від комунікації до збирання даних і технічного забезпечення державних послуг – опиняються у сфері приватизованої цифрової інфраструктури, політична влада починає частково залежати від акторів, які не мають демократичного мандата, але володіють значним інфраструктурним впливом.

У цифрову епоху змінюється й феномен політичної легітимності, який традиційно забезпечувався через поєднання правової формалізації, процедурної коректності, репрезентативності та символічного визнання влади суспільством. Сьогодні легітимність дедалі більше залежить від комунікативної ефективності інститутів, їхньої здатності бути присутніми у цифровому просторі, швидко

реагувати на інформаційні кризи, забезпечувати прозорість даних, підтримувати горизонтальний зворотний зв'язок із громадянами та водночас захищати себе від деструктивних інформаційних впливів. Це означає, що інституційна довіра формується вже не лише через стабільність правових процедур, але й через репутаційне управління, цифрову комунікацію, публічну аналітичність та візуалізовану відкритість. Однак така ситуація робить інститути вразливими до логіки медіатизації, де короткотермінові репутаційні ефекти іноді набувають більшої ваги, ніж довгострокова стратегічна спроможність, а політичне рішення оцінюється не лише за змістом, але й за його презентаційною придатністю для цифрового середовища.

Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху глобалізації проявляється і в зміні співвідношення між центром та периферією у межах державного управління. Технологічні інструменти децентралізації, цифрові сервіси, віддалене адміністрування, електронні форми координації та доступ до інформаційних ресурсів створюють передумови для посилення функціональної автономії регіональних і місцевих інституцій. Водночас централізація даних, платформене управління, уніфікація цифрових стандартів і концентрація аналітичних потужностей у центральних органах влади можуть, навпаки, посилювати контроль центру над периферією. Таким чином, цифровізація не веде автоматично ані до централізації, ані до децентралізації; вона створює нову конфігурацію владного балансу, у якій питання політичної архітектури вирішується через боротьбу за контроль над інфраструктурою, даними, каналами комунікації та алгоритмами розподілу управлінських повноважень. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли регіональні та локальні інститути дедалі активніше включаються у транскордонні мережі співробітництва, публічної дипломатії та міжнародної комунікації.

Не можна ігнорувати й ту обставину, що цифрова епоха трансформус політичні інститути не лише функціонально, а й антропологічно, тобто змінює уявлення про сам суб'єкт політики. Громадянин, виборець, активіст, представник інтересів чи навіть державний службовець у цифровому середовищі

функціонують інакше, ніж у попередніх історичних умовах. Вони діють у середовищі прискореної комунікації, надлишку інформації, постійної видимості, алгоритмічного таргетингу й фрагментованих смислових полів. Це змінює способи формування політичної лояльності, громадянської ідентичності, довіри до інституцій і сприйняття політичного авторитету. Політичний інститут змушений працювати не лише з формальним статусом громадянина, а з його цифровою поведінкою, інформаційною вразливістю, комунікаційними звичками та здатністю до швидкої мережевої мобілізації. Унаслідок цього інституційна політика дедалі більше зміщується від виключно нормативного регулювання до комбінованої моделі, де поєднуються право, технологія, комунікація, аналітика даних і психологічні механізми взаємодії з масовими аудиторіями.

Глобальний вимір цифрової трансформації політичних інститутів полягає також у тому, що внутрішньодержавні інституційні зміни дедалі меншою мірою можуть бути відокремлені від міжнародного контексту. Електронне урядування, кібербезпека державних систем, регулювання платформ, інформаційна політика, цифрові права громадян, захист критичної інфраструктури та боротьба з дезінформацією стають предметом не лише внутрішньої політики, а й міжнародного співробітництва, транскордонного нормативного узгодження та геополітичного суперництва. Це означає, що політичні інститути функціонують у середовищі подвійної детермінації: вони одночасно адаптуються до внутрішніх суспільних запитів і до зовнішнього глобального тиску, який задається технологічними трендами, міжнародними стандартами, безпековими викликами та транснаціональними комунікаційними потоками. Саме тому трансформація інститутів у цифрову епоху не може бути пояснена лише через внутрішньодержавну модернізацію; вона є частиною ширшого процесу глобальної реконфігурації політичного.

У підсумку слід наголосити, що цифрова епоха глобалізації не руйнує політичні інститути як такі, але докорінно змінює умови їхнього існування, механізми функціонування, джерела легітимності, комунікаційні режими та інструменти впливу. Політичний інститут більше не може залишатися виключно

формально-правовою або бюрократично-ієрархічною конструкцією, оскільки реальна ефективність влади дедалі більше залежить від її здатності працювати в цифрово опосередкованому, глобально взаємозалежному та інформаційно турбулентному середовищі. Трансформація політичних інститутів у цих умовах є не периферійним технічним процесом, а фундаментальною ознакою нового етапу розвитку світової політики, де державність, представництво, легітимність, участь, управління та контроль переосмислюються крізь призму цифрових технологій, мережевої комунікації та глобальної взаємозалежності. Саме тому осмислення цієї теми є необхідною передумовою для розуміння того, яким чином сучасна політика функціонує в умовах цифрової модерності, чому традиційні інституційні моделі втрачають монополію на організацію політичного простору і яким чином майбутнє міжнародних та внутрішньополітичних процесів дедалі тісніше пов'язується з адаптивністю інституцій до викликів цифрової епохи.

Тема 3. Географія цифрового впливу та трансформація зовнішньої політики під впливом глобалізації

Географія цифрового впливу в умовах глобалізації є однією з найскладніших і водночас найдинамічніших площин сучасного міжнародно-політичного аналізу, оскільки вона репрезентує не лише просторовий розподіл технологічних ресурсів, комунікаційних потужностей та інформаційно-аналітичних інфраструктур, а й відображає глибинні зміни у способах організації влади, реалізації зовнішньополітичної суб'єктності, конструювання міжнародного авторитету та формування нових режимів глобального домінування. У цифрову епоху географія перестає бути виключно територіальною категорією у її класичному геополітичному розумінні, адже поряд із фізичним простором дедалі більшої ваги набуває простір мережевий, інфраструктурний, платформений, інформаційний та символічний. Внаслідок цього міжнародна політика дедалі більше розгортається не лише на площині державних кордонів, геостратегічних регіонів чи ресурсних зон, але й у середовищі цифрових екосистем, через які здійснюється циркуляція даних,

виробництво смислів, алгоритмічне моделювання поведінки та комунікаційне оформлення міжнародної реальності. Саме тому географія цифрового впливу має розглядатися як нова конфігурація просторової організації сили, де вирішальне значення отримують не тільки територіальні параметри, але й контроль над технічною інфраструктурою, цифровими платформами, стандартами зв'язку, маршрутами передавання інформації, дата-центрами, супутниковими системами, програмними архітектурами та глобальними каналами символічної репрезентації.

У класичній логіці міжнародних відносин просторовий вимір зовнішньої політики пов'язувався передусім із територіальною близькістю, географічним положенням, конфігурацією кордонів, доступом до морів, транспортних комунікацій і розміщенням природних ресурсів. Проте в умовах глобальної цифровізації ці параметри не втрачають значення, але суттєво доповнюються новими факторами, які формують багаторівневу топологію впливу. Сучасний міжнародний актор може здійснювати суттєвий вплив далеко за межами свого фізичного простору завдяки технологічній присутності, комунікаційній інфраструктурі, алгоритмічному посередництву та платформеній інтегрованості в глобальні інформаційні потоки. Це означає, що географія зовнішньополітичної дії дедалі менше збігається з географією територіального суверенітету. Влада стає розосередженою, багатовузловою, асиметричною й інфраструктурно опосередкованою, а цифровий вплив починає функціонувати як специфічна форма трансграничної присутності, що не завжди потребує фізичної локалізації, але здатна справляти реальний політичний, економічний, безпековий і комунікаційний ефект.

У цьому контексті цифровий вплив слід розуміти як комплексну здатність держав, наддержавних структур, транснаціональних корпорацій, платформених акторів та інших суб'єктів міжнародної взаємодії формувати параметри інформаційного середовища, задавати стандарти технологічної взаємодії, визначати режими доступу до комунікаційних інфраструктур, впливати на сприйняття міжнародних подій, конструювати легітимні інтерпретаційні рамки

та модифікувати поведінкові установки зовнішніх аудиторій. Це вплив не лише матеріальний чи нормативний, а й когнітивний, символічний, алгоритмічний та інституційно-мережевий. Він реалізується через контроль над платформами соціальної комунікації, через розгортання інформаційних екосистем, через виробництво міжнародно значущого цифрового контенту, через кіберспроможності, через інфраструктурне підключення інших держав до певних технологічних рішень, а також через можливість задавати темп і формат міжнародного публічного дискурсу. Відтак географія цифрового впливу не є абстрактною картою інтернет-покриття чи технологічного розвитку, а виступає реальною політико-просторовою моделлю розподілу сили у світовій системі.

Однією з визначальних рис сучасного етапу є концентрація цифрового впливу в обмеженій кількості технологічно потужних центрів, які поєднують у собі високий рівень інноваційної спроможності, доступ до глобальних ринків даних, потужну дослідницьку базу, контроль над платформами масової комунікації, розвиненість цифрової інфраструктури та здатність впливати на міжнародне нормотворення у сфері технологій. Унаслідок цього формується нова карта глобальної ієрархії, де центр сили дедалі більше визначається не лише військово-політичним або фінансово-економічним потенціалом, а й технологічною архітектурою впливу. Держави, які спроможні продукувати стандарти, експортувати цифрові екосистеми, контролювати транскордонні інформаційні потоки й акумулювати масиви даних, набувають додаткових важелів зовнішньополітичного впливу. Натомість ті країни, що інтегруються у глобальний цифровий простір переважно як споживачі чужих технологій, ризикують опинитися у стані інфраструктурної, інформаційної та комунікаційної залежності, що в перспективі може обмежувати їхню зовнішньополітичну автономію та звужувати простір стратегічного вибору.

Географія цифрового впливу безпосередньо пов'язана з трансформацією уявлень про центр і периферію у світовій політиці. Якщо у попередніх історичних фазах центр світової системи визначався передусім через контроль над капіталом, виробництвом, торговельними маршрутами та інституціями

глобального управління, то сьогодні до цих критеріїв додається здатність контролювати цифрові мережі, програмне забезпечення, технології обчислення, штучний інтелект, комунікаційні платформи та нормативні рамки функціонування цифрового простору. У такому контексті периферійність набуває нових змістових ознак. Вона означає не лише нижчий рівень економічного розвитку, а й обмежену участь у виробленні цифрових правил, залежність від зовнішніх платформ, нестачу власної технологічної бази, низький рівень контролю над національним інформаційним простором і вразливість до зовнішніх інформаційних та кібернетичних впливів. Отже, географія цифрового впливу відтворює нові форми глобальної стратифікації, де асиметрія розподілу технологічних можливостей трансформується в асиметрію зовнішньополітичних позицій.

Трансформація зовнішньої політики під впливом глобалізації й цифровізації виявляється передусім у зміні її інструментального апарату. Зовнішня політика більше не може функціонувати винятково через класичні дипломатичні канали, міжурядові контакти, офіційні переговори чи традиційні форми міжнародного представництва. Вона дедалі більше реалізується через цифрову комунікацію, стратегічне використання соціальних медіа, візуально-символічне позиціонування держави, оперативне реагування в онлайн-середовищі, цифрову публічну дипломатію та роботу з глобальними інформаційними аудиторіями. Унаслідок цього змінюється сама природа зовнішньополітичної дії, яка стає більш відкритою, публічною, прискореною, інтерактивною та одночасно більш вразливою до інформаційних коливань, маніпуляцій і репутаційних криз. Держава, яка прагне ефективно діяти в сучасному міжнародному середовищі, повинна володіти не лише класичними дипломатичними компетенціями, а й розвиненим інструментарієм цифрової присутності, здатністю управляти комунікаційними потоками та вмінням працювати з розпорошеними глобальними аудиторіями.

Особливо показовою є трансформація зовнішньополітичної комунікації, яка в цифрову епоху перестає бути допоміжним супроводом дипломатії і

перетворюється на один із центральних механізмів міжнародного впливу. Політичне повідомлення держави сьогодні існує в середовищі глобальної цифрової конкуренції за увагу, інтерпретаційну перевагу та репутаційну легітимність. Міжнародна подія майже миттєво включається у глобальний інформаційний обіг, де її значення формується не лише офіційними заявами урядів, а й платформеними алгоритмами, медійними рамками, діяльністю недержавних комунікаторів, експертних мереж, цифрових активістів і транскордонних аудиторій. Це означає, що зовнішня політика дедалі більше стає комунікаційно опосередкованою практикою, де успіх залежить не тільки від змісту рішення, але й від здатності держави інтегрувати його у вигідну символічну рамку, надати йому переконливої публічної форми та забезпечити його поширення через релевантні цифрові канали. У цьому сенсі географія цифрового впливу визначає не лише технічну можливість досягати різних регіонів світу, а й здатність бути почутим, зрозумілим і легітимним у цих регіонах.

Цифровізація також змінює логіку зовнішньополітичного позиціонування держав у регіональному та глобальному вимірах. Якщо раніше міжнародний імідж значною мірою формувався через довготривалі дипломатичні практики, економічну присутність, військово-політичні союзи, культурні інститути та офіційні інформаційні канали, то нині цей процес стає значно більш динамічним, багатоканальним і чутливим до мережевої реакції. Держава постає як постійно видимий актор, чия репутація конструюється в реальному часі внаслідок взаємодії офіційних комунікацій, неформальних цифрових репрезентацій, медійного висвітлення, діяльності діаспорних мереж, міжнародного громадянського суспільства та алгоритмічної логіки поширення контенту. У таких умовах зовнішня політика повинна враховувати не лише класичні параметри геополітичного балансу, а й цифрову екологію сприйняття, в межах якої формуються образи держави, легітимність її дій, готовність зовнішніх аудиторій підтримувати її позиції та ефективність її міжнародної адвокації.

Одним із ключових аспектів географії цифрового впливу є нова просторовість комунікаційної присутності. Держава може мати обмежені матеріальні можливості для прямої присутності в певному регіоні, але водночас здійснювати суттєвий вплив на місцеві політичні настрої, медійний дискурс, громадську думку або елітні уявлення через цифрові канали. Це означає, що зовнішньополітична присутність дедалі частіше не вимагає класичної територіальної експансії або значної інституційної інфраструктури на місці. Вона може реалізовуватися через інформаційні кампанії, платформені екосистеми, цифрову культурну дипломатію, мережі експертної комунікації, освітні онлайн-проекти, медіаресурси, аналітичні платформи та інші форми віддаленої символічної й когнітивної присутності. Унаслідок цього географія впливу стає менш прив'язаною до фізичних відстаней і більше залежною від комунікаційної доступності, технічної підключеності та культурно-мовної адаптивності повідомлення.

Суттєвої трансформації зазнає і феномен дипломатичної територіальності. Традиційно зовнішня політика здійснювалася через посольства, консульства, міжурядові місії та інші інституційно закріплені форми представництва. У цифрову епоху ці механізми не зникають, проте доповнюються новими каналами, які дозволяють здійснювати дипломатичну дію поза межами класичної просторової локалізації. Цифрові посольства, онлайн-комунікація дипломатичних установ, публічні звернення у соціальних мережах, віртуальні платформи багатостороннього діалогу, дистанційні формати міжнародної координації та гібридні моделі дипломатичних контактів свідчать про поступову дематеріалізацію частини зовнішньополітичних практик. Це не означає повного зникнення фізичної дипломатії, але вказує на зміну співвідношення між територіально закріпленою та цифрово розподіленою формою зовнішньополітичної присутності. Відтак географія дипломатії стає багатшаровою: фізичний простір дипломатичного представництва співіснує з мережею цифрових комунікаційних каналів, здатних забезпечувати постійну й миттєву взаємодію з міжнародними партнерами та аудиторіями.

Глобалізація в її цифровому вимірі сприяє також трансформації регіональності як категорії міжнародного аналізу. Регіон більше не є лише сукупністю сусідніх територій, пов'язаних спільністю історичних, культурних чи безпекових характеристик. У цифрову епоху регіон може функціонувати як комунікаційна мережа, як спільний інформаційний простір, як поле технологічної інтеграції або як зона нормативної сумісності. Це означає, що зовнішня політика держави повинна враховувати не тільки географічну близькість партнерів, а й рівень цифрової взаємопов'язаності з ними, сумісність інфраструктур, інформаційних стандартів, правових режимів і комунікаційних платформ. Унаслідок цього регіональні стратегії набувають нових характеристик: вони дедалі більше орієнтуються на цифрову кооперацію, технологічне партнерство, розвиток спільного кібербезпекового простору, регуляцію транскордонного руху даних і координацію стратегічних комунікацій. Таким чином, географія цифрового впливу переозначає саму логіку регіональної зовнішньої політики.

Важливим чинником трансформації зовнішньої політики є зростання ролі недержавних цифрових акторів, які здатні безпосередньо впливати на міжнародне позиціонування держав, на функціонування публічної дипломатії, на поширення наративів та на структуру міжнародного інформаційного середовища. Платформені корпорації, глобальні медійні екосистеми, аналітичні центри, цифрові активістські мережі, транскордонні спільноти, діаспорні комунікаційні платформи та інші недержавні структури фактично стають співучасниками зовнішньополітичного процесу. Це істотно змінює монополію держави на міжнародне представництво і змушує її діяти в умовах постійної конкуренції за увагу, довіру та інтерпретаційний контроль. Зовнішня політика більше не може реалізовуватися як виключно державна монологічна практика; вона перетворюється на складний комунікаційний процес, у якому держава взаємодіє, конкурує, кооперується або конфліктує з численними цифровими посередниками міжнародного впливу.

У цьому контексті особливого значення набуває питання цифрового суверенітету як передумови зовнішньополітичної суб'єктності. Держава, що не контролює власну критичну інформаційну інфраструктуру, не має достатнього рівня кіберзахисту, залежить від чужих платформ і не спроможна забезпечити автономне функціонування своїх цифрових систем, у міжнародному середовищі опиняється у стані підвищеної вразливості. Така вразливість має не лише технічний характер, а й безпосередньо впливає на зовнішню політику, обмежуючи свободу стратегічного маневру, підвищуючи ризик інформаційного тиску, кібернетичного шантажу, репутаційної дестабілізації та залежності від чужих технологічних екосистем. Саме тому сучасна зовнішня політика дедалі тісніше пов'язується з питаннями цифрової автономії, технологічної самодостатності, захисту національних даних, регулювання платформ і розвитку власних інформаційно-комунікаційних спроможностей.

Не менш важливою є трансформація механізмів зовнішньополітичного прогнозування та аналітики. У цифрову епоху зовнішня політика дедалі більше спирається на обробку великих масивів даних, моніторинг інформаційних потоків у режимі реального часу, аналіз цифрових тенденцій, дослідження мережевої поведінки аудиторій та використання аналітичних платформ для оцінювання міжнародних ризиків. Це змінює саму культуру зовнішньополітичного мислення, переводячи її від виключно документально-кабінетного стилю до більш оперативної, даноцентричної та аналітично інтегрованої моделі. Проте водночас виникає небезпека надмірної технократизації зовнішньої політики, коли кількісні показники або алгоритмічні прогнози починають витісняти політичне чуття, історичну рефлексію та культурно-цивілізаційне розуміння міжнародних процесів. Отже, трансформація зовнішньої політики в умовах цифрової глобалізації полягає не лише в оновленні інструментів, але й у переосмисленні самого співвідношення між технологією, аналітикою та політичним рішенням.

Географія цифрового впливу має і безпековий вимір, оскільки просторове розміщення цифрових центрів, комунікаційних вузлів, дата-інфраструктури,

супутникових систем, кабельних маршрутів і хмарних сервісів стає об'єктом стратегічної уваги держав. Технологічна картографія сучасного світу дедалі більше перетворюється на карту потенційних вразливостей, оскільки саме через цифрову інфраструктуру можуть реалізовуватися механізми політичного тиску, економічного впливу, шпигунства, дестабілізації або гібридної конфронтації. Це означає, що зовнішня політика втрачає чітку відмежованість від безпекової та технологічної політики. Вона дедалі більше формується як інтегрована стратегія, що охоплює не лише класичні дипломатичні напрями, а й кібербезпеку, захист критичної інфраструктури, міжнародну координацію щодо регулювання платформ, боротьбу з дезінформацією та розвиток союзницьких цифрових екосистем. Унаслідок цього географія впливу набуває ознак географії вразливості й водночас географії стратегічного захисту.

Цифрова глобалізація змінює також аксіологічний вимір зовнішньої політики. Міжнародна присутність держави дедалі більше визначається не лише її здатністю захищати матеріальні інтереси, але й спроможністю бути носієм певних нормативних моделей цифрового розвитку, свободи комунікації, захисту прав людини в онлайн-середовищі, інформаційної безпеки, етичного використання штучного інтелекту та відповідального цифрового врядування. У цьому сенсі географія цифрового впливу є не тільки картою інфраструктур чи платформ, а й картою конкуруючих ціннісних режимів. Держави намагаються експортувати не лише технології, але й нормативні уявлення про допустимі межі цифрового контролю, приватності, прозорості, регуляції та безпеки. Це надає зовнішній політиці додаткового ідеологічного виміру, де боротьба за регіони впливу дедалі частіше означає боротьбу за домінування певної моделі цифрової модерності.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 особливе значення має усвідомлення того, що географія цифрового впливу не є другорядним аспектом сучасних міжнародних відносин, а становить одну з базових аналітичних категорій для розуміння трансформації зовнішньої політики в XXI столітті. Майбутній фахівець повинен вміти бачити не лише формальні дипломатичні акти

чи політичні заяви, а й ті інфраструктурні, комунікаційні, платформені та когнітивні умови, в межах яких ці акти набувають міжнародної ефективності або, навпаки, втрачають її. Він має усвідомлювати, що сучасна зовнішня політика реалізується в багаторівневому просторі, де фізична територія, цифрова інфраструктура, інформаційне середовище, репутаційне поле, мережі міжнародної комунікації та технологічна залежність взаємодіють як єдина система впливу. Саме таке бачення дає змогу інтерпретувати міжнародні процеси не фрагментарно, а системно, з урахуванням нової просторової логіки глобалізованого світу.

Отже, географія цифрового впливу та трансформація зовнішньої політики під впливом глобалізації є взаємопов'язаними процесами, що засвідчують перехід міжнародної системи до нового типу просторово-комунікаційної організації. У цій системі вплив дедалі більше залежить від контролю над цифровими мережами, платформами, даними, інфраструктурними вузлами та символічними режимами репрезентації, а зовнішня політика перетворюється на складну інтегровану практику, що поєднує дипломатію, комунікацію, технологію, безпеку, аналітику та нормативне позиціонування. Така трансформація не скасовує класичних засад міжнародних відносин, але істотно змінює їхню конфігурацію, переводячи боротьбу за вплив у нові просторові виміри, де територія співіснує з мережею, інфраструктура з комунікацією, а дипломатичне представництво з цифровою присутністю. Саме тому аналіз цієї теми є необхідним для глибокого розуміння сучасної міжнародної політики, у якій географія вже не може бути мислена без цифрового виміру, а зовнішня політика – без урахування глобальної трансформації інформаційного і технологічного середовища.

Тема 4. Публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси у глобальному просторі

Публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси у глобальному просторі становлять одну з найбільш динамічних і концептуально насичених

площин сучасної міжнародно-політичної теорії та практики, оскільки саме в цій сфері найвиразніше простежується трансформація класичної моделі зовнішньополітичної діяльності держави під впливом глобалізації, цифровізації, комунікаційної медіатизації міжнародних процесів і зростання ролі недержавних, субнаціональних та мережевих акторів у формуванні міжнародного середовища. У сучасних умовах дипломатія дедалі менше може трактуватися як винятково міжурядова, закрита, процедурно регламентована діяльність, що здійснюється в межах офіційних переговорних каналів між суверенними державами. Натомість вона перетворюється на багаторівневу, комунікаційно насичену, символічно опосередковану й технологічно медійовану практику, в якій поряд із традиційною державною дипломатією дедалі більшого значення набувають механізми впливу на зовнішні суспільства, участь регіональних і локальних акторів у міжнародній взаємодії, а також різноманітні форми цифрової кооперації, мережевої координації та платформеного партнерства. Унаслідок цього відбувається не просто розширення інструментального арсеналу міжнародної діяльності, а глибоке переосмислення природи дипломатії як такої, її суб'єктного складу, просторової логіки, функціональної архітектури та комунікативного призначення.

Публічна дипломатія в сучасному міжнародному контексті виступає не допоміжним елементом зовнішньополітичної діяльності, а одним із центральних механізмів формування міжнародної легітимності, репутаційного капіталу держави, конструювання її образу в глобальному інформаційному середовищі та просування її політичних, культурних, ціннісних і стратегічних інтересів через взаємодію з іноземними аудиторіями. На відміну від класичної дипломатії, орієнтованої передусім на міждержавні контакти та міжурядові переговори, публічна дипломатія функціонує в площині суспільного сприйняття, символічного впливу, комунікаційної інтерпретації та транснаціонального поширення смислів. Її об'єктом є не стільки інститути державної влади інших країн, скільки громадська думка, експертні середовища, академічні спільноти, медіа, культурні інституції, молодіжні мережі, професійні групи, діаспорні

спільноти та інші сегменти зовнішнього соціального простору, які можуть впливати на формування міжнародного іміджу держави та на сприйняття її зовнішньополітичної позиції. У цьому сенсі публічна дипломатія постає як форма стратегічної комунікації, спрямованої на виробництво довіри, легітимності, симпатії, ідентифікаційної близькості та довгострокового символічного ресурсу, який у сучасному світі дедалі більше перетворюється на важливий компонент міжнародної сили.

У глобальному просторі публічна дипломатія не може бути ефективною без урахування глибокої трансформації комунікаційного середовища, що відбулася під впливом цифровізації. Якщо в попередні етапи розвитку міжнародних відносин держави здійснювали зовнішню комунікацію переважно через офіційні заяви, культурні програми, міжнародне мовлення, освітні обміни та друковані інформаційні матеріали, то в цифрову епоху ці інструменти доповнюються або навіть частково витісняються інтерактивними платформами, соціальними медіа, мультимедійними форматами, цифровими кампаніями, онлайн-мережами впливу та алгоритмічно структурованими каналами поширення контенту. Це змінює не лише технічні параметри публічної дипломатії, але й її сутнісні характеристики. Вона стає більш оперативною, візуалізованою, децентралізованою, діалогічною та водночас більш вразливою до репутаційних ризиків, маніпулятивних втручань, конкуренції наративів і платформених обмежень. Держава, яка прагне бути переконливою у міжнародному просторі, змушена враховувати не тільки зміст свого послання, але й логіку цифрових екосистем, у межах яких це послання циркулює, інтерпретується, трансформується та оцінюється зовнішніми аудиторіями.

У цьому контексті публічна дипломатія дедалі більше набуває рис репутаційного врядування, тобто цілеспрямованого управління міжнародним образом держави через систематичну роботу з наративами, символічними кодами, культурними маркерами, візуальними репрезентаціями, медійними форматами й комунікативними рамками. Репутація держави в умовах цифрового глобального простору стає нестабільною, поліфонічною та гіперчутливою до

інформаційних імпульсів. Вона формується не лише офіційною дипломатичною діяльністю, а й медійними сюжетами, коментарями лідерів думок, цифровими кампаніями, діями громадянського суспільства, візуальним контентом, міжнародними кризами, культурною продукцією та поведінкою субнаціональних акторів. Унаслідок цього публічна дипломатія більше не може бути зведена до одномірної трансляції позитивного іміджу. Вона перетворюється на складну багатоканальну діяльність із підтримання когнітивної присутності держави, утвердження її інтерпретаційної легітимності, нейтралізації деструктивних наративів і конструювання довгострокових каналів довіри в міжнародному середовищі.

Особливого значення в сучасних умовах набуває парадипломатія як форма міжнародної діяльності субнаціональних утворень, що включає регіони, області, міста, громади, автономії та інші рівні територіальної політичної організації, які виходять за межі внутрішньодержавного адміністрування й починають самостійно або напівсамостійно діяти у просторі міжнародних відносин. Парадипломатія є одним із найбільш показових проявів багаторівневості сучасної глобальної політики, оскільки демонструє, що міжнародна взаємодія більше не є виключною прерогативою центральних державних інститутів. Субнаціональні актори дедалі активніше беруть участь у транскордонному співробітництві, міжнародних мережах міст і регіонів, культурно-освітніх обмінах, інвестиційній дипломатії, екологічних ініціативах, гуманітарних програмах, інфраструктурних партнерствах, міжнародному брендингу територій та комунікаційній репрезентації локальної ідентичності у глобальному середовищі. У такий спосіб зовнішньополітичний простір держави фрагментується і водночас збагачується, набуваючи поліцентричного характеру, де субнаціональні одиниці стають важливими носіями міжнародної активності.

Парадипломатія в умовах глобалізації має не лише функціональний, але й глибокий політико-комунікаційний вимір. Субнаціональний актор у міжнародному просторі не просто представляє певну територію або вирішує практичні питання співробітництва, а й бере участь у символічному

конструюванні міжнародного образу держави, у формуванні альтернативних каналів зовнішньої комунікації, у виробленні локалізованих моделей міжнародної взаємодії та в розширенні мережевої присутності країни за межами класичної дипломатичної вертикалі. У цьому контексті міста й регіони дедалі частіше перетворюються на самостійні вузли глобальної взаємодії, здатні просувати власні інтереси, формувати зовнішні зв'язки та впливати на міжнародне сприйняття держави через економічну динаміку, інноваційні моделі управління, культурну самобутність або участь у міжнародних коаліціях. Така трансформація свідчить про зміну просторової логіки міжнародної політики, в якій вертикальна централізованість поступово поступається місцем горизонтально мережевій організації зовнішніх контактів.

Цифровізація суттєво посилює потенціал парадипломатії, оскільки надає субнаціональним акторам інструменти прямої міжнародної комунікації, інформаційного самопредставлення, мережевої координації та участі у глобальних дискусіях без необхідності проходження через повільні канали класичної міждержавної дипломатії. Міста, регіони та громади сьогодні можуть самостійно створювати цифрові бренди, комунікувати з міжнародними партнерами, брати участь у віртуальних форумах, поширювати власні політичні, культурні чи інвестиційні наративи, формувати тематичні коаліції та підтримувати постійну присутність у транснаціональному комунікаційному просторі. Унаслідок цього парадипломатія дедалі більше набуває характеру цифрово опосередкованої дипломатичної практики, що поєднує локальну ідентичність із глобальною мережевою відкритістю. Однак водночас така трансформація породжує і нові виклики, пов'язані з координацією між центральною владою і субнаціональними акторами, з ризиками репутаційної несинхронності, із можливим дублюванням або навіть конкуренцією зовнішньополітичних меседжів і з потребою нормативного впорядкування міжнародної активності територіальних одиниць.

У глобальному просторі особливої ваги набуває феномен цифрових альянсів, який відображає новий тип міжнародної кооперації, заснований не

лише на спільності геополітичних інтересів чи безпекових загроз, а й на технологічній сумісності, комунікаційній взаємозалежності, спільних цифрових стандартах, обміні даними, спільному виробленні регуляторних підходів та координації в управлінні цифровим середовищем. Цифрові альянси є продуктом епохи, в якій технологія перестає бути суто функціональним інструментом і стає предметом стратегічного партнерства, нормативного узгодження та геополітичного позиціонування. Такі альянси можуть формуватися між державами, між регіонами, між містами, між міжнародними організаціями, між державними та приватними структурами, а також у змішаних форматах, де політична й технологічна кооперація зливаються в єдину інституційно-комунікаційну конструкцію. Їхньою метою є не лише підвищення ефективності цифрового розвитку, а й зміцнення спільної безпеки, підвищення стійкості до кіберзагроз, координація політики щодо платформ, розвиток цифрової інфраструктури, просування певних норм регулювання і зміцнення позицій у глобальній конкуренції за технологічне лідерство.

Цифровий альянс, на відміну від традиційного союзу, часто має менш жорстку формалізацію, більш мережеву структуру, тематичну гнучкість та вищий рівень залежності від технічної й нормативної сумісності учасників. Його існування базується не тільки на політичній волі, а й на реальній інтегрованості цифрових систем, на взаємній довірі щодо обробки даних, на спільному баченні кібербезпеки, на наближеності правових режимів у сфері цифрового врядування та на здатності кооперуватися в умовах швидкої технологічної еволюції. У цьому сенсі цифрові альянси є специфічною формою посткласичної міжнародної інституціональності, де ключовим чинником згуртування виступає не лише загальна політична ідентичність чи спільний зовнішній противник, а й технологічна взаємопов'язаність як така. Саме тому в сучасному світі зростає значення тих коаліцій, які здатні не просто декларувати політичну солідарність, а й забезпечувати реальну цифрову інтероперабельність, координацію стандартів, обмін технологічними рішеннями та спільну регуляторну реакцію на глобальні виклики.

Публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси в сучасному міжнародному середовищі дедалі тісніше переплітаються, формуючи складну багаторівневу систему зовнішньої комунікації та співпраці. Публічна дипломатія забезпечує символічно-репутаційний вимір міжнародної присутності, парадипломатія розширює суб'єктне поле зовнішньої активності, а цифрові альянси створюють інституційно-технологічні рамки для стійкої міжнародної взаємодії в умовах цифрового світу. У сукупності ці три феномени демонструють, що сучасна міжнародна політика функціонує не як замкнена система виключно міждержавних відносин, а як поліцентричний простір мережових зв'язків, де владні, комунікаційні та інфраструктурні ресурси розподіляються між різними рівнями та типами акторів. Така ситуація вимагає від держави принципово нової стратегії міжнародної діяльності, яка поєднувала б централізоване бачення національних інтересів із відкритістю до субнаціональної активності, цифрової кооперації та символічно-комунікативної конкуренції.

Сучасна публічна дипломатія дедалі більше виходить за межі культурної презентації або іміджевої промоції та перетворюється на елемент стратегічної стійкості держави в умовах інформаційної конфронтації, глобальної конкуренції наративів і високої репутаційної вразливості. У цифровому середовищі держава змушена не лише просувати позитивні образи себе, а й захищати власну інтерпретаційну суверенність, протидіяти дезінформаційним кампаніям, оперативно реагувати на міжнародні кризи, консолідувати підтримку серед зовнішніх аудиторій і забезпечувати стійкість до маніпулятивного фреймінгу. У зв'язку з цим публічна дипломатія все більше інтегрується зі стратегічними комунікаціями, кризовим менеджментом, кібербезпековою політикою та інформаційним супроводом зовнішньополітичних рішень. Вона стає не тільки інструментом «м'якої сили» в її класичному розумінні, скільки елементом комплексної архітектури міжнародного впливу, де репутація, комунікація, довіра та символічна легітимність є складовими загальної державної спроможності.

Парадипломатія, своєю чергою, набуває нового значення в умовах посилення ролі міст як глобальних комунікаційних вузлів, центрів інновацій,

просторових концентраторів людського капіталу, осередків культурного виробництва й полігонів експериментального врядування. Саме міста дедалі частіше стають не тільки об'єктами зовнішньої політики держави, а й її активними комунікаційними та дипломатичними партнерами. Вони можуть встановлювати прямі міжнародні зв'язки, бути учасниками глобальних мереж співробітництва, формувати власні стратегії міжнародної позиційності, просувати бренди територій, обмінюватися управлінськими практиками та виступати майданчиками міжнародного солідарного партнерства. У цифрову епоху така активність стає ще більш інтенсивною, оскільки технології дозволяють містам безпосередньо брати участь у глобальних комунікаційних і дипломатичних процесах. Це створює умови для нової форми міжнародної політики, в якій локальне дедалі частіше набуває глобального значення, а зовнішня активність держави доповнюється мережею субнаціональних міжнародних взаємодій.

Цифрові альянси в цьому контексті можуть функціонувати не тільки як міждержавні коаліції, а й як багаторівневі об'єднання, що включають національні уряди, регіональні адміністрації, міські екосистеми, університети, дослідницькі центри, технологічні компанії та громадські структури. Така багатосуб'єктність робить цифрові альянси особливо релевантними для епохи глобалізації, оскільки вони дозволяють інтегрувати різні ресурси – політичні, нормативні, технологічні, інноваційні, комунікаційні – в єдину систему міжнародної взаємодії. Водночас така складність вимагає високого рівня координації, чіткого розмежування відповідальності, узгодженості стратегічних цілей та наявності спільної мови нормативного і технічного порозуміння. Без цього цифровий альянс ризикує перетворитися на декларативну конструкцію без належної функціональної спроможності. Саме тому стійкість таких альянсів залежить не лише від геополітичного збігу інтересів, а й від здатності учасників виробити сумісні режими довіри, спільні процедури взаємодії та взаємоприйнятні стандарти цифрового врядування.

У теоретичному плані публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси засвідчують перехід міжнародних відносин від класичної ієрархічної моделі до складної полімережевої конфігурації, в якій дипломатичний вплив, зовнішньополітична активність і міжнародне партнерство більше не локалізуються в межах виключно центральних державних структур. Сучасний глобальний простір функціонує як багаторівнева комунікаційна екосистема, де різні типи акторів вступають у численні взаємодії, коаліції, конфлікти, переговори й партнерства, що можуть мати як формальний, так і неформальний характер. У такій системі ефективність міжнародної діяльності дедалі більше залежить від здатності діяти в логіці мережевої координації, розуміти значення символічної політики, управляти цифровою присутністю, працювати з розгалуженими зовнішніми аудиторіями та будувати горизонтальні форми довіри. Саме тому вивчення цих феноменів є необхідним не лише для опису нових інструментів міжнародної взаємодії, а й для глибшого розуміння того, як змінюється сама архітектура сучасного міжнародного порядку.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 осмислення цієї теми має принципове значення, оскільки вона дозволяє побачити сучасну дипломатію не як застиглу інституційну форму, а як динамічну, багаторівневу, комунікаційно-мережеву практику, в якій поєднуються державні інтереси, локальні ініціативи, технологічні середовища й символічні механізми міжнародного впливу. Майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен розуміти, що сьогодні зовнішньополітична ефективність залежить не лише від дипломатичного протоколу чи формальної міжурядової взаємодії, а й від здатності формувати позитивний міжнародний наратив, координувати багаторівневу зовнішню активність, інтегрувати субнаціональні та недержавні ресурси у зовнішню стратегію держави та працювати в умовах цифрової конкуренції за довіру, увагу й інтерпретаційну перевагу. Саме тому публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси слід розглядати як невід'ємні компоненти сучасної міжнародної діяльності, що відображають нову логіку глобальної взаємодії в цифрову епоху.

Отже, публічна дипломатія, парадипломатія та цифрові альянси у глобальному просторі репрезентують новий тип міжнародної політики, в якому зовнішній вплив формується через поєднання символічної комунікації, багаторівневої суб'єктності та технологічно опосередкованої кооперації. Вони засвідчують, що сучасний міжнародний простір уже не може бути адекватно пояснений лише через категорії класичної міждержавної дипломатії, оскільки його реальна динаміка визначається мережевою відкритістю, цифровою медіатизацією, субнаціональною активністю, платформеною взаємозалежністю та боротьбою за нормативне й комунікаційне домінування. У цій системі держава залишається ключовим актором, але її ефективність дедалі більше залежить від того, наскільки вона здатна інтегрувати в єдину стратегію механізми публічної репрезентації, потенціал локальних і регіональних партнерств, а також участь у стійких цифрових коаліціях, що забезпечують їй місце у новій архітектурі глобального порядку.

Розділ 2. Глобальні безпекові виклики та комунікаційні стратегії в умовах цифрової трансформації

Тема 5. Цифровізація та міжнародна безпека: нові загрози і механізми реагування в глобальне епоху

Цифровізація в сучасному міжнародному середовищі постає не лише як технологічний вектор модернізації держав, економік та комунікаційних систем, але і як один із найпотужніших чинників радикальної трансформації самої архітектури міжнародної безпеки, що супроводжується зміною характеру загроз, появою нових режимів уразливості, розмиванням традиційних меж між війною і миром, між внутрішнім та зовнішнім виміром безпеки, між державними й недержавними суб'єктами конфліктності, а також між матеріальною й нематеріальною формами стратегічного впливу. У цифрову епоху безпека більше не може бути адекватно осмислена винятково у класичних категоріях територіальної оборони, військового балансу, ядерного стримування чи

міждержавного протистояння в його традиційному геополітичному оформленні, оскільки дедалі значніша частина загрозового потенціалу переміщується у сферу інформаційних мереж, цифрових інфраструктур, кіберпростору, платформених екосистем, алгоритмічного управління, масивів даних та символічно-комунікаційних процесів, які здатні не меншою мірою, ніж збройне насильство, впливати на стабільність держав, міжнародних інститутів і глобального порядку загалом.

У цьому контексті цифровізація змінює не лише інструментальне наповнення міжнародної безпеки, а й її онтологічний статус. Безпекове середовище набуває рис високої нелінійності, асиметричності, латентності та поліцентричності, оскільки джерела загроз більше не обмежуються державними акторами, формально визначеними арміями чи матеріально фіксованими центрами агресії. Нові загрози можуть походити від децентралізованих мереж, приватних технологічних структур, кіберугруповань, транснаціональних деструктивних спільнот, платформених механізмів поширення маніпулятивного контенту, автономізованих цифрових систем або навіть від кумулятивного ефекту структурних вразливостей, закладених у саму архітектуру глобальної цифрової взаємозалежності. Відтак міжнародна безпека в глобальну епоху дедалі більше функціонує як безпека інфраструктурної зв'язаності, інформаційної цілісності, алгоритмічної передбачуваності, комунікаційної стійкості та нормативної адаптивності до технологічних зрушень. Це означає, що класичні силові параметри не зникають, але втрачають монополію на визначення безпекового порядку денного.

Однією з найхарактерніших ознак цифрової трансформації міжнародної безпеки є поява кіберпростору як самостійного середовища стратегічної конфронтації, де дії можуть здійснюватися поза межами фізичного театру воєнних операцій, без негайної очевидності суб'єкта впливу, без класичної демонстрації військової сили і часто без формального порушення кордонів у традиційному територіальному розумінні. Кіберпростір створює унікальну ситуацію, в якій агресивна дія може бути швидкою, масованою, прихованою,

дистанційною й складною для юридичної атрибуції. Саме це ускладнює застосування традиційних механізмів міжнародного права, стримування та колективної відповіді, оскільки в умовах кіберконфлікту значно важче встановити не лише джерело атаки, але й її точний масштаб, політичний намір, рівень ескалаційного ризику та критерії пропорційної реакції. Унаслідок цього міжнародна система безпеки стикається з принципово новою ситуацією, коли значущі деструктивні впливи можуть реалізовуватися без формального початку війни, але з потенційно стратегічними наслідками для державного управління, критичної інфраструктури, суспільної довіри та зовнішньополітичної стабільності.

Кіберзагрози як один із центральних компонентів нової безпекової реальності охоплюють широкий спектр дій, що варіюються від несанкціонованого доступу до інформаційних систем і деструкції цифрової інфраструктури до шпигунства, викрадення даних, саботажу державних сервісів, втручання у функціонування енергетичних, транспортних, фінансових, медичних та оборонних систем, а також підриву довіри до публічних інституцій через цифрові засоби. Особливу небезпеку становить те, що сучасна держава дедалі більше залежить від мережевої інфраструктури у своїх базових управлінських, економічних, військових і соціальних функціях, а отже цифрова уразливість набуває системного характеру. Будь-яке порушення в роботі ключових цифрових систем може мати каскадний ефект, породжуючи ланцюгову дестабілізацію, що виходить далеко за межі суто технічного інциденту. Таким чином, кібербезпека стає не вузькоспеціалізованою сферою технічного захисту, а однією з основ національної і міжнародної безпеки як такої.

Разом із кібернетичними загрозами цифровізація породжує масштабні інформаційно-комунікаційні ризики, пов'язані з маніпуляцією суспільною свідомістю, деструкцією публічного дискурсу, фрагментацією інформаційного простору, ерозією довіри до інституцій, поширенням дезінформації, інформаційно-психологічними операціями та платформеною ампліфікацією конфліктогенних наративів. У цифрову епоху інформаційний вплив

перетворюється на один із ключових інструментів міжнародного суперництва, оскільки контроль над смислами, інтерпретаційними рамками, видимістю подій і репутаційним позиціонуванням держав часто виявляється не менш значущим, ніж контроль над територією чи матеріальними ресурсами. Інформаційна атака здатна підірвати внутрішню стійкість суспільства, посилити політичну поляризацію, викликати кризу легітимності, делегітимувати міжнародних партнерів, ускладнити процес ухвалення рішень і змінити зовнішньополітичну поведінку держави без прямого застосування військової сили. Саме тому в сучасному міжнародному середовищі інформаційна безпека дедалі тісніше інтегрується з політичною, соціальною, культурною та військовою безпекою, утворюючи складний комплекс взаємопов'язаних ризиків.

Цифровізація також радикально змінює природу розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. Великі дані, алгоритмічний аналіз, автоматизоване відстеження цифрових слідів, моніторинг соціальних мереж, супутникові цифрові системи, штучний інтелект і засоби машинного навчання створюють нові можливості для збирання, обробки та інтерпретації розвідувальної інформації. Водночас ті самі інструменти породжують і нові загрози, пов'язані з масовим цифровим наглядом, ерозією приватності, транснаціональним шпигунством, використанням персональних даних як ресурсу впливу та посиленням здатності різних акторів проникати в глибину державних, корпоративних і суспільних процесів. Це означає, що міжнародна безпека входить у фазу, де інформаційна перевага дедалі більше ґрунтується на аналітичній потужності, технологічній обробці даних та здатності інтерпретувати складні цифрові масиви. Унаслідок цього безпекове суперництво зміщується від традиційного володіння таємною інформацією до боротьби за технологічну спроможність перетворювати дані на стратегічне знання.

Особливе місце серед нових загроз посідає проблема критичної цифрової інфраструктури, безперервне функціонування якої стає передумовою стабільності сучасних держав і міжнародних систем. До такої інфраструктури належать електроенергетичні мережі, фінансові системи, телекомунікаційні

канали, транспортні мережі, цифрові державні реєстри, логістичні платформи, медичні бази даних, оборонні інформаційні системи та інші елементи, які забезпечують життєздатність суспільства і керованість держави. В умовах глобальної цифровізації ураження таких систем може мати не лише внутрішньодержавні, але й міжнародні наслідки, особливо якщо йдеться про транскордонні мережі, глобальні ринки, міжнародні платіжні механізми, транспортні вузли чи комунікаційні інфраструктури, від яких залежить функціонування цілих регіонів. Таким чином, безпека критичної інфраструктури набуває транснаціонального характеру, а її захист потребує не тільки національних, але й міжнародних механізмів координації, стандартизації та оперативного реагування.

У глобальну епоху особливого значення набуває феномен гібридних загроз, які поєднують у собі військові, інформаційні, кібернетичні, економічні, політико-психологічні та дипломатичні засоби впливу. Гібридність полягає не лише в різноманітності інструментів, а й у складності розпізнавання межі між мирним і конфліктним станом, між легітимною конкуренцією і агресивним впливом, між внутрішніми кризами й зовнішньо стимульованою дестабілізацією. Цифровізація істотно підсилює потенціал гібридних стратегій, оскільки забезпечує швидкість, масштабованість, прихованість і відносно дешевизну деструктивного впливу. Через цифрові канали можна одночасно вражати інфраструктуру, поширювати дезінформацію, підривати довіру до влади, стимулювати соціальну напругу, збирати розвідувальні дані та формувати бажані зовнішньополітичні уявлення. У цьому полягає одна з головних складностей сучасної міжнародної безпеки: різні форми загроз дедалі частіше не існують окремо, а функціонують у синергетичній єдності, підсилюючи одна одну в межах комплексних сценаріїв дестабілізації.

Ще одним важливим аспектом є зростання ролі штучного інтелекту в безпековій сфері, що відкриває водночас нові можливості і нові ризики. Системи штучного інтелекту використовуються для аналізу розвідувальних даних, автоматизації моніторингу загроз, виявлення аномалій у мережевій активності,

прогнозування кризових сценаріїв, оптимізації логістики, підтримки військових рішень та управління автономними системами. Однак разом із цим виникають серйозні питання щодо прозорості алгоритмічного прийняття рішень, ризику помилкових класифікацій, маніпулятивного використання генеративних технологій, автономізації летальних систем, зростання залежності від непрозорих технічних моделей і можливості використання штучного інтелекту в інформаційно-психологічних операціях. У міжнародному контексті це означає, що технологічне суперництво у сфері штучного інтелекту дедалі більше набуває безпекового значення, а питання етичного й правового регулювання таких систем виходить на рівень глобальної політики. Світова спільнота стикається з необхідністю виробити підходи до регулювання тих технологій, які можуть радикально змінити баланс сили, способи ведення конфлікту та рівень передбачуваності міжнародного середовища.

Суттєвим наслідком цифровізації є також зміна співвідношення між цивільним і військовим у сфері безпеки. Багато цифрових технологій мають подвійну природу і можуть використовуватися як у цивільних, так і у військових цілях, що ускладнює контроль за їхнім поширенням, експортом, використанням і правовим регулюванням. Комерційні супутникові системи, цивільні дрони, хмарні сервіси, інструменти аналізу великих даних, засоби шифрування, програмне забезпечення для візуалізації та геоаналітики, а також численні цифрові комунікаційні сервіси можуть бути інтегровані в оборонні й конфліктні практики. Це означає, що міжнародна безпека більше не може бути відокремлена від цивільного технологічного розвитку, а питання захисту й регулювання цифрового середовища повинні розглядатися як складова більш широкої стратегії безпекової політики. Водночас саме цивільні цифрові платформи дедалі частіше стають простором політичного впливу, збору даних, координації інформаційних кампаній і навіть опосередкованої участі в конфліктах.

У зв'язку з цим механізми реагування на нові цифрові загрози повинні мати комплексний, багаторівневий і міждисциплінарний характер. Традиційні силові моделі безпеки, орієнтовані переважно на військове стримування та фізичний

захист території, виявляються недостатніми в умовах, коли загрози реалізуються через цифрову інфраструктуру, інформаційні мережі, транскордонні платформи та інституційну вразливість. Сучасні механізми реагування повинні охоплювати технологічний захист, правове регулювання, інституційну координацію, міжнародну співпрацю, стратегічні комунікації, розвиток цифрової грамотності населення, підвищення стійкості критичної інфраструктури, моніторинг інформаційних середовищ і створення адаптивних моделей кризового управління. Йдеться про необхідність формування нової культури безпеки, в якій захищеність досягається не лише через силу, а й через стійкість, гнучкість, швидкість реакції, аналітичну спроможність і здатність до кооперації в умовах високої взаємозалежності.

Одним із ключових механізмів реагування виступає інституційна адаптація держав до цифрової безпекової реальності. Державні системи безпеки повинні модернізувати свої організаційні структури, розширювати аналітичні спроможності, інтегрувати кібербезпекові й інформаційні компоненти в загальну архітектуру національної безпеки, формувати спеціалізовані центри реагування на кіберінциденти, удосконалювати міжвідомчу координацію та забезпечувати взаємодію між військовими, цивільними, розвідувальними, дипломатичними й комунікаційними структурами. Така адаптація не зводиться до створення окремих технічних підрозділів, а передбачає більш глибоке переосмислення управлінської логіки, оскільки цифрові загрози не підпорядковуються класичній галузевій сегментації. Кіберінцидент може мати одночасно військовий, економічний, комунікаційний, соціальний і міжнародно-політичний вимір, а отже механізм реагування має бути інтегрованим і здатним до швидкого перетину інституційних меж.

Не менш важливою є міжнародна кооперація як необхідна передумова ефективної відповіді на цифрові загрози. Глобальна взаємозалежність означає, що жодна держава, навіть технологічно потужна, не здатна повністю ізолюватися від ризиків, пов'язаних із транскордонними кіберзагрозами, міжнародними інформаційними операціями, діяльністю глобальних платформ, уразливістю

цифрових ланцюгів постачання або нестачею узгоджених правил у кіберпросторі. Саме тому міжнародна безпека в цифрову епоху дедалі більше залежить від здатності держав виробляти спільні стандарти, обмінюватися інформацією про загрози, координувати реагування на інциденти, гармонізувати підходи до захисту інфраструктури, розробляти механізми колективної відповідальності та просувати норми відповідальної поведінки в кіберпросторі. Водночас така кооперація ускладнюється конкуренцією великих держав, різницею в політичних режимах, асиметрією технологічних спроможностей і відсутністю універсального консенсусу щодо меж цифрового суверенітету та допустимості тих чи інших засобів впливу.

У межах механізмів реагування дедалі більшого значення набувають стратегічні комунікації як інструмент підвищення стійкості до інформаційних і гібридних загроз. У цифрову епоху захист полягає не лише в блокуванні шкідливих дій, а й у здатності своєчасно пояснювати події, підтримувати довіру до інституцій, формувати зрозумілу й переконливу публічну рамку, нейтралізувати деструктивні наративи та консолідувати суспільство навколо базових безпекових орієнтирів. Стратегічні комунікації мають поєднувати інформаційну відкритість, кризову оперативність, аналітичну точність, репутаційну чутливість та здатність працювати з різними аудиторіями, включаючи міжнародних партнерів, власне населення, експертні середовища та цифрові платформи. У цьому сенсі комунікаційна спроможність держави стає елементом її безпекового потенціалу, а не лише супровідною функцією політики.

Особливу роль у системі реагування відіграє формування суспільної цифрової стійкості, яка включає розвиток медіаграмотності, критичного мислення, цифрової компетентності, культури безпечної поведінки в мережі та здатності громадян розпізнавати маніпулятивні впливи. У сучасному світі безпека не може бути забезпечена виключно інституційними діями держави, якщо суспільство залишається вразливим до дезінформації, цифрового шахрайства, радикалізаційних кампаній, інформаційної паніки та алгоритмічно підсилених поляризаційних повідомлень. Саме тому захист від нових загроз

потребує інтеграції освітніх, культурних, комунікаційних та інституційних стратегій, спрямованих на створення середовища, в якому деструктивний цифровий вплив не зможе легко трансформуватися в політичну дестабілізацію. Таким чином, міжнародна безпека у цифрову епоху частково переміщується з виключно державного рівня на рівень суспільної резильєнтності.

У правовому вимірі механізми реагування стикаються з серйозною проблемою нормативного запізнення. Технологічний розвиток відбувається значно швидше, ніж формування міжнародно-правових режимів, а отже чимало нових загроз функціонують у зоні часткової або майже повної регуляторної невизначеності. Питання правового статусу кібератак, відповідальності за інформаційні операції, меж допустимого використання штучного інтелекту у військовій сфері, захисту даних у міжнародному контексті, юрисдикції над платформами, а також критеріїв пропорційної відповіді на цифрову агресію залишаються предметом інтенсивних політичних і експертних дискусій. Це означає, що одним із механізмів реагування має бути активне міжнародне нормотворення, спрямоване на зменшення правових лакун, підвищення передбачуваності поведінки акторів та формування хоча б мінімального рівня спільних правил у цифровій сфері. Проте слід визнати, що повна уніфікація таких правил у сучасному політично фрагментованому світі є надзвичайно складним завданням.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 осмислення теми цифровізації та міжнародної безпеки має принципове значення, оскільки саме в цій проблематиці перетинаються ключові тенденції сучасного світового розвитку: технологічна модернізація, трансформація суверенітету, зміна природи конфліктів, інформаційна медіатизація політики, глобальна взаємозалежність і нові форми міжнародної кооперації. Майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен розуміти, що безпека в XXI столітті дедалі менше визначається лише наявністю військових ресурсів і дедалі більше залежить від стійкості цифрових систем, якості аналітичного управління, комунікаційної компетентності, технологічної автономії та здатності працювати в умовах комплексних гібридних

загроз. Йому необхідно вміти інтерпретувати сучасні безпекові процеси не ізольовано, а в системному поєднанні політичних, технологічних, інформаційних, правових та соціокультурних чинників.

Отже, цифровізація та міжнародна безпека в глобальну епоху формують нову безпекову парадигму, в якій загрози набувають мережевого, асиметричного, гібридного та високошвидкісного характеру, а механізми реагування повинні бути інтегрованими, багаторівневими, адаптивними та кооперативними. У цій парадигмі безпека більше не може мислитися лише як захист території чи військова оборона; вона охоплює захищеність інфраструктури, стійкість інформаційного простору, правову здатність до регулювання, комунікаційну легітимність, технологічну автономію та соціальну резильєнтність. Саме тому вивчення цієї теми є необхідним для формування сучасного міжнародника, здатного не лише описувати нові загрози, а й розуміти логіку трансформації міжнародної безпеки в умовах цифрової модерності, глобальної взаємозалежності та постійно зростаючої складності світового порядку.

Тема 6. Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу держави

Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу держави є одним із найбільш показових феноменів сучасної міжнародно-політичної динаміки, оскільки саме в цій площині найвиразніше виявляється взаємопроникнення глобалізаційних процесів, технологічної медіатизації міжнародних відносин, зміни комунікативної природи влади та переорієнтації дипломатичної діяльності з виключно інституційно-протокольної площини у сферу символічної конкуренції, репутаційного конструювання та безперервного цифрового представництва. У сучасному світі зовнішньополітичний імідж держави більше не може розглядатися як відносно статична сукупність усталених уявлень про її політичний режим, економічний потенціал, культурну самобутність чи міжнародну поведінку, що формуються поступово і змінюються переважно внаслідок масштабних зовнішньополітичних подій. Натомість він набуває рис

високодинамічного, багаторівневого, полісуб'єктного та алгоритмічно опосередкованого конструкту, який формується у режимі реального часу внаслідок взаємодії офіційних комунікацій, цифрових платформ, міжнародних медіа, експертних дискурсів, мережевих спільнот, візуальних репрезентацій, інформаційних кампаній та численних неофіційних акторів, здатних прямо або опосередковано впливати на міжнародне сприйняття держави.

У класичному розумінні зовнішньополітичний імідж держави формувався через тривалу дипломатичну практику, міжнародні договори, культурну присутність, участь у глобальних інституціях, стабільність політичного курсу та репрезентацію держави через офіційні канали зовнішньої комунікації. Цифрова епоха не скасовує значення цих чинників, проте істотно змінює середовище, в якому вони набувають інтерпретаційної форми, медійної видимості та глобальної циркуляції. Держава більше не є єдиним суб'єктом виробництва власного міжнародного образу. Її імідж формується в поліфонічному просторі глобальної комунікації, де поряд із державними інституціями діють транснаціональні медіа, цифрові платформи, діаспорні мережі, громадські організації, експертні спільноти, інфлюенсери, міжнародні партнери, противники, алгоритмічні механізми ранжування контенту та численні користувачі, які через реакції, коментарі, репости, візуальні образи й мікронаративи беруть участь у процесі символічного конструювання міжнародної репутації держави. Відтак зовнішньополітичний імідж перестає бути лише результатом цілеспрямованої дипломатичної репрезентації і перетворюється на відкритий комунікаційний процес, у якому контроль держави над власним образом є частковим, ситуаційним і постійно піддається зовнішньому впливу.

Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу означає передусім зміну логіки його виробництва. У цифровому середовищі імідж держави створюється не шляхом односпрямованої трансляції символічно вивірених повідомлень, а через складну динаміку циркуляції контенту, його платформеного посередництва, багаторазового переозначення і мережевої реакції глобальних аудиторій. Це означає, що міжнародний образ держави набуває властивостей

комунікаційної нестабільності, фрагментарності, швидкої актуалізації та репутаційної вразливості. Будь-яка подія – від дипломатичної заяви до внутрішньополітичного рішення, від гуманітарної ініціативи до кризової ситуації, від культурного заходу до інциденту безпекового характеру – майже миттєво включається в глобальний цифровий обіг, де стає предметом інтерпретації, медіації, символічної конкуренції та емоційного оцінювання. Унаслідок цього зовнішньополітичний імідж держави формується не лише через стратегічно сплановані зовнішні комунікації, а й через реактивне управління кризовими смислами, швидке коригування репутаційних ризиків та постійну адаптацію до логіки цифрового інформаційного середовища.

Особливого значення в цьому процесі набуває медіатизація зовнішньої політики, в умовах якої політична дія дедалі тісніше переплітається з її комунікаційною репрезентацією. У цифрову епоху міжнародна подія існує для глобальної аудиторії насамперед у тій формі, в якій вона представлена, візуалізована, прокоментована, алгоритмічно поширена і включена у відповідні інтерпретаційні рамки. Це означає, що зовнішньополітичний імідж держави дедалі більше залежить від здатності державних інституцій не лише приймати міжнародно значущі рішення, а й забезпечувати їхню переконливу комунікаційну форму, наративну зрозумілість, символічну послідовність та візуально-цифрову адаптованість до різних аудиторій. У цьому сенсі зовнішньополітична ефективність уже не може бути повністю відокремлена від комунікаційної компетентності, а міжнародний авторитет держави дедалі більше співвідноситься з її здатністю бути інтерпретаційно присутньою у цифровому глобальному просторі.

Зовнішньополітичний імідж у цифрову добу набуває виразно репутаційного характеру, тобто функціонує як акумульований ефект тривалих комунікаційних, символічних, політичних і візуальних взаємодій, через які у міжнародному середовищі формується узагальнене уявлення про державу як надійного або ненадійного партнера, демократичного чи авторитарного актора, стабільного чи нестабільного суб'єкта, інноваційного чи периферійного

учасника глобальної політики, відповідального чи деструктивного носія міжнародної поведінки. У цифровому просторі репутація держави функціонує як надзвичайно чутлива змінна, яка може посилювати або, навпаки, послаблювати її міжнародну суб'єктність, дипломатичну переконливість, інвестиційну привабливість, коаліційну спроможність та культурно-символічний вплив. Це робить роботу з зовнішньополітичним іміджем не декоративним доповненням до «реальної» політики, а одним із ключових елементів самої архітектури міжнародної присутності держави.

Суттєвою ознакою цифрової трансформації є платформізація іміджевої взаємодії, коли міжнародне сприйняття держави дедалі більше опосередковується глобальними цифровими платформами, що виконують не лише роль нейтральних технічних посередників, а фактично стають архітекторами видимості, доступності, пріоритетизації та інтерпретаційної динаміки зовнішньополітичного контенту. Алгоритмічна логіка платформ визначає, які повідомлення стають помітними, які наративи посилюються, які образи держави домінують у глобальному інформаційному просторі, а які залишаються на периферії уваги. У таких умовах держава змушена адаптувати свою зовнішню комунікацію до специфіки платформених середовищ, враховувати їхню візуальну, темпоральну, емоційну та інтерактивну логіку, що, своєю чергою, трансформує сам стиль дипломатичного мовлення, форми міжнародного самопредставлення та принципи конструювання зовнішнього іміджу. Імідж стає не лише текстуальним або ідейним, а й алгоритмічно модульованим, залежним від цифрової інфраструктури, у якій він циркулює.

Цифрове середовище докорінно змінює і часову структуру іміджевих процесів. Якщо раніше зовнішньополітичний образ держави формувався поступово, через довготривале накопичення символічного капіталу, дипломатичних практик і міжнародних оцінок, то нині він підлягає постійним коливанням у режимі майже миттєвої реакції. Репутаційна криза може виникнути надзвичайно швидко, так само як і хвиля міжнародної підтримки або симпатії. Прискорення глобального інформаційного обігу спричиняє підвищену

чутливість зовнішньополітичного іміджу до подієвих коливань, медійних інтерпретацій, візуальних сигналів, контекстуальних зсувів і реакцій мережевих спільнот. У цьому полягає одна з головних особливостей цифрової епохи: зовнішньополітичний імідж держави стає процесом безперервного оновлення, коригування та верифікації в очах глобальних аудиторій. Це зумовлює необхідність постійної репутаційної присутності, стратегічного моніторингу зовнішніх реакцій і розвитку механізмів комунікаційної гнучкості.

Одним із центральних елементів цифрової трансформації зовнішньополітичного іміджу є візуалізація міжнародної присутності держави. У сучасному цифровому просторі образ держави дедалі частіше сприймається не через складні дипломатичні тексти, а через візуальні символи, фотографії, відео, інфографіку, короткі мультимедійні формати, цифрові кампанії, образи лідерів, культурні коди й візуально насичені репрезентації політичних подій. Це не означає зникнення текстуальної аргументації, але вказує на суттєве посилення ролі образу як засобу міжнародного впливу. Візуальна дипломатія стає одним із ключових механізмів формування зовнішньополітичного іміджу, оскільки саме візуальні формати здатні швидко долати мовні бар'єри, викликати емоційну реакцію, створювати ефект автентичності, підсилювати символічну присутність держави та включати її у глобальний інформаційний потік на рівні, доступному масовим аудиторіям. Відтак сучасна держава змушена працювати не лише з політичним меседжем як таким, а й з візуальною архітектурою свого міжнародного самопредставлення.

Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу пов'язана також із персоніфікацією міжнародної комунікації. Образ держави дедалі частіше асоціюється з конкретними політичними лідерами, дипломатами, речниками, міністрами, представниками культурної дипломатії чи іншими публічними фігурами, чия цифрова присутність стає частиною міжнародного репутаційного капіталу країни. У цифровому середовищі персональна комунікація часто сприймається як більш автентична, емоційно переконлива та доступна, ніж інституційно нейтральне повідомлення. Однак така персоніфікація має

амбівалентний характер. З одного боку, вона дозволяє державі надавати своєму зовнішньополітичному іміджу людського виміру, підвищувати комунікаційну довіру й емоційну залученість аудиторій. З іншого боку, вона робить імідж держави більш залежним від індивідуальних характеристик окремих фігур, їхньої стилістики, репутації, комунікаційних помилок або політичної суперечливості. У результаті зовнішньополітичний образ держави стає частково персоналізованим символічним ресурсом, чия стабільність вимагає ретельного стратегічного узгодження між інституційною та персональною дипломатичною присутністю.

Не менш важливою є зміна суб'єктного складу процесу формування зовнішньополітичного іміджу. Якщо раніше домінували переважно державні інституції, то нині дедалі більшу роль відіграють недержавні учасники міжнародної комунікації: громадянське суспільство, експертні середовища, університети, культурні організації, журналісти, митці, представники бізнесу, міжнародні активісти, діаспорні мережі та численні цифрові спільноти. У глобальному цифровому просторі всі вони можуть виступати як носії або коректори образу держави, посилювати її репутаційний ресурс або, навпаки, актуалізувати суперечності, кризи, внутрішні проблеми й уразливості. Це означає, що зовнішньополітичний імідж більше не є виключно «державним продуктом», а формується як багатосуб'єктний результат постійної взаємодії між офіційною дипломатією та ширшим полем міжнародної цифрової публічності. Унаслідок цього ефективна іміджева політика держави потребує координації з недержавними акторами, інтеграції громадянського та культурного ресурсу у зовнішню репрезентацію та здатності працювати з поліфонічністю зовнішнього самопредставлення.

У цифрову епоху зовнішньополітичний імідж держави дедалі тісніше пов'язується з категорією наративної спроможності, тобто здатності держави формувати, підтримувати й поширювати цілісну інтерпретаційну рамку, у межах якої її міжнародна поведінка постає зрозумілою, легітимною та символічно переконливою для зовнішніх аудиторій. Держава, яка не володіє наративною

спроможністю, ризикує опинитися в ситуації, коли її дії інтерпретуються зовнішніми акторами без її участі або навіть у спосіб, що суперечить її стратегічним інтересам. Цифровий простір, з одного боку, надає державі нові можливості для прямої комунікації з міжнародними аудиторіями, але з іншого – робить боротьбу за інтерпретацію значно більш інтенсивною, фрагментованою та конкурентною. Саме тому зовнішньополітичний імідж сьогодні залежить не лише від фактів державної поведінки, а й від того, наскільки переконливо держава здатна вписати ці факти в зрозумілий і стратегічно вигідний міжнародний наратив.

Особливої уваги в умовах цифрової трансформації потребує проблема репутаційної вразливості держави. Висока швидкість поширення інформації, глобальна доступність цифрових платформ, множинність інтерпретаційних центрів і низький поріг міжнародної видимості означають, що навіть локальна подія, внутрішньополітичний інцидент, комунікаційна помилка або невдала дипломатична реакція можуть швидко набути глобального символічного значення і вплинути на зовнішньополітичний імідж держави. У сучасному інформаційному середовищі іміджева шкода часто виникає не лише внаслідок реальних стратегічних прорахунків, але й через несвоєчасну або слабку комунікаційну відповідь, відсутність переконливого пояснення, візуальну невідповідність або неспроможність швидко інтегрувати кризову подію в контрольовану наративну рамку. Це змушує держави розглядати іміджеву політику як невід’ємний елемент кризового менеджменту, міжнародної безпеки й зовнішньополітичної стійкості.

Цифрова трансформація змінює також співвідношення між матеріальними та символічними основами міжнародного авторитету держави. Безперечно, зовнішньополітичний імідж не може бути повністю відірваний від реальних параметрів державної спроможності: економічного потенціалу, військової сили, політичної стабільності, якості інституцій, рівня розвитку, культурного ресурсу та міжнародної поведінки. Проте в цифрову епоху символічний вимір цих параметрів набуває особливої ваги, оскільки саме від форми їхнього

представлення, від якості міжнародної комунікації та від здатності держави пояснювати себе світу дедалі більше залежить їхня міжнародна конвертованість у вплив, довіру та підтримку. Отже, зовнішньополітичний імідж виступає не декоративною надбудовою над «реальною» політикою, а специфічним механізмом її міжнародної соціалізації, символічного перекладу й репутаційного закріплення в очах зовнішніх аудиторій.

У сучасних умовах важливим компонентом цифрової трансформації зовнішньополітичного іміджу є інтеграція його формування зі стратегічними комунікаціями держави. Зовнішній образ країни не може бути ефективним, якщо він є фрагментарним, ситуативним або неузгодженим між різними інституціями та каналами. Цифрове середовище вимагає високого рівня наративної послідовності, семантичної узгодженості, візуальної цілісності й темпоральної оперативності. Це означає, що різні елементи зовнішньої комунікації – дипломатичні заяви, публічна дипломатія, кризові меседжі, культурна репрезентація, міжнародний брендинг, цифрова присутність офіційних інституцій, позиціонування лідерів – повинні функціонувати як взаємопов'язана система. Лише за такої умови зовнішньополітичний імідж може бути не випадковим репутаційним ефектом, а керованим стратегічним ресурсом міжнародної суб'єктності.

Для держави особливого значення набуває і питання аудиторної диференціації зовнішньополітичного іміджу. У цифровому глобальному просторі не існує єдиної абстрактної «світової громадськості»; натомість існує множинність зовнішніх аудиторій, які відрізняються за культурним контекстом, політичними упередженнями, медійними звичками, мовною специфікою, ціннісними орієнтаціями та рівнем включеності в міжнародні процеси. Отже, іміджева політика держави повинна враховувати неоднорідність зовнішнього сприйняття, адаптувати комунікаційні стратегії до різних аудиторних середовищ і водночас зберігати загальну наративну цілісність. У цьому полягає одна з головних складностей цифрової дипломатії: необхідність одночасно бути

глобально видимою та локально зрозумілою, універсально переконливою й культурно чутливою.

Цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу держави має також аксіологічний вимір. У сучасному міжнародному середовищі репутація країни дедалі частіше пов'язується не лише з її геополітичними ресурсами, а й з тим, які цінності вона уособлює, яку модель політичного порядку репрезентує, як ставиться до прав людини, свободи, демократії, міжнародної солідарності, гуманітарної відповідальності, технологічної етики та норм міжнародного співіснування. Цифровий простір посилює значення цих аспектів, оскільки ціннісні суперечності, моральні оцінки й символічні конфлікти швидко набувають глобальної видимості й стають частиною зовнішньополітичного образу держави. Унаслідок цього імідж дедалі більше визначається не лише ефективністю комунікації, а й глибинною узгодженістю між проголошуваними цінностями та реальною політичною практикою. Будь-який розрив між цими рівнями в цифрову добу швидко виявляється й здатен спричинити суттєве репутаційне послаблення.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 усвідомлення логіки цифрової трансформації зовнішньополітичного іміджу держави є принципово важливим, оскільки ця тема перебуває на перетині міжнародних відносин, стратегічних комунікацій, публічної дипломатії, глобалістики, цифрових студій і безпекового аналізу. Майбутній фахівець повинен розуміти, що сучасна держава діє в міжнародному середовищі не лише як носій формальних прав і обов'язків, а як символічний актор, міжнародна присутність якого залежить від комунікаційної спроможності, репутаційної стійкості, наративної послідовності та здатності адаптуватися до логіки цифрового глобального простору. Він має вміти аналізувати не тільки зміст зовнішньої політики, а й форми її представлення, механізми міжнародного сприйняття, канали репутаційного впливу та фактори, що визначають успіх або провал іміджевих стратегій у цифрову епоху.

Отже, цифрова трансформація зовнішньополітичного іміджу держави є складним багатовимірним процесом, що охоплює зміну механізмів міжнародної репрезентації, платформену медіацію зовнішньої комунікації, візуалізацію дипломатії, персоніфікацію міжнародного образу, багатосуб'єктність репутаційного виробництва, зростання ролі наративної спроможності, посилення репутаційної вразливості та інтеграцію іміджевої політики у ширшу систему стратегічних комунікацій держави. У сучасному глобальному просторі зовнішньополітичний імідж стає не похідним ефектом міжнародної діяльності, а одним із центральних ресурсів міжнародної суб'єктності, без якого неможливі ні ефективна публічна дипломатія, ні стійка міжнародна підтримка, ні довгострокове позиціонування держави у світі. Саме тому аналіз цієї теми є необхідною умовою для розуміння того, яким чином у цифрову епоху політика, комунікація, репутація і міжнародна влада утворюють єдину систему глобальної взаємодії.

Тема 7. Внутрішньополітична цифровізація як чинник глобальної конкурентоспроможності держав

Внутрішньополітична цифровізація в сучасних умовах розвитку світової системи постає не як вузький напрям адміністративно-технологічної модернізації, а як комплексний структурний процес глибокої трансформації державного управління, публічної влади, інституційної взаємодії, соціально-комунікаційних механізмів, економічної координації та суспільно-політичної мобілізації, який безпосередньо впливає на місце держави у глобальній ієрархії сили, її міжнародну репутацію, адаптивність до зовнішніх викликів, інноваційну спроможність та здатність до стратегічного самопозиціонування в умовах високої глобальної конкуренції. У XXI столітті глобальна конкурентоспроможність держав дедалі менше визначається лише сукупністю традиційних параметрів, таких як територіальний масштаб, обсяг природних ресурсів, чисельність населення, промисловий потенціал або військова потуга, і дедалі більше залежить від рівня цифрової інституціоналізації

внутрішньополітичного простору, від здатності держави організовувати управлінські, економічні, правові, інформаційні та комунікаційні процеси на основі сучасних цифрових технологій, від її можливості забезпечувати високу якість публічних сервісів, швидкість прийняття рішень, стійкість критичної інфраструктури, прозорість владних процедур, аналітичну ефективність бюрократичного апарату та інтеграцію громадян у цифрово опосередковані форми політичної участі.

У глобальному вимірі внутрішньополітична цифровізація повинна розглядатися як одна з ключових передумов нової державної спроможності, оскільки саме цифрово трансформована держава набуває можливості ефективніше функціонувати в середовищі прискорених міжнародних змін, високої інформаційної щільності, мережевої взаємозалежності та постійної конкуренції за інвестиції, технології, людський капітал, міжнародну довіру та інституційну привабливість. Цифровізація внутрішньополітичних процесів змінює не лише технічний формат управління, але й саму якість державності, переводячи її з моделі повільної, фрагментованої та надмірно бюрократизованої організації у бік більш інтегрованої, даноцентричної, гнучкої, адаптивної та прогнозувально зорієнтованої системи. Саме тому в сучасному міжнародному середовищі внутрішньополітична цифровізація дедалі частіше стає не другорядним показником модернізації, а фундаментальним індикатором того, наскільки держава здатна бути конкурентною, стійкою й ефективною не тільки у внутрішньому, але і в зовнішньому вимірі.

Поняття глобальної конкурентоспроможності держави у цифрову епоху потребує розширеного тлумачення, оскільки воно більше не може бути редуковане до суто економічної продуктивності, експортної динаміки чи інвестиційної активності. Йдеться про багатовимірну спроможність держави забезпечувати високу якість інституційного середовища, ефективно організовувати взаємодію між владою, суспільством і бізнесом, швидко адаптуватися до технологічних трансформацій, утримувати високий рівень безпеки та довіри, формувати привабливий інноваційний клімат і водночас

залишатися дієвим суб'єктом міжнародної політики. У такому контексті внутрішньополітична цифровізація постає як інтегральний чинник, який пронизує всі ці сфери. Вона не лише підвищує управлінську ефективність, але й сприяє формуванню нового типу державної раціональності, що ґрунтується на швидкому обігу інформації, точному аналітичному супроводі рішень, міжвідомчій інтеграції даних, прогнозуванні соціально-політичних ризиків і можливості оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні виклики.

Одним із центральних вимірів внутрішньополітичної цифровізації є трансформація механізмів державного управління. Цифрова держава вже не може функціонувати виключно як сукупність відокремлених адміністративних органів, об'єднаних ієрархічною логікою підпорядкування та паперово-документарними процедурами. Натомість вона дедалі більше набуває рис інтегрованої управлінської екосистеми, в якій інформація, дані, електронні сервіси, цифрові реєстри, алгоритмічні аналітичні модулі, системи електронного документообігу та комунікаційні платформи формують єдиний функціональний простір публічної влади. Така трансформація дозволяє підвищити ефективність державного апарату, скоротити часові витрати на ухвалення рішень, зменшити транзакційні втрати, посилити координацію між інституціями та створити більш прозорий і прогнозований механізм взаємодії між державою і громадянином. У глобальній конкуренції це має принципове значення, оскільки інституційна швидкість, адміністративна простота та технологічна інтегрованість дедалі частіше визначають не тільки внутрішню стабільність, але й міжнародну привабливість держави як партнера, ринку, юрисдикції чи центру інноваційного розвитку.

У цьому контексті особливу роль відіграє електронне урядування як базова форма цифрової інституціоналізації внутрішньополітичного простору. Електронне урядування не може зводитися лише до переведення окремих адміністративних процедур в онлайн-формат, оскільки його справжнє значення полягає у створенні нової моделі публічного управління, заснованої на сервісній орієнтації, відкритості, інтегративності та технологічній раціоналізації

управлінських функцій. Саме через електронне урядування держава отримує змогу забезпечувати якісніший доступ громадян до публічних послуг, знижувати рівень бюрократичних бар'єрів, уніфікувати адміністративні процедури, посилювати підзвітність органів влади та зменшувати простір для корупційних практик. У глобальному вимірі це безпосередньо впливає на конкурентоспроможність, оскільки країна з ефективним цифровим урядуванням сприймається як більш інституційно зріла, прогнозована, інноваційна та відкрита до міжнародної кооперації.

Не менш важливим чинником є цифровізація публічних послуг, яка безпосередньо впливає на якість соціального контракту між державою і суспільством. Доступність, швидкість, персоналізованість і прозорість державних сервісів формують рівень довіри до влади, відчуття інституційної справедливості, готовність громадян до взаємодії з державними структурами та загалом впливають на ступінь легітимності політичної системи. У глобальній конкуренції високоякісні цифрові послуги мають значення не лише для внутрішньої стабільності, але й для зовнішнього образу країни, її інвестиційної привабливості та спроможності утримувати людський капітал. Держава, яка створює ефективне цифрове середовище взаємодії між громадянином і публічною владою, демонструє рівень інституційної модерності, що стає важливим елементом її глобального позиціонування. Відтак внутрішньополітична цифровізація трансформується в зовнішній ресурс міжнародної конкурентоспроможності через механізм репутаційної й функціональної конвертації.

Суттєвим аспектом цієї теми є взаємозв'язок між цифровізацією внутрішньої політики та інноваційною економікою. У сучасному світі держава не може бути глобально конкурентоспроможною без наявності цифрово інтегрованого внутрішнього середовища, в якому публічні інституції, освітня система, науковий сектор, підприємницькі структури, фінансові сервіси й комунікаційна інфраструктура функціонують у взаємозв'язку та підтримують виробництво інновацій. Внутрішньополітична цифровізація створює умови для

пришвидження економічних процесів, розвитку стартап-екосистем, зниження адміністративних бар'єрів для бізнесу, підвищення прозорості регулювання, оптимізації податкових і реєстраційних процедур, удосконалення доступу до цифрових фінансових інструментів та розвитку електронної комерції. Усе це формує той тип внутрішньої інституційної екології, в якій інновація стає системним продуктом, а не випадковим результатом діяльності окремих економічних суб'єктів. Відтак внутрішньополітична цифровізація виступає передумовою переходу держави до моделі економіки знань, що є одним із ключових критеріїв її глобальної конкурентоспроможності.

У структурі глобальної конкурентоспроможності дедалі більшого значення набуває і цифрова прозорість як інструмент підвищення інституційної довіри. Відкриті дані, електронні системи закупівель, цифровий моніторинг бюджетних потоків, публічна доступність адміністративної інформації, можливість громадського контролю за діяльністю інституцій та цифрові платформи участі створюють передумови для послаблення корупційних практик, зменшення непрозорості управлінських процесів і підвищення легітимності державної влади. У міжнародному середовищі це має стратегічне значення, оскільки інституційна довіра є одним із ключових нематеріальних ресурсів держави. Високий рівень цифрової прозорості сприяє зміцненню репутації країни, посиленню довіри з боку міжнародних партнерів, підвищенню прогнозованості її правового та інвестиційного середовища, а також формуванню сприятливих умов для економічної й політичної інтеграції у глобальні процеси. Саме тому внутрішньополітична цифровізація дедалі частіше розглядається як інструмент не лише управлінської ефективності, але й міжнародного позиціонування.

Разом із тим внутрішньополітична цифровізація не є автоматично позитивним процесом і не гарантує конкурентоспроможності без належного інституційного, правового та соціального супроводу. Цифрові технології можуть посилювати ефективність лише за умови, що вони впроваджуються в середовищі інституційної узгодженості, управлінської компетентності, правової визначеності та суспільної довіри. За відсутності цих умов цифровізація ризикує

перетворитися на поверхову технологічну модернізацію без глибинного впливу на якість державності або навіть на засіб посилення нових форм нерівності, контролю, цифрової дискримінації чи бюрократичного ускладнення в новому форматі. Саме тому глобальна конкурентоспроможність не виникає з факту наявності цифрових інструментів як таких, а формується через здатність держави інституціонально вписати їх у логіку ефективного, відкритого, справедливого й адаптивного врядування.

Окремої уваги потребує питання цифрової інклюзії як умови глобальної конкурентоспроможності. Держава не може претендувати на стійке міжнародне лідерство або навіть на високий рівень конкурентоспроможності, якщо цифровізація охоплює лише вузькі адміністративні чи урбанізовані сегменти суспільства, залишаючи поза межами трансформації значні соціальні групи, регіони, покоління або професійні спільноти. Цифровий розрив усередині країни стає не просто соціальною проблемою, а безпосереднім чинником стратегічного ослаблення держави, оскільки він обмежує продуктивність людського капіталу, послаблює суспільну інтеграцію, зменшує ефективність публічних політик, підвищує ризик політичного відчуження та унеможливорює повноцінне використання потенціалу цифрової модернізації. У глобальному контексті країна з високим рівнем внутрішньої цифрової нерівності буде об'єктивно менш конкурентною, ніж держава, здатна забезпечити більш рівномірний доступ до цифрових ресурсів, навичок і можливостей. Отже, внутрішньополітична цифровізація як чинник конкурентоспроможності повинна бути не лише технологічно інтенсивною, а й соціально інтегративною.

Значний вплив на глобальну конкурентоспроможність має і цифровізація політичної комунікації всередині держави. У сучасному світі ефективність внутрішньополітичного управління дедалі більше залежить від того, наскільки влада здатна підтримувати якісну, оперативну, зрозумілу та довірчу комунікацію з громадянами через цифрові канали. Йдеться не лише про інформаційне інформування, а про формування сталого комунікативного середовища, у якому суспільство отримує доступ до рішень влади, може реагувати на них, брати

участь у публічному обговоренні, фіксувати проблеми та очікувати на інституційну відповідь. Така модель підвищує рівень соціальної згуртованості, зменшує ймовірність комунікаційних розривів, посилює сприйняття держави як ефективного та сучасного суб'єкта управління. У міжнародному вимірі це формує образ політично організованої, комунікаційно розвиненої та інституційно стійкої держави, що є важливим компонентом її глобальної привабливості.

Не менш значущим є зв'язок між внутрішньополітичною цифровізацією та безпековою стійкістю держави. Конкурентоспроможність у глобальну епоху неможлива без належного рівня захисту критичної цифрової інфраструктури, кібербезпеки державних систем, захисту персональних даних, інформаційної безпеки й здатності до інституційного реагування на цифрові загрози. Внутрішньополітична цифровізація підвищує ефективність держави лише тоді, коли супроводжується розвитком систем захисту, резервування, моніторингу, антикризового реагування та правового регулювання цифрового середовища. Інакше технологічна залежність від цифрових платформ і мереж може перетворитися на джерело вразливості, що послаблює внутрішню стабільність і міжнародну позицію держави. Тому сучасна конкурентоспроможність дедалі більше визначається не просто рівнем цифровізації, а рівнем безпечної цифровізації, тобто здатністю поєднувати інноваційність із захищеністю, відкритість із контролем, швидкість із надійністю.

У цьому контексті важливо наголосити на ролі даних як стратегічного ресурсу внутрішньополітичної цифровізації. Держава, яка спроможна ефективно збирати, інтегрувати, аналізувати та використовувати дані для формування політик, прогнозування соціальних процесів, управління ресурсами, оцінювання ефективності програм і моделювання ризиків, набуває суттєвих переваг у глобальній конкуренції. Дані перетворюються на ресурс інституційної раціональності, який дозволяє мінімізувати управлінську інерцію, посилювати адресність політик, удосконалювати бюджетне планування, реагувати на кризи та будувати більш точні моделі розвитку. Проте водночас зростає значення

правових і етичних аспектів роботи з даними, адже без довіри громадян, без чіткого регулювання доступу, без захисту приватності та без механізмів підзвітності даноцентричне управління може породжувати нові конфлікти, ризики надмірного нагляду або дефіцит легітимності. Таким чином, стратегічне використання даних є чинником конкурентоспроможності лише за умови його нормативної та інституційної виваженості.

Внутрішньополітична цифровізація також безпосередньо пов'язана з якістю людського капіталу, який є одним із ключових елементів сучасної міжнародної конкурентоспроможності. Цифрово трансформована держава повинна мати не лише технічну інфраструктуру, але й суспільство, здатне ефективно функціонувати в умовах цифрової економіки та політики. Йдеться про цифрову грамотність населення, готовність до безперервного навчання, здатність освітньої системи адаптуватися до технологічних змін, підготовку кадрів для публічного сектору, науки, бізнесу та індустрії інновацій. Якщо внутрішньополітична цифровізація не супроводжується інвестиціями у людський капітал, вона втрачає свою стратегічну перспективу та перетворюється на технічну модернізацію без довготривалої ефективності. У глобальній конкуренції виграють не ті держави, що просто закуповують технології, а ті, що здатні організувати навколо цифрової трансформації стійке середовище виробництва компетенцій, знань і нових форм суспільної продуктивності.

Особливий вимір теми становить зв'язок між внутрішньополітичною цифровізацією і міжнародною репутацією держави. У сучасному світі внутрішні інституційні характеристики дедалі швидше стають предметом глобального спостереження, оцінки та порівняння. Рівень цифрової зрілості державного управління, якість електронних сервісів, прозорість публічної влади, ефективність цифрових реформ, спроможність до інноваційної політики, захист прав у цифровому середовищі та технологічна відкритість формують зовнішнє сприйняття держави як сучасної, ефективної або, навпаки, відсталої, непрозорої й інституційно інерційної. Унаслідок цього внутрішньополітична цифровізація стає елементом зовнішньополітичного брендингу, навіть якщо її первинне

призначення полягає у внутрішньому реформуванні. Держава, що успішно цифровізує внутрішні процеси, формує образ компетентного й адаптивного актора, що позитивно впливає на її переговорні позиції, інвестиційний потенціал, міжнародну довіру та можливість інтегруватися в глобальні мережі співпраці.

Водночас внутрішньополітична цифровізація впливає на конкурентоспроможність держави через трансформацію її інституційної культури. Цифрове середовище вимагає від держави не лише оновлення технічних засобів, але й зміни способу мислення в публічному управлінні: переходу від формального адміністрування до сервісної логіки, від закритості до контрольованої прозорості, від реактивності до прогнозувального управління, від вузьковідомчої сегментації до горизонтальної координації, від надмірної паперової формалізації до функціональної цифрової інтеграції. Саме ця культурно-інституційна трансформація є одним із найскладніших аспектів цифровізації, але водночас одним із найважливіших для формування реальної конкурентоспроможності. Без зміни управлінської культури навіть найсучасніші технології не дадуть стійкого ефекту. Натомість у поєднанні з новою культурою публічного управління цифровізація стає мультиплікативним чинником державної ефективності.

Потрібно також враховувати, що внутрішньополітична цифровізація істотно впливає на здатність держави до кризового управління. У глобальну епоху держави дедалі частіше стикаються з кризами комплексного характеру – безпековими, інформаційними, соціально-економічними, епідеміологічними, енергетичними, інфраструктурними. У таких умовах саме цифрово інтегрована система публічної влади здатна швидше акумулювати інформацію, координувати інституційні дії, комунікувати з населенням, розподіляти ресурси та забезпечувати адаптивну реакцію. Кризостійкість стає важливою складовою глобальної конкурентоспроможності, оскільки міжнародні партнери, інвестори й суспільства оцінюють державу не лише за її здатністю функціонувати в нормальних умовах, а й за її спроможністю зберігати керованість у ситуації турбулентності. Відтак внутрішньополітична цифровізація виступає не лише

чинником ефективності, але й чинником резильєнтності, а отже – і чинником глобальної сили.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 осмислення внутрішньополітичної цифровізації як чинника глобальної конкурентоспроможності держав має фундаментальне значення, оскільки ця тема перебуває на перетині міжнародних відносин, державного управління, глобалістики, комунікативістики, безпекових студій та цифрових трансформацій. Майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен розуміти, що міжнародна вага держави дедалі частіше формується не лише у сфері зовнішньої політики, а й у якості її внутрішніх інституцій, у рівні цифрової зрілості її публічного сектору, у здатності організовувати ефективне цифрове управління та в готовності суспільства до функціонування у високотехнологічному середовищі. Саме тому аналіз міжнародної конкурентоспроможності в сучасних умовах неможливий без урахування внутрішньополітичних цифрових трансформацій, які дедалі більше визначають не тільки динаміку внутрішнього розвитку, але й характер міжнародного позиціонування держави.

Отже, внутрішньополітична цифровізація є одним із фундаментальних чинників глобальної конкурентоспроможності держав, оскільки вона впливає на ефективність управління, якість публічних послуг, рівень інституційної довіри, інноваційний потенціал економіки, безпекову стійкість, репутаційну привабливість, кризову адаптивність та здатність держави інтегруватися в сучасне глобальне середовище як повноцінний, ефективний і прогнозований актор. Її значення полягає не лише в технологічному оновленні державного апарату, а в глибинній перебудові самої логіки державності, яка в цифрову епоху дедалі більше ґрунтується на даноцентричності, мережевій інтеграції, сервісній орієнтації, прозорості, безпеці та швидкості інституційної реакції. Саме тому успішна внутрішньополітична цифровізація повинна розглядатися як стратегічний ресурс держави, без якого неможливо забезпечити її стійке місце в глобальній системі конкуренції, що дедалі більше визначається не лише

володінням матеріальними ресурсами, а й якістю цифрово організованого політичного порядку.

Тема 8. Трансрегіональне співробітництво та правове регулювання в умовах глобальної цифровізації

Трансрегіональне співробітництво та правове регулювання в умовах глобальної цифровізації становлять одну з найбільш складних і методологічно насичених площин сучасного аналізу міжнародних відносин, оскільки саме в цій сфері перетинаються процеси технологічної модернізації, трансформації суверенітету, інтенсифікації міжрегіональних взаємозв'язків, перебудови глобального нормативного порядку та переосмислення ролі права як інструмента впорядкування дедалі більш фрагментованого, мережевого й асиметричного міжнародного середовища. У сучасному світі цифровізація не лише змінює окремі інструменти міжнародної взаємодії, а й безпосередньо впливає на конфігурацію регіональних і трансрегіональних зв'язків, створюючи нові умови для економічної кооперації, обміну даними, інституційної координації, спільного регулювання цифрових ринків, узгодження стандартів кібербезпеки, розвитку платформеної інфраструктури, формування спільних підходів до цифрового врядування та вироблення нормативних механізмів реагування на технологічні виклики глобального масштабу. Саме тому трансрегіональність у цифрову епоху не може бути витлумачена лише як розширення традиційної міжрегіональної взаємодії, а повинна розглядатися як якісно новий формат міжнародної кооперації, у межах якого регіональні утворення, держави, наднаціональні інституції, цифрові платформи, міжнародні організації та приватні технологічні актори вступають у складні форми координації, конкуренції, нормативного узгодження та стратегічного позиціонування.

У класичному розумінні трансрегіональне співробітництво переважно асоціювалося з міжрегіональними політичними діалогами, торговельними домовленостями, інституціоналізованими механізмами кооперації між макрорегіональними блоками, а також із розширенням дипломатичних і

економічних зв'язків між різними частинами світу. Однак у цифрову епоху трансрегіональність дедалі більше набуває інфраструктурно-мережевого, нормативно-технологічного та комунікаційного виміру. Вона формується не тільки через класичні механізми міждержавної та міжрегіональної взаємодії, але й через взаємопов'язаність цифрових ринків, транскордонний рух даних, сумісність технологічних стандартів, платформену інтеграцію бізнес-середовищ, спільне регулювання цифрових сервісів, уніфікацію підходів до захисту приватності, координацію політики щодо штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрової торгівлі та функціонування критичної інформаційної інфраструктури. Унаслідок цього трансрегіональне співробітництво дедалі більше зміщується від суто географічно зумовленої взаємодії до простору функціональної сумісності, нормативної близькості та технологічної взаємозалежності.

Глобальна цифровізація змінює саму природу міжнародної регіоналізації, оскільки регіони дедалі частіше взаємодіють не лише як просторово окреслені геополітичні одиниці, а як комплексні цифрово-інституційні екосистеми, здатні продукувати власні нормативні моделі, технологічні стандарти, регуляторні режими та інфраструктурні рішення. У такому контексті трансрегіональна взаємодія постає як процес координації між різними моделями цифрової модерності, між різними режимами врядування даними, між різними підходами до регулювання платформ, приватності, безпеки, інновацій та ролі держави в цифровому середовищі. Саме тому сучасне трансрегіональне співробітництво не є нейтральним технічним інструментом кооперації, а виступає формою нормативно-інституційного діалогу й одночасно простором конкурентної взаємодії, де регіональні та надрегіональні актори прагнуть не лише адаптуватися до глобальної цифровізації, але й вплинути на її правила, напрями та ціннісні рамки.

Особливістю цифрової епохи є те, що трансрегіональне співробітництво дедалі більше визначається не близькістю територій, а інтенсивністю мережевих зв'язків, сумісністю цифрових екосистем, наявністю інституційної довіри, регуляторною взаємоприйнятністю та спроможністю створювати спільні

правила функціонування транскордонного цифрового середовища. Це означає, що держави й регіональні блоки можуть бути географічно віддаленими, але водночас тісно пов'язаними через спільні цифрові інфраструктури, взаємозалежні платформи електронної комерції, інтегровані ланцюги цифрової вартості, аналітичні системи, хмарні сервіси, платіжні механізми, логістику даних та узгоджені підходи до кібербезпеки. Унаслідок цього трансрегіональність дедалі більше функціонує як мережева топологія співробітництва, в якій просторовий фактор не зникає, але втрачає свою монополію, поступаючись місцем структурі цифрової зв'язаності.

У сучасних умовах одним із ключових драйверів трансрегіонального співробітництва є цифрова економіка, яка формує нові ланцюги міжнародної вартості, засновані не лише на фізичному переміщенні товарів, а на транскордонному обігу послуг, даних, програмних рішень, фінансових технологій, інтелектуальної власності, цифрових платформ і мережевих сервісів. Цифрова торгівля, електронна комерція, транскордонні фінансові транзакції, цифрові платіжні системи, сервіси віддаленої взаємодії та хмарна інфраструктура створюють новий тип економічної взаємозалежності, що виходить за межі класичних регіональних ринків і стимулює формування міжрегіональних форматів координації. Водночас така інтеграція потребує належного правового оформлення, оскільки без узгодження нормативних підходів до захисту даних, оподаткування цифрових послуг, цифрових контрактів, електронної ідентифікації, захисту споживачів, кібербезпеки та юрисдикційної визначеності трансрегіональна цифрова взаємодія залишається вразливою до правових конфліктів, регуляторної фрагментації та інституційної нестабільності.

Правове регулювання в умовах глобальної цифровізації є особливо складним через те, що цифрове середовище функціонує за логікою, яка не збігається з класичними принципами територіально обмеженої юрисдикції, на якій традиційно будувався міжнародно-правовий і національно-правовий порядок. Дані, цифрові сервіси, онлайн-платформи, хмарні інфраструктури,

транснаціональні цифрові корпорації, алгоритмічні системи та кіберзагрози не вкладаються у звичні уявлення про чітко окреслену державну компетенцію, оскільки можуть одночасно функціонувати у множинності правових просторів, створювати ефекти в різних юрисдикціях і обходити класичні механізми територіального контролю. Саме тому глобальна цифровізація стимулює переосмислення багатьох базових категорій міжнародного права і вимагає формування нових моделей нормативного регулювання, які були б здатні поєднати принципи державного суверенітету з реальністю мережевої взаємозалежності та транскордонної цифрової інтеграції.

У цій площині трансрегіональне співробітництво виконує надзвичайно важливу функцію проміжного нормативного рівня між універсалістськими прагненнями глобального регулювання і фрагментарною множинністю національних правових режимів. Саме трансрегіональні механізми можуть забезпечувати вироблення відносно узгоджених стандартів, моделей взаємного визнання, інструментів координації та процедур гармонізації, які дозволяють подолати частину правових бар'єрів у цифровій сфері. Йдеться про узгодження правил обігу даних, стандартів цифрової ідентифікації, механізмів боротьби з кіберзлочинністю, процедур електронного документообігу, правового статусу електронних угод, координації регулювання платформ, захисту персональної інформації та взаємодії у сфері цифрових доказів. У такий спосіб трансрегіональне співробітництво стає не лише інструментом економічної та політичної взаємодії, а й лабораторією нових правових форм, що пристосовуються до викликів цифрової доби.

Цифровізація також зумовлює підвищення ролі технічних стандартів як прихованої, але надзвичайно впливової форми правового й квазіправового регулювання. У сучасному міжнародному середовищі стандарти сумісності мереж, шифрування, захисту даних, кіберзахисту, електронної ідентифікації, штучного інтелекту, цифрових сертифікатів і платформених протоколів дедалі частіше виконують нормативну функцію, оскільки визначають умови участі в цифровій взаємодії, параметри безпеки, рівень доступу до ринків та межі

допустимої поведінки суб'єктів. Саме тому трансрегіональне співробітництво дедалі більше пов'язується не лише з політико-правовими домовленостями у вузькому сенсі, а й із виробленням техностандартів, здатних виконувати роль регулятивних механізмів. У цьому контексті боротьба за стандарти стає частиною ширшого процесу нормативної конкуренції між різними центрами сили, а трансрегіональні формати – простором, у якому ця конкуренція інституціоналізується.

Особливого значення у правовому вимірі набуває проблема захисту персональних даних, оскільки саме дані стають одним із ключових ресурсів цифрової економіки, міжнародної комунікації, управлінських рішень, безпекової аналітики та платформеного функціонування глобального середовища. Транскордонний рух даних є передумовою цифрової інтеграції, проте водночас породжує складні питання щодо меж юрисдикції, стандартів приватності, інституційного контролю, доступу держав до інформації, відповідальності платформ і співвідношення між економічною ефективністю та правами людини. Унаслідок цього трансрегіональне співробітництво дедалі більше включає узгодження правових підходів до режимів локалізації даних, вимог до їхнього зберігання, умов транскордонного передавання, механізмів захисту приватності та процедур правового захисту суб'єктів даних. Різниця між правовими моделями в цій сфері стає одним із найбільш чутливих аспектів сучасної цифрової політики і водночас одним із ключових тестів на здатність трансрегіональних акторів до нормативної кооперації.

Не менш важливим є правове регулювання кібербезпеки як сфери, в якій трансрегіональна взаємодія стає практично неминучою. Кіберзагрози, атаки на критичну інфраструктуру, транскордонна кіберзлочинність, втручання в інформаційні системи, цифрове шпигунство та атаки на платформені екосистеми не можуть бути ефективно нейтралізовані в межах лише національних правових інструментів, оскільки сам характер кіберпростору є транскордонним, розосередженим і високошвидкісним. Саме тому держави та регіональні об'єднання змушені розвивати форми трансрегіональної координації в частині

обміну інформацією про кіберінциденти, гармонізації кримінально-правових підходів, співпраці правоохоронних органів, узгодження процедур цифрової атрибуції, захисту критичної інфраструктури та вироблення мінімальних норм відповідальної поведінки у кіберпросторі. Така співпраця є складною з огляду на геополітичну конкуренцію, різний рівень довіри між акторами та відсутність універсального нормативного консенсусу, проте без неї міжнародне цифрове середовище залишається вразливим до системної дестабілізації.

Умови глобальної цифровізації роблять особливо актуальною й проблему правового регулювання цифрових платформ, які сьогодні виконують не лише економічні, а й комунікаційні, інформаційні, політичні та навіть квазірегуляторні функції. Платформи визначають режими доступу до контенту, механізми модерації, умови монетизації, алгоритмічне ранжування повідомлень, стандарти комунікації та правила взаємодії користувачів. У міжнародному вимірі це означає, що платформи фактично беруть участь у формуванні глобального публічного простору, однак при цьому вони нерідко функціонують поза межами класичних моделей політичної відповідальності. Трансрегіональне співробітництво у сфері регулювання платформ набуває ключового значення саме тому, що окремі держави часто виявляються недостатньо спроможними впливати на глобальних цифрових гігантів, тоді як скоординовані міжрегіональні підходи можуть формувати вагоміші регуляторні режими. Йдеться про узгодження правил щодо прозорості алгоритмів, відповідальності за контент, захисту конкурентного середовища, оподаткування платформених послуг, недопущення цифрових монополій та захисту фундаментальних прав у цифровому просторі.

Складність правового регулювання цифрової сфери посилюється тим, що сучасний міжнародний порядок характеризується нормативною плюралізацією, у межах якої співіснують різні правові культури, різні уявлення про свободу слова, приватність, державний контроль, цифровий суверенітет, допустимість цензури, роль штучного інтелекту та межі платформеної автономії. Трансрегіональне співробітництво в такій ситуації не може бути зведене до

простого механізму гармонізації, оскільки воно передбачає складний процес узгодження між інколи принципово відмінними ціннісними й правовими моделями. Саме тому правове регулювання в умовах глобальної цифровізації має не лише технічний, а й глибокий політико-аксіологічний вимір. За зовнішньою формою нормотворчості в цій сфері часто прихована боротьба за утвердження певних моделей цифрового порядку, певних уявлень про свободу, безпеку, суверенітет, права людини та допустимі межі технологічного контролю.

У цьому контексті трансрегіональне співробітництво може виконувати й стабілізаційну функцію, оскільки здатне створювати простори часткового нормативного консенсусу в умовах глобальної політичної фрагментації. Навіть за відсутності універсального загальносвітового режиму цифрового врядування трансрегіональні механізми дозволяють виробляти функціональні домовленості, спрямовані на мінімізацію правової невизначеності, зниження конфліктності цифрових взаємодій та підвищення рівня передбачуваності для держав, бізнесу, інституцій та громадян. Такий підхід особливо важливий у сферах, де повна уніфікація малоймовірна, але координація є необхідною, зокрема щодо електронної торгівлі, визнання електронних документів, взаємодії між національними системами кіберзахисту, транскордонного доступу до електронних доказів, захисту цифрових споживачів і спільної реакції на технологічні інциденти.

Цифровізація також зумовлює перегляд співвідношення між жорстким правом і м'яким правом у міжнародному регулюванні. Через швидкість технологічних змін, складність інноваційних процесів і політичну чутливість багатьох питань держави часто не можуть або не встигають виробити жорстко зобов'язувальні міжнародні договори. Унаслідок цього зростає значення декларацій, кодексів поведінки, рекомендацій, стандартів найкращих практик, етичних рамок, технічних протоколів і міжінституційних домовленостей, які хоча й не мають традиційної жорсткої юридичної сили, але фактично виконують регулятивну функцію. У трансрегіональному співробітництві такі форми особливо поширені, оскільки дозволяють швидше реагувати на виклики,

залишаючи простір для поступової інституціоналізації. Це свідчить про те, що право в умовах глобальної цифровізації дедалі більше функціонує як гнучка багаторівнева система, в якій класичні юридичні інструменти поєднуються з технічними, процедурними й етичними формами нормування.

Для держави важливим наслідком участі в трансрегіональному співробітництві є можливість посилити власну міжнародну суб'єктність у цифровій сфері. Участь у міжрегіональних правових і технологічних коаліціях, у виробленні спільних стандартів, у платформених режимах координації та в цифрових правових ініціативах дає державі змогу не лише адаптуватися до зовнішніх змін, але й впливати на них, входити до числа суб'єктів, що формують майбутню архітектуру глобального цифрового порядку. Для середніх і менших держав це особливо важливо, оскільки трансрегіональні формати часто стають механізмом компенсації обмежених індивідуальних ресурсів і способом підвищення переговорної ваги у взаємодії з глобальними платформами, великими державами та транснаціональними технологічними структурами. Таким чином, трансрегіональне співробітництво виконує не лише кооперативну, але й емансипаційну функцію, посилюючи нормативну й політичну спроможність тих акторів, які в ізольованому форматі мали б значно менший вплив.

Особливу роль у цьому процесі відіграють регіональні та надрегіональні інституції, які дедалі частіше стають центрами вироблення цифрових правил, регуляторних моделей і координаційних механізмів. Вони можуть діяти як інституційні посередники між державами, забезпечувати технічну експертизу, створювати майданчики для узгодження стандартів, розробляти спільні підходи до правового регулювання цифрових сфер і сприяти дифузії нормативних моделей між регіонами. Унаслідок цього сучасне правове регулювання цифровізації дедалі більше набуває багаторівневого характеру, де національні правові системи, регіональні режими, трансрегіональні домовленості та глобальні принципи співіснують у складній взаємодії, утворюючи поліцентричну архітектуру міжнародного цифрового врядування.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 291 осмислення трансрегіонального співробітництва та правового регулювання в умовах глобальної цифровізації є надзвичайно важливим, оскільки ця тема дозволяє побачити сучасний міжнародний порядок не як сукупність ізольованих державних стратегій, а як складну систему нормативно-мережевих взаємодій, у якій цифрові технології стають не лише інструментом розвитку, але й предметом міжнародної політики, права, безпеки та конкуренції. Майбутній фахівець з міжнародних відносин повинен розуміти, що цифрова глобалізація змінює не тільки швидкість і масштаби міжнародної взаємодії, а й форми її правового опосередкування, механізми кооперації, режими відповідальності та способи вироблення нормативного консенсусу. Він має вміти аналізувати співвідношення між технологічним розвитком і правом, між регіоналізацією та глобалізацією, між суверенітетом і взаємозалежністю, між конкуренцією та координацією у сфері міжнародного цифрового врядування.

Отже, трансрегіональне співробітництво та правове регулювання в умовах глобальної цифровізації репрезентують одну з ключових форм адаптації міжнародної системи до нової технологічної реальності, в якій економічні, політичні, безпекові й комунікаційні процеси дедалі більше залежать від цифрових інфраструктур, транскордонного руху даних, платформеної взаємодії та нормативної здатності впорядковувати нові сфери глобальної активності. У цьому контексті трансрегіональна кооперація постає як важливий механізм узгодження стандартів, гармонізації правових режимів, спільного вироблення регуляторних підходів і посилення міжнародної стійкості до викликів цифрової епохи, тоді як правове регулювання виступає не просто реакцією на технологічні зміни, а одним із головних інструментів формування майбутнього глобального порядку. Саме тому вивчення цієї теми є необхідною умовою для розуміння того, яким чином сучасний світ намагається інституційно та нормативно впорядкувати нову цифрову реальність, не втрачаючи при цьому ані міжнародної керованості, ані правової легітимності, ані можливості для кооперативного розвитку в умовах зростаючої глобальної складності.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Цифрова трансформація світового порядку: актори, процеси, наслідки

1. Чи є цифровізація новою фазою глобалізації або якісно новим явищем?

Цифровізацію доцільно розглядати одночасно і як продовження глобалізаційних процесів, і як якісно новий етап еволюції світової системи. З одного боку, вона поглиблює ті тенденції, які були властиві класичній глобалізації: інтенсифікацію транснаціональних потоків, зростання взаємозалежності, стирання часових і просторових бар'єрів, ускладнення світового поділу праці та посилення ролі наддержавних комунікаційних мереж. Цифрові технології прискорили переміщення інформації, фінансів, символів і управлінських рішень, тим самим радикалізувавши глобалізаційний ефект та надавши йому безпрецедентної швидкості, щільності й масштабності.

З іншого боку, цифровізація не може бути редукована лише до технічного продовження глобалізації, оскільки вона трансформує самі засади організації влади, суверенітету, комунікації та міжнародної суб'єктності. Якщо глобалізація класичного типу розгорталася переважно через торгівлю, фінансову лібералізацію та інституційну взаємодію, то цифровізація створює платформений, алгоритмічний і даноцентричний тип світового порядку, де ключовим ресурсом стає не лише капітал чи територія, а контроль над інфраструктурою зв'язку, обробкою даних, цифровими платформами та штучним інтелектом. Саме тому цифровізацію варто інтерпретувати як нову історичну фазу глобалізації, що одночасно містить риси тягlosti та радикальної якісної новизни.

2. Транснаціональні цифрові корпорації як нові центри глобальної влади

Транснаціональні цифрові корпорації в сучасному світі дедалі більше виступають не просто комерційними суб'єктами, а квазіполітичними акторами глобального масштабу, здатними впливати на міжнародну комунікацію, доступ до інформації, поведінкові моделі мільйонів людей і навіть на параметри публічного дискурсу. Їхня влада ґрунтується на контролі над цифровими платформами, інфраструктурою даних, алгоритмічними системами сортування контенту, рекламними екосистемами та хмарними сервісами. На відміну від класичних транснаціональних корпорацій індустріальної епохи, цифрові гіганти володіють не лише економічним ресурсом, але й інструментами комунікаційного посередництва, які прямо впливають на формування політичної реальності.

Посилення ролі таких корпорацій змінює класичну модель міжнародних відносин, засновану на домінуванні держав як головних носіїв влади. Сучасні цифрові компанії можуть визначати режими видимості політичних повідомлень, впливати на виборчі процеси опосередковано через архітектуру платформ, формувати правила допустимої комунікації та вступати в складні відносини співпраці або конфлікту з державами. У результаті вони стають новими центрами глобальної влади, чия сила має не територіальний, а мережевий, інфраструктурний і алгоритмічний характер. Їх аналіз є принципово важливим для розуміння сучасної трансформації міжнародного порядку.

3. Зміна співвідношення сили у міжнародній системі під впливом технологій

Технологічний розвиток радикально змінює класичне співвідношення сили у міжнародній системі, оскільки поряд із військовими, економічними та демографічними чинниками дедалі більшого значення набувають цифрові спроможності держав. Контроль над критичною цифровою інфраструктурою, рівень розвитку штучного інтелекту, кібернетичний потенціал, інноваційна екосистема, доступ до великих масивів даних і здатність продукувати

технологічні стандарти сьогодні стають ключовими параметрами міжнародної могутності. У таких умовах сила дедалі менше асоціюється виключно з матеріальними ресурсами й дедалі більше – з інформаційною, алгоритмічною та інфраструктурною перевагою.

Водночас технології створюють нові форми асиметрії у світовій політиці. Держави, які не володіють значним традиційним військовим потенціалом, можуть здобувати вплив через кібероперації, інформаційні кампанії, цифрову дипломатію або контроль над окремими технологічними нішами. Навпаки, навіть потужні держави можуть виявлятися вразливими до цифрових атак та інформаційної дестабілізації. Це означає, що міжнародна система поступово переходить від класичного балансу сил до складнішої конфігурації, де технологічна спроможність стає одним із головних критеріїв геополітичного статусу.

4. Цифровий розрив між державами: причини та геополітичні наслідки

Цифровий розрив між державами є одним із найбільш виразних проявів нерівномірності сучасного глобального розвитку. Його причини мають комплексний характер і охоплюють нерівний доступ до інфраструктури зв'язку, різний рівень інвестицій у науку та технології, відмінності в якості освіти, інституційній спроможності, правовому середовищі, рівні цифрової грамотності населення та включеності в глобальні інноваційні мережі. Цифрова нерівність є похідною не лише від економічного розвитку, але й від структурного місця держави у світовій системі, її здатності генерувати власні технології та її залежності від зовнішніх платформ і технічних рішень.

Геополітичні наслідки цифрового розриву є надзвичайно серйозними, оскільки держави з низьким рівнем цифрової спроможності виявляються менш конкурентними, більш залежними та більш вразливими до зовнішнього впливу. Такий розрив означає не лише економічне відставання, але й обмеження зовнішньополітичної автономії, слабкість у сфері кібербезпеки, меншу участь у

формуванні глобальних цифрових правил і нижчу здатність до захисту власного інформаційного суверенітету. Отже, цифровий розрив слід розуміти як фактор нової глобальної стратифікації, що безпосередньо впливає на розподіл сили у міжнародній системі.

5. Вплив штучного інтелекту на глобальне управління

Штучний інтелект дедалі більше перетворюється на один із ключових інструментів глобального управління, оскільки дозволяє автоматизувати аналіз великих масивів даних, моделювати сценарії розвитку, прогнозувати ризики, оптимізувати адміністративні та управлінські рішення. На рівні міжнародних інституцій та державних структур системи штучного інтелекту можуть використовуватися для моніторингу криз, оцінювання безпекових загроз, аналізу економічних тенденцій, управління міграційними потоками, кліматичного прогнозування та підтримки ухвалення політичних рішень. Це створює передумови для більш ефективного, швидкого й технологічно насиченого глобального врядування.

Водночас поширення штучного інтелекту породжує низку серйозних ризиків для міжнародного порядку. Йдеться про проблему алгоритмічної непрозорості, можливість дискримінаційних рішень, залежність політичних інститутів від приватних технологічних розробників, етичні межі автоматизації управління, а також загрозу технологічної монополізації з боку найбільш розвинених держав і корпорацій. У результаті штучний інтелект стає не лише інструментом підвищення ефективності, але й фактором нової нерівності та нових форм влади, що потребують правового й політичного регулювання на глобальному рівні.

6. Чи формується новий тип глобального порядку – цифровий?

Сучасні трансформації міжнародного середовища дають підстави говорити про формування нового типу глобального порядку, який можна умовно визначити як цифровий. Його характерними рисами є зростання ролі даних як стратегічного

ресурсу, платформізація комунікації, посилення впливу цифрових корпорацій, мережевий характер влади, алгоритмізація соціальних процесів, кібернетизація безпекового простору та перехід значної частини міжнародної взаємодії у цифрове середовище. Такий порядок не скасовує класичні елементи міжнародної системи, але накладає на них нову логіку функціонування, у якій територіальність співіснує з мережецентричністю.

Водночас питання про остаточне формування цифрового глобального порядку залишається відкритим, оскільки нинішній стан міжнародної системи радше свідчить про перехідну фазу. Старі інститути ще зберігають значення, проте вже не повністю відповідають новим технологічним реаліям. Новий порядок лише вибудовується через конкуренцію нормативних моделей, боротьбу за технологічні стандарти, зіткнення різних підходів до цифрового суверенітету та спроби адаптувати міжнародне право до умов цифрової доби. Саме ця суперечлива проміжність і є однією з визначальних рис сучасного глобального розвитку.

Тема 2. Електронна демократія та криза інституційної довіри в умовах цифрової держави

1. Чи посилює цифровізація демократію чи створює нові ризики?

Цифровізація створює для демократії суттєві можливості, насамперед через розширення доступу громадян до інформації, спрощення комунікації з органами влади, розвиток електронних петицій, громадських консультацій, онлайн-обговорень та інших форм політичної участі. У цьому сенсі цифрові технології можуть посилювати прозорість державного управління, підвищувати підзвітність політичних інститутів і сприяти більшій включеності громадян у процеси ухвалення рішень. Вони також зменшують часові й просторові бар'єри для участі, що особливо важливо в умовах складних сучасних суспільств.

Проте цифровізація одночасно породжує і серйозні ризики для демократії. Йдеться про концентрацію інформаційної влади в руках платформ, поширення

дезінформації, маніпулятивний таргетинг, алгоритмічне викривлення публічної дискусії, цифровий нагляд та нерівний доступ до інструментів участі. У результаті демократія в цифрову епоху не стає автоматично сильнішою; радше вона переходить у нову суперечливу фазу, де інструменти демократизації співіснують з механізмами маніпуляції та контролю. Саме тому цифровізація повинна аналізуватися не як безумовне благо, а як амбівалентний процес із подвійним політичним ефектом.

2. Онлайн-участь громадян: інструмент реального впливу чи імітація демократії?

Онлайн-участь громадян є важливим елементом сучасної електронної демократії, оскільки дозволяє швидко залучати населення до політичного обговорення, консультацій, опитувань, колективного формування порядку денного та інших форм цифрової взаємодії з владою. У сприятливих інституційних умовах такі механізми можуть дійсно підвищувати якість демократичного управління, робити політичний процес більш інклюзивним і забезпечувати кращий зворотний зв'язок між суспільством і державою. Особливо цінними вони є тоді, коли інтегровані в реальні процедури ухвалення рішень.

Однак онлайн-участь нерідко виявляється радше симулятивною формою демократії, якщо вона не має реальних юридичних або політичних наслідків. У такому випадку цифрові інструменти перетворюються на механізми символічного включення громадян без справжнього перерозподілу впливу. Існує також проблема поверховості цифрової участі, коли швидкі реакції, кліки чи емоційні коментарі підміняють собою глибоку громадянську залученість. Тому оцінювати онлайн-участь потрібно не за самою наявністю цифрових платформ, а за тим, наскільки вони справді інтегровані в демократичну інституційну систему.

3. Соціальні мережі та політична мобілізація: позитивні та негативні аспекти

Соціальні мережі стали одним із головних інструментів політичної мобілізації в сучасному світі, оскільки вони дозволяють швидко поширювати інформацію, об'єднувати прихильників, координувати дії, виводити локальні проблеми на загальнонаціональний або глобальний рівень і створювати ефект масової присутності. У позитивному сенсі вони сприяють демократизації доступу до публічного слова, посиленню громадянського активізму, розширенню простору політичного самовираження й послабленню монополії традиційних медіа та інституційних посередників.

Проте негативний вимір їхнього впливу не менш суттєвий. Соціальні мережі стимулюють поляризацію, спрощують складні політичні проблеми до рівня емоційних гасел, створюють інформаційні бульбашки та сприяють масовому поширенню недостовірного контенту. Вони можуть бути використані для радикалізації, координації маніпулятивних кампаній і зовнішнього втручання у внутрішньополітичні процеси. Отже, соціальні мережі не є ані суто демократичним, ані суто деструктивним феноменом; вони є полем боротьби між різними моделями політичної мобілізації.

4. Дезінформація та маніпуляції у цифровому політичному середовищі

Дезінформація стала однією з центральних загроз цифрового політичного середовища, оскільки вона підриває раціональні основи демократичного вибору, руйнує довіру до інституцій, посилює поляризацію та сприяє дестабілізації суспільств. У цифровому середовищі неправдивий або маніпулятивний контент поширюється надзвичайно швидко завдяки алгоритмічній логіці платформ, емоційній привабливості спрощених повідомлень і низькому порогу публікації. Дезінформація функціонує не лише як проблема медіакультури, а як інструмент політичного впливу та навіть гібридного протистояння.

Маніпулятивний характер сучасного цифрового середовища полягає також у використанні таргетованої реклами, ботомереж, штучно підсилених кампаній,

фейкових акаунтів та інших технологій, які дозволяють впливати на політичні настрої без відкритої політичної відповідальності. Небезпека полягає в тому, що дезінформація часто не просто спотворює окремі факти, а формує альтернативні картини реальності, у межах яких громадяни втрачають спільну основу для суспільного діалогу. Саме тому боротьба з маніпуляціями в цифровому політичному середовищі є не лише технічним, а й глибоко політико-ціннісним завданням.

5. Кібербезпека виборчих процесів

Кібербезпека виборчих процесів є одним із ключових викликів для сучасної демократії, оскільки цифровізація електоральної сфери відкриває нові можливості не лише для модернізації виборчих процедур, але й для їхньої дестабілізації. Йдеться про ризики втручання в електронні реєстри виборців, атаки на сервери виборчих комісій, маніпуляції з підрахунком голосів, витоки персональних даних, злами інформаційних систем політичних партій та цілеспрямовані інформаційні кампанії з метою дискредитації самого виборчого процесу. Усе це підриває довіру до виборів як базового інституту демократії.

Водночас проблема кібербезпеки виборів не зводиться лише до захисту технічної інфраструктури. Не менш небезпечними є операції впливу, спрямовані на формування хибних уявлень про кандидатів, розпалювання недовіри до результатів голосування, демобілізацію виборців або навпаки – штучну радикалізацію електорату. Тому захист виборчих процесів у цифрову епоху повинен охоплювати як технологічний, так і інформаційно-комунікаційний рівень. Лише поєднання технічної безпеки, правової регламентації й стратегічної комунікації може забезпечити стійкість виборчої демократії.

6. Проблема балансу між свободою слова та цифровим регулюванням

Проблема балансу між свободою слова та цифровим регулюванням є однією з найбільш дискусійних у сучасній політичній теорії й практиці, оскільки цифрове середовище водночас розширило можливості публічного

висловлювання і створило передумови для безпрецедентного поширення шкідливого контенту. Свобода слова є фундаментальною демократичною цінністю, а цифрові платформи стали важливим простором її реалізації. Водночас абсолютна відсутність регулювання створює умови для поширення мови ворожнечі, дезінформації, закликів до насильства, координованих маніпуляцій і підриву демократичних процедур.

Складність полягає в тому, що надмірне регулювання також містить серйозні ризики: воно може перетворитися на інструмент цензури, політичного тиску, вибіркового обмеження опозиційних голосів або розширення державного контролю над цифровим простором. Тому питання полягає не в тому, чи потрібне регулювання взагалі, а в тому, якими мають бути його межі, суб'єкти, процедури й гарантії. У демократичній державі цифрове регулювання повинно поєднувати захист публічного простору від деструктивного контенту з непорушністю базових громадянських свобод і прозорістю самих регуляторних механізмів.

Тема 3. Цифрові інструменти як засіб реалізації зовнішньополітичної стратегії держави

1. Digital diplomacy: нові формати дипломатичної діяльності

Digital diplomacy, або цифрова дипломатія, є одним із найпомітніших проявів трансформації класичної дипломатичної практики в умовах глобальної цифровізації. Її сутність полягає у використанні цифрових технологій, соціальних мереж, мультимедійних платформ, онлайн-комунікацій і віртуальних каналів взаємодії для реалізації зовнішньополітичних цілей держави. На відміну від традиційної дипломатії, що історично ґрунтувалася на закритості, протокольності та інституційній ієрархії, цифрова дипломатія функціонує в умовах відкритого, швидкоплинного, публічного та інтерактивного міжнародного середовища. Це означає, що дипломатичний вплив дедалі частіше здійснюється не лише через офіційні ноти, переговори чи міжурядові контакти,

а й через безпосередню роботу з глобальними аудиторіями, онлайн-реакцію на міжнародні події та комунікаційне позиціонування держави в реальному часі.

Нові формати дипломатичної діяльності охоплюють віртуальні переговорні майданчики, цифрові комунікації дипломатичних представництв, офіційні акаунти міністерств закордонних справ, онлайн-брифінги, цифрові кризові комунікації, мультимедійні кампанії та віртуальні форуми багатосторонньої взаємодії. Така трансформація змінює не лише інструменти, а й саму логіку дипломатії, яка стає менш відокремленою від публічного середовища й більш залежною від швидкості реакції, візуальної переконливості, наративної послідовності та технологічної адаптивності. У результаті digital diplomacy постає як складний симбіоз класичної дипломатичної раціональності та сучасної цифрової комунікації, що вимагає від держави нових компетенцій у сфері міжнародного представництва.

2. Інформаційний вплив як інструмент зовнішньої політики

Інформаційний вплив у сучасній міжнародній системі перетворився на один із ключових інструментів зовнішньої політики, оскільки боротьба між державами дедалі частіше відбувається не лише за території, ресурси чи політичні союзи, а й за контроль над інтерпретацією подій, формуванням міжнародної громадської думки та легітимацією власної зовнішньополітичної позиції. Інформаційний вплив охоплює широкий спектр практик: від офіційної зовнішньої комунікації, державного мовлення та міжнародного медіапозиціонування до складних інформаційних кампаній, стратегічних наративів, символічного фреймінгу конфліктів і спроб впливати на суспільні настрої в інших країнах. Його сутність полягає в тому, що зовнішня політика більше не обмежується матеріальними діями, а дедалі більше включає боротьбу за смисли та за правила їх міжнародного тлумачення.

У цифрову епоху інформаційний вплив набуває особливої ваги через високу швидкість поширення контенту, алгоритмічну ампліфікацію повідомлень і зменшення дистанції між джерелом політичного сигналу та зовнішньою

аудиторією. Це робить інформаційну складову зовнішньої політики не допоміжною, а стратегічно значущою. Водночас інформаційний вплив має амбівалентну природу: він може бути засобом легітимної публічної дипломатії, міжнародного інформування й формування довіри, але також може використовуватися як інструмент маніпуляції, дезінформації та гібридного втручання. Саме тому його вивчення вимагає аналізу як комунікаційних технологій, так і політичних цілей, які стоять за їх застосуванням.

3. Формування міжнародного іміджу держави через цифрові платформи

Цифрові платформи сьогодні стали одним із головних середовищ формування міжнародного іміджу держави, оскільки саме через них здійснюється значна частина глобальної комунікації, циркуляції політичних повідомлень, візуальних образів, символічних репрезентацій та міжнародних оцінок. На відміну від попередніх історичних етапів, коли міжнародний образ держави формувався переважно через офіційну дипломатію, друковані медіа, культурні інститути та міжнародні організації, нині він створюється у багатошаровому й динамічному цифровому середовищі, де офіційні канали співіснують із журналістськими інтерпретаціями, громадянськими реакціями, платформеними алгоритмами, візуальними практиками та коментарями міжнародних аудиторій. Це означає, що імідж держави стає менш контрольованим, але водночас потенційно більш масштабованим і швидко поширюваним.

Формування міжнародного іміджу через цифрові платформи передбачає не лише створення позитивного контенту, а й системну роботу з репутацією, наративами, візуальними кодами, кризовою комунікацією та символічним позиціонуванням держави. Особливого значення набуває здатність державних інституцій говорити з різними міжнародними аудиторіями зрозумілою для них мовою, підтримувати комунікаційну послідовність і швидко реагувати на репутаційні виклики. У цьому контексті цифрові платформи є не просто

каналами поширення інформації, а середовищем, у якому міжнародний образ держави постійно конструюється, коригується і піддається випробуванню конкурентними наративами.

4. Порівняння цифрових стратегій провідних держав світу

Порівняльний аналіз цифрових стратегій провідних держав світу дає змогу виявити, що цифровізація у міжнародній політиці реалізується в різних моделях, які відрізняються за цілями, інституційною логікою, рівнем державного контролю, нормативною орієнтацією та співвідношенням між безпекою, інноваційністю й свободою. Одні держави розглядають цифрову політику як інструмент геополітичного лідерства, інші – як механізм підвищення внутрішньої ефективності та міжнародної конкурентоспроможності, ще інші – як засіб захисту суверенітету, інформаційного простору та технологічної автономії. Відтак цифрова стратегія держави є не лише технічною програмою розвитку, а відображенням її ширшої політичної моделі, місця у світовій системі та уявлення про природу влади в цифрову епоху.

Порівняння таких стратегій дозволяє простежити, як різні держави використовують цифрові інструменти у сфері дипломатії, безпеки, публічного управління, платформеного регулювання, роботи з даними та просування власних технологічних стандартів. Воно також дає змогу побачити, що цифрова політика не є нейтральною, оскільки вона завжди пов'язана з питаннями суверенітету, цінностей, прав людини, державного контролю та міжнародного суперництва. Саме тому вивчення цифрових стратегій провідних держав є важливим не лише для розуміння технологічного розвитку, а й для аналізу нової структури глобальної політики.

5. Цифрова публічна дипломатія як елемент «м'якої сили»

Цифрова публічна дипломатія є одним із найбільш актуальних інструментів реалізації «м'якої сили» в сучасному міжнародному середовищі. Її сутність полягає у здатності держави впливати на зовнішні аудиторії не через

примус або матеріальний тиск, а через привабливість власного образу, цінностей, культури, політичної моделі та комунікаційної присутності. У цифрову епоху цей вплив реалізується через соціальні мережі, мультимедійний контент, цифрові культурні проєкти, онлайн-освітні платформи, міжнародні інформаційні кампанії та віртуальні комунікаційні середовища, які дозволяють державі бути безпосередньо присутньою в глобальному публічному просторі.

Цифрова публічна дипломатія посилює потенціал «м'якої сили» завдяки швидкості, доступності та масштабованості міжнародної комунікації. Вона дозволяє державі не лише поширювати інформацію про себе, а й формувати емоційно та символічно привабливий образ, підтримувати міжнародну довіру, зміцнювати солідарність і створювати довготривалі канали позитивного сприйняття. Однак її ефективність залежить від автентичності, стратегічної послідовності та відповідності між комунікованими цінностями й реальною політичною практикою. Без цієї відповідності «м'яка сила» в цифровому середовищі легко перетворюється на поверхову іміджеву конструкцію без реального міжнародного впливу.

6. Ризики надмірної залежності зовнішньої політики від цифрових технологій

Попри очевидні переваги цифрових інструментів для зовнішньої політики, надмірна залежність від них породжує низку серйозних ризиків. Насамперед ідеться про вразливість дипломатичної діяльності до кібератак, витоків інформації, платформених збоїв, алгоритмічних викривлень та маніпуляцій з боку недержавних або зовнішніх акторів. Держава, яка занадто сильно покладається на цифрові технології, може втратити контроль над власною комунікацією в разі технічних криз, інформаційних атак або блокування цифрових каналів. У такій ситуації технологічна зручність перетворюється на джерело стратегічної крихкості.

Не менш важливим є ризик поверховості та прискорення зовнішньополітичного мислення. Цифрове середовище часто стимулює швидкі

реакції, короткі повідомлення, візуальну спрощеність і орієнтацію на миттєвий ефект, тоді як класична дипломатія потребує стриманості, глибокого аналізу, конфіденційності та тривалого переговорного процесу. Надмірна цифровізація може зменшувати простір для стратегічної рефлексії та посилювати залежність зовнішньої політики від логіки медіаефекту. Саме тому ефективна зовнішньополітична стратегія повинна поєднувати цифрові можливості з інституційною обережністю та збереженням класичних дипломатичних механізмів.

Тема 4. Субнаціональні актори та мережеві альянси у глобальному цифровому середовищі

1. Парадипломатія: причини активізації в XXI столітті

Активізація парадипломатії у XXI столітті пов'язана з глибокими змінами в архітектурі міжнародних відносин, зокрема з послабленням абсолютної монополії центральної держави на зовнішню діяльність, посиленням глобалізаційних процесів, розвитком регіоналізації, цифровізації комунікацій та зростанням ролі місцевих інтересів у міжнародному вимірі. Регіони, міста, автономії та інші субнаціональні утворення дедалі частіше прагнуть самостійно представляти свої економічні, культурні, освітні, екологічні чи інвестиційні інтереси на міжнародному рівні. Це зумовлено не лише прагматичними міркуваннями, а й загальною трансформацією природи міжнародної політики, яка стає більш відкритою до багаторівневої суб'єктності.

Цифрове середовище значно прискорило цей процес, надавши субнаціональним акторам прямі канали міжнародної комунікації та самопредставлення. Якщо раніше міжнародна активність міст або регіонів значною мірою залежала від центральних дипломатичних механізмів, то нині вони можуть безпосередньо взаємодіяти з іноземними партнерами, міжнародними мережами, донорами, організаціями та глобальними аудиторіями.

Саме тому парадипломатія в XXI столітті є не периферійним явищем, а важливим компонентом нової багаторівневої міжнародної взаємодії.

2. Роль міст і регіонів у міжнародній цифровій співпраці

Міста і регіони дедалі активніше перетворюються на самостійних учасників міжнародної цифрової співпраці, оскільки саме на субнаціональному рівні часто концентруються інноваційні екосистеми, технологічні хаби, університетські центри, стартап-мережі, пілотні моделі цифрового врядування та практики розумного управління. У глобальному цифровому середовищі міста більше не є лише адміністративними одиницями всередині держави; вони стають комунікаційними вузлами міжнародного значення, здатними будувати горизонтальні зв'язки з іншими містами, брати участь у міжнародних мережах інновацій, співпрацювати у сфері кібербезпеки, цифрових сервісів, міської інфраструктури та екологічних технологій.

Регіони, своєю чергою, можуть виступати платформами для трансрегіональних цифрових ініціатив, інвестиційних проєктів, освітніх і технологічних обмінів. Їхня роль посилюється в умовах, коли міжнародна співпраця дедалі більше відбувається не лише через державні канали, а й через поліцентричні мережі практичного партнерства. Відтак міста і регіони стають носіями нової функціональної дипломатії, де цифровізація служить інструментом не лише внутрішньої модернізації, а й міжнародного позиціонування.

3. Цифрові альянси демократій як нова форма міжнародної кооперації

Цифрові альянси демократій є новою формою міжнародної кооперації, що формується на перетині безпекових, ціннісних, технологічних та правових інтересів держав, які прагнуть координувати свої дії у відповідь на виклики цифрової епохи. Їхня сутність полягає в об'єднанні зусиль для захисту відкритого цифрового середовища, вироблення спільних стандартів кібербезпеки, регулювання штучного інтелекту, протидії дезінформації, розвитку безпечної

інфраструктури та захисту демократичних інститутів від технологічних загроз. У цьому сенсі цифрові альянси є не лише технічними коаліціями, а й політичними об'єднаннями, заснованими на близькості нормативних моделей.

Їх виникнення свідчить про те, що міжнародна кооперація дедалі більше зміщується у сферу цифрової політики, де питання технологій уже не можна відокремити від питань демократії, прав людини, суверенітету та глобального порядку. Такі альянси мають стратегічне значення, оскільки дозволяють учасникам посилювати колективну стійкість, зменшувати залежність від зовнішніх технологічних центрів і просувати спільне бачення правил цифрової взаємодії. Водночас вони є також інструментом геополітичного позиціонування в умовах зростаючої конкуренції між різними моделями цифрового розвитку.

4. Транснаціональні мережі співпраці в умовах глобалізації

Транснаціональні мережі співпраці є одним із ключових механізмів функціонування глобалізованого світу, оскільки саме через них здійснюється обмін знаннями, технологіями, практиками управління, інвестиційними рішеннями, нормативними моделями та комунікаційними ресурсами. У цифрову епоху такі мережі стають ще більш інтенсивними, гнучкими й децентралізованими, охоплюючи не лише державні інституції, а й університети, міста, неурядові організації, аналітичні центри, бізнес-структури, громадські рухи та професійні спільноти. Їхня сила полягає у можливості об'єднувати акторів навколо конкретних функціональних завдань, не чекаючи тривалих ієрархічних процедур класичної дипломатії.

Умови глобалізації роблять такі мережі особливо важливими, оскільки вони дозволяють швидко реагувати на транснаціональні виклики, координувати інновації, поширювати стандарти та формувати нові коаліції впливу. Водночас мережевий характер співпраці створює й нові проблеми: розмитість відповідальності, нестабільність зобов'язань, інформаційні вразливості та складність довготривалого інституційного закріплення. Саме тому транснаціональні мережі потрібно аналізувати не лише як гнучкий інструмент

кооперації, а і як нову форму міжнародної організації, що має власну логіку сили й обмежень.

5. Інформаційні ризики у діяльності субнаціональних акторів

Активна міжнародна діяльність субнаціональних акторів у цифровому середовищі супроводжується численними інформаційними ризиками, які можуть суттєво впливати як на їхню ефективність, так і на загальнодержавну зовнішню політику. До таких ризиків належать кібератаки на цифрові ресурси міст або регіонів, інформаційні маніпуляції, репутаційні кампанії, витоки даних, спотворення публічних меседжів, використання локальних комунікаційних каналів для зовнішнього впливу або створення штучних конфліктів між субнаціональними та центральними інституціями. Субнаціональні актори часто мають менші захисні ресурси, ніж центральна влада, що робить їх особливо вразливими до інформаційних загроз.

Крім технічної вразливості, існує також ризик стратегічної неузгодженості. Якщо міста чи регіони ведуть активну міжнародну комунікацію без належної координації з національною зовнішньополітичною стратегією, це може створювати суперечливі сигнали, послаблювати репутаційну цілісність держави або навіть використовуватися зовнішніми акторами для інформаційного розхитування політичної єдності. Саме тому розвиток парадипломатії в цифровому середовищі потребує не лише відкритості, але й належної інформаційної культури, безпекової підготовки та інституційної координації.

6. Перспективи розвитку мережевої дипломатії

Мережева дипломатія є перспективною формою міжнародної взаємодії, що відображає перехід від жорстко ієрархічних і централізованих моделей дипломатичної діяльності до більш гнучких, горизонтальних і поліцентричних форматів комунікації. Її розвиток зумовлений зростанням ролі цифрових платформ, транснаціональних мереж, багаторівневої кооперації та участі недержавних і субнаціональних акторів у міжнародних процесах. У таких умовах

дипломатія дедалі більше здійснюється не лише через офіційні урядові канали, а через взаємодію мереж інституцій, міст, університетів, громадських організацій, експертних платформ і цифрових коаліцій. Це відкриває нові можливості для швидкого обміну інформацією, координації дій і вироблення гнучких міжнародних рішень.

Перспективність мережевої дипломатії полягає також у її здатності відповідати на складність сучасного світу, де багато проблем – від кібербезпеки до кліматичних змін – не можуть бути розв’язані лише класичними міждержавними механізмами. Водночас її розвиток супроводжується і викликами: ризиком фрагментації, дефіцитом відповідальності, нестачею стабільних процедур та можливістю конфлікту між мережевою гнучкістю і державним суверенітетом. Саме тому мережева дипломатія, ймовірно, не витіснить повністю традиційну, але стане одним із ключових її доповнень у XXI столітті.

Тема 5. Кіберпростір як новий вимір міжнародної безпеки

1. Кібервійни та гібридні конфлікти: сутність і приклади

Кібервійни в сучасному міжнародному середовищі слід розглядати як форму конфліктної взаємодії, у межах якої цифрова інфраструктура, інформаційні системи, мережеві ресурси та дані стають безпосереднім об’єктом ураження або інструментом досягнення стратегічних цілей. Їхня специфіка полягає в асиметричності, латентності, складності атрибуції, високій швидкості реалізації та можливості завдавати суттєвої шкоди без класичного перетину державних кордонів військовими засобами. Кібервійна не завжди означає повномасштабне військове протистояння в традиційному сенсі, але вона здатна порушувати функціонування державного управління, енергетичних систем, транспорту, банківського сектору, військової координації та інших критично важливих інституційних структур. Саме тому кіберпростір перетворився на

окремий театр конфронтації, де сила реалізується через технологічне проникнення, деструкцію та інформаційну перевагу.

Гібридні конфлікти мають ще складнішу природу, оскільки поєднують кібернетичні атаки з інформаційними операціями, психологічним впливом, економічним тиском, дипломатичним маневруванням, використанням проксі-акторів та іншими непрямими засобами дестабілізації. Їхня сутність полягає не в домінуванні одного інструмента, а в комбінованому застосуванні різних способів впливу, що дозволяє агресору утримувати конфлікт нижче формального порогу відкритої війни, але водночас послідовно підривати стійкість держави-мішені. Для семінарського обговорення важливо розуміти, що кіберкомпонент у таких конфліктах є не допоміжним елементом, а однією з центральних складових сучасної гібридної боротьби, яка здатна підсилювати інші форми тиску та створювати ефект багаторівневої дестабілізації.

2. Цифровий суверенітет держави: концептуальні підходи

Цифровий суверенітет держави в сучасній міжнародно-політичній теорії означає її здатність контролювати власну цифрову інфраструктуру, захищати національний інформаційний простір, самостійно визначати правила функціонування даних, платформ, мережевих сервісів і цифрових комунікацій, а також мінімізувати критичну залежність від зовнішніх технологічних центрів. У класичному політико-правовому сенсі суверенітет був пов'язаний передусім із територією, юрисдикцією та монополією на легітимне насильство, однак цифрова епоха вимагає його переосмислення, оскільки значна частина владних, економічних і безпекових процесів тепер відбувається у середовищі, яке не має чітких територіальних меж. У цьому контексті цифровий суверенітет постає як новий вимір державної спроможності, що охоплює інфраструктурний, нормативний, безпековий і комунікаційний аспекти.

Концептуальні підходи до цифрового суверенітету можуть істотно різнитися. Один підхід акцентує на технологічній автономії та захисті держави від зовнішньої залежності у сфері платформ, хмарних сервісів, програмного

забезпечення та даних. Інший наголошує на необхідності поєднання суверенітету з відкритістю, міжнародною кооперацією та участю у глобальних мережах цифрового обміну. Ще один підхід розглядає цифровий суверенітет як інструмент розширеного державного контролю над інформаційним середовищем, що може призводити до обмеження цифрових свобод. Саме тому ця категорія є не лише технічною, але й глибоко політичною, адже в її межах відбувається боротьба між різними моделями цифрового порядку, ролі держави та меж свободи у мережевому просторі.

3. Інформаційні операції як інструмент геополітичного протистояння

Інформаційні операції в умовах цифрової епохи перетворилися на один із найбільш ефективних і водночас найменш формалізованих інструментів геополітичного протистояння. Їхня сутність полягає у цілеспрямованому впливі на сприйняття, інтерпретації, емоційні реакції, політичні орієнтації та суспільні настрої зовнішніх аудиторій з метою послаблення супротивника, зміни його поведінки або створення сприятливого середовища для власних стратегічних дій. Інформаційна операція може включати дезінформацію, фейкові наративи, селективне висвітлення подій, маніпуляцію візуальним контентом, використання ботмереж, координацію платформених кампаній та стимулювання поляризації всередині суспільства-мішені. У результаті інформація перестає бути лише засобом повідомлення і перетворюється на інструмент впливу, дестабілізації та геополітичного тиску.

У геополітичному вимірі інформаційні операції є особливо небезпечними, оскільки дозволяють досягати значного політичного ефекту без відкритого військового зіткнення. Вони можуть послаблювати довіру до інституцій, провокувати внутрішні конфлікти, впливати на вибори, делегітимувати міжнародних партнерів, трансформувати міжнародний імідж держав і змінювати контекст прийняття рішень на користь зовнішнього актора. Саме тому інформаційні операції слід розглядати як невід'ємну частину сучасної боротьби

за владу, де контроль над смислами, інтерпретаціями і когнітивним простором є не менш важливим, ніж контроль над територією чи матеріальними ресурсами.

4. Міжнародно-правове регулювання кіберпростору: стан і перспективи

Міжнародно-правове регулювання кіберпростору залишається однією з найбільш складних і суперечливих сфер сучасного міжнародного права, оскільки цифрове середовище за своєю природою виходить за межі класичної територіальної логіки, на якій традиційно ґрунтувалися норми юрисдикції, відповідальності та суверенітету. Стан цього регулювання можна охарактеризувати як перехідний і фрагментарний: окремі норми міжнародного права вже застосовуються до діяльності в кіберпросторі, однак повноцінного універсального режиму, який би однозначно визначав правила поведінки держав, межі допустимих кібероперацій, критерії атрибуції та форми відповідальності, поки не сформовано. Це створює ситуацію нормативної невизначеності, в якій держави змушені діяти, спираючись на часткові інтерпретації наявних правових принципів.

Перспективи міжнародно-правового регулювання кіберпростору залежать від здатності держав до нормативного компромісу, однак саме ця умова є найскладнішою. Різні держави мають відмінні уявлення про свободу інформації, цифровий суверенітет, допустимість кібероперацій, роль приватних платформ і межі державного контролю в мережі. Це ускладнює формування універсальних норм і робить більш реалістичними поступові форми регулювання через регіональні домовленості, м'яке право, кодекси поведінки та секторальні угоди. Саме тому майбутнє міжнародного права у кіберпросторі, ймовірно, визначатиметься не швидким створенням єдиного глобального кодексу, а повільною еволюцією багаторівневого нормативного порядку.

5. Колективна кібербезпека та роль міжнародних організацій

Колективна кібербезпека є відповіддю на ту обставину, що жодна держава в сучасному світі не здатна самотійно повноцінно захистити себе від усіх цифрових загроз, які мають транскордонний, мережевий та високошвидкісний характер. Кіберзагрози не зупиняються на державних кордонах, а атаки на одну країну можуть мати каскадні наслідки для партнерів, союзників, міжнародних фінансових систем, логістичних ланцюгів і комунікаційної інфраструктури. Саме тому колективна кібербезпека передбачає обмін інформацією про інциденти, координацію технічного реагування, вироблення спільних стандартів захисту, проведення спільних навчань, гармонізацію правових підходів і формування спільної політичної позиції щодо неприйнятної поведінки в кіберпросторі.

Міжнародні організації відіграють у цьому процесі надзвичайно важливу роль, оскільки вони створюють майданчики для координації, вироблення норм, експертного обміну та політичного узгодження. Вони можуть виступати як каталізатори міжнародного співробітництва, забезпечувати технічну допомогу, підтримувати інституційний розвиток менш спроможних держав і сприяти формуванню режимів довіри в цифровій сфері. Разом із тим ефективність міжнародних організацій у сфері кібербезпеки обмежується політичною конкуренцією між державами, дефіцитом узгоджених правил і різним рівнем технологічних можливостей. Саме тому колективна кібербезпека залишається не завершеною моделлю, а радше процесом поступового формування нової архітектури міжнародної безпеки.

6. Штучний інтелект як фактор трансформації безпеки

Штучний інтелект є одним із найбільш потужних технологічних чинників трансформації безпеки в сучасному світі, оскільки він змінює характер прийняття рішень, швидкість обробки інформації, можливості прогнозування загроз, автоматизації спостереження, управління військовими системами та проведення інформаційних операцій. У безпековій сфері штучний інтелект може використовуватися для аналізу великих масивів розвідувальних даних, виявлення

аномальної активності в мережах, підтримки кіберзахисту, управління безпілотними системами, автоматизації логістики та розробки сценаріїв реагування на кризи. Це створює передумови для безпрецедентного зростання оперативності й аналітичної точності безпекових структур.

Водночас штучний інтелект породжує й принципово нові ризики. Йдеться про можливість помилкових рішень через алгоритмічні викривлення, втрату людського контролю над критичними системами, використання генеративних технологій у дезінформаційних кампаніях, автономізацію летальних систем і зростання глобальної технологічної нерівності між державами. У результаті штучний інтелект стає не лише інструментом підсилення безпеки, а й новим фактором нестабільності, який потребує політичного, правового та етичного регулювання. Його аналіз є принципово важливим для розуміння того, якою буде безпека у майбутньому – більш ефективною, але водночас більш складною і менш передбачуваною.

Тема 6. Іміджева політика держави в умовах глобального інформаційного протистояння

1. Імідж держави як складова національної безпеки

Імідж держави в сучасному міжнародному середовищі більше не може розглядатися лише як репутаційний або символічний додаток до «реальної» політики, оскільки він безпосередньо впливає на міжнародну підтримку, рівень довіри з боку союзників, стійкість до інформаційних атак, інвестиційну привабливість, здатність формувати коаліції та переконливість зовнішньополітичної позиції. У цьому сенсі імідж держави є невід'ємною складовою національної безпеки, адже негативне міжнародне сприйняття може послаблювати політичні позиції країни, ускладнювати дипломатичну взаємодію, робити її більш уразливою до зовнішнього тиску та делегітимації. У цифрову епоху репутаційні втрати можуть мати надзвичайно швидкий і масштабний характер, що ще більше підсилює безпекове значення іміджевої політики.

З безпекової точки зору міжнародний імідж виконує функцію символічного щита або, навпаки, символічної вразливості. Держава з високим рівнем міжнародної довіри легше залучає підтримку, ефективніше комунікує свої дії та має кращі можливості для нейтралізації ворожих наративів. Натомість держава з репутаційно ослабленим образом частіше стає об'єктом інформаційних маніпуляцій, дипломатичної ізоляції або сумнівів щодо легітимності її дій. Саме тому іміджева політика повинна розглядатися як частина ширшої системи національної стійкості й міжнародної безпеки.

2. PR-технології у формуванні міжнародної репутації

PR-технології у сфері міжнародної політики є інструментами цілеспрямованого формування, підтримання та корекції образу держави у зовнішньому середовищі. Їх застосування передбачає не лише промоцію позитивних характеристик країни, а й стратегічне конструювання її символічної присутності через медійні кампанії, бренд-стратегії, візуальні репрезентації, комунікацію з міжнародною пресою, роботу з лідерами думок, кризове реагування та управління інформаційними рамками. У сучасному світі міжнародна репутація значною мірою залежить від того, як держава здатна представити себе глобальній аудиторії, якими образами, поняттями та асоціаціями вона себе пов'язує і наскільки послідовно підтримує ці смислові конструкції.

Водночас PR-технології в міжнародній сфері не можуть бути ефективними, якщо вони не спираються на реальні політичні, культурні, інституційні та ціннісні ресурси. Міжнародна репутація не створюється виключно за рахунок комунікаційної техніки; вона потребує відповідності між представленим образом і реальною практикою держави. Саме тому PR у зовнішньополітичному контексті слід розглядати не як маніпулятивне маскування дійсності, а як інструмент стратегічної репрезентації, що може бути ефективним лише за умов достатньої автентичності, послідовності й репутаційної підкріпленості.

3. Інформаційні кампанії та стратегічні комунікації

Інформаційні кампанії та стратегічні комунікації є ключовими елементами сучасної іміджевої політики держави, оскільки вони забезпечують системне донесення зовнішньополітичних позицій, пояснення дій держави, просування її інтересів і формування сприятливого міжнародного середовища сприйняття. Інформаційна кампанія може бути спрямована на конкретну мету – підтримку міжнародної ініціативи, нейтралізацію ворожого наративу, розширення коаліції підтримки або зміцнення довіри до держави в певному регіоні. Стратегічні комунікації, своєю чергою, мають ширший характер і охоплюють координацію всіх повідомлень держави в єдиній логіці смислової послідовності та довгострокового позиціонування.

У глобальному інформаційному протистоянні стратегічні комунікації стають одним із головних механізмів політичної стійкості. Вони дозволяють державі не лише реагувати на виклики, але й задавати власний інтерпретаційний порядок денний, формувати переконливу міжнародну рамку для оцінки подій та зменшувати ефект ворожих маніпуляцій. Їхня ефективність залежить від оперативності, наративної цілісності, інституційної координації, чіткого розуміння цільових аудиторій та здатності поєднувати фактичну аргументацію з емоційно й символічно переконливою формою подачі.

4. Репутаційні війни в глобальному цифровому просторі

Репутаційні війни в сучасному світі є специфічною формою конфліктної взаємодії, в межах якої держави, недержавні актори, медійні структури та цифрові мережі борються за право визначати міжнародне сприйняття подій, легітимність дій, моральний статус сторін конфлікту та символічну перевагу у глобальному публічному просторі. На відміну від класичного військового протистояння, репутаційна війна ведеться не за територію, а за інтерпретацію; її об'єктом стає образ держави, а головною ставкою – довіра, підтримка, міжнародна солідарність і репутаційна стійкість. У цифровому середовищі такі війни набувають особливої інтенсивності через високу швидкість поширення

контенту, візуальну драматизацію подій і глобальну доступність інформаційних платформ.

Репутаційна війна є небезпечною тим, що навіть без матеріального ураження здатна серйозно послаблювати міжнародні позиції держави. Негативний наратив, якщо він стає домінантним, може зменшувати рівень міжнародної підтримки, послаблювати коаліційні зв'язки, знижувати інвестиційну довіру та створювати символічне підґрунтя для політичної ізоляції. Саме тому в сучасній міжнародній політиці репутаційний фронт дедалі більше інтегрується в загальну систему національної безпеки та зовнішньополітичної стратегії.

5. Вплив внутрішньополітичних процесів на зовнішній імідж

Внутрішньополітичні процеси мають безпосередній і часто вирішальний вплив на зовнішній імідж держави, оскільки в умовах цифрової глобальної комунікації внутрішні події дуже швидко стають об'єктом міжнародного спостереження, оцінки та інтерпретації. Політична стабільність або нестабільність, якість демократії, дотримання прав людини, характер взаємин між владою і суспільством, рівень корупції, ефективність інституцій, кризові ситуації чи суспільні конфлікти – усе це формує зовнішнє уявлення про державу не меншою мірою, ніж її зовнішньополітичні заяви чи дипломатична активність. У цьому сенсі внутрішня політика стає невіддільною частиною міжнародної репутації.

Особливо важливо те, що цифрове середовище значно підвищує прозорість внутрішньополітичних процесів, але водночас робить їх більш вразливими до зовнішнього фреймінгу й маніпуляції. Будь-яка внутрішня криза може бути глобалізована, символічно перебільшена або використана для побудови негативного міжнародного образу держави. Саме тому зовнішній імідж не можна ефективно формувати виключно через зовнішні комунікації; він значною мірою залежить від реальної якості внутрішньої політики, інституційної культури та здатності держави підтримувати внутрішню легітимність.

6. Антикризіві комунікації держави в умовах інформаційних атак

Антикризові комунікації держави є ключовим механізмом реагування на інформаційні атаки, репутаційні кризи, дезінформаційні кампанії та інші форми деструктивного впливу в цифровому середовищі. Їхнє головне завдання полягає не лише в спростуванні неправдивих повідомлень, а у швидкому формуванні переконливої, послідовної та довірчої інформаційної рамки, яка дозволяє зберігати легітимність державних дій, мінімізувати паніку, підтримувати міжнародну та внутрішню довіру і не допустити домінування ворожого наративу. У кризових умовах саме швидкість, ясність, достовірність і координація повідомлень часто визначають, чи зможе держава втримати контроль над комунікаційною ситуацією.

Ефективні антикризові комунікації потребують інституційної підготовленості, єдиного центру смислової координації, розуміння специфіки різних аудиторій та здатності діяти одночасно в національному й міжнародному інформаційному просторі. Вони повинні поєднувати фактологічну точність із репутаційною чутливістю, а оперативність – із довгостроковою наративною послідовністю. У сучасному глобальному середовищі антикризова комунікація є не допоміжним елементом політики, а одним із головних інструментів державної стійкості в умовах інформаційного протистояння.

Тема 7. Цифрова модернізація держави як фактор міжнародної конкурентоспроможності

1. Індекси цифрового розвитку та їх значення для міжнародного позиціонування

Індекси цифрового розвитку є важливими аналітичними інструментами, за допомогою яких вимірюється рівень технологічної модернізації держави, ефективність цифрового врядування, доступність цифрових послуг, розвиненість інфраструктури, готовність до інновацій та здатність суспільства функціонувати в умовах цифрової економіки. Їхнє значення полягає не лише в статистичному

ранжуванні країн, а й у формуванні певної міжнародної картини світу, в межах якої держави починають сприйматися як цифрово просунуті, інституційно адаптивні та інноваційні або, навпаки, як такі, що відстають у технологічному розвитку. Саме тому подібні індекси виконують не лише описову, а й символічно-політичну функцію, оскільки впливають на міжнародну репутацію держав, на очікування інвесторів, партнерів, міжнародних організацій та експертних середовищ.

У міжнародному позиціонуванні індекси цифрового розвитку стають своєрідними маркерами якості державного управління та спроможності до модернізації. Високі позиції в таких рейтингах можуть посилювати імідж країни як надійного й сучасного актора, сприяти залученню інвестицій, стимулювати довіру до її публічних інституцій і посилювати аргументацію в міжнародних переговорах щодо інноваційної, економічної чи безпекової співпраці. Водночас критичний підхід до індексів також є необхідним, оскільки вони не завжди повноцінно враховують культурні, політичні та соціальні відмінності між країнами, а інколи відображають не стільки реальну якість цифрової трансформації, скільки домінуючі у глобальному експертному середовищі критерії оцінювання модерності.

2. Електронне урядування і прозорість державного управління

Електронне урядування є однією з базових форм цифрової модернізації держави, оскільки воно передбачає переведення адміністративних, комунікаційних, сервісних і частково управлінських функцій у цифровий формат. Його значення полягає не лише у спрощенні взаємодії між громадянами й державними інституціями, а й у більш глибокій трансформації самого характеру публічного управління. У цифровому середовищі держава отримує можливість зменшувати бюрократичні бар'єри, пришвидшувати процедури, оптимізувати документообіг, краще координувати діяльність інституцій та забезпечувати більш ефективний доступ населення до послуг. Це створює умови для формування більш функціональної та сервісно орієнтованої моделі державності.

Прозорість державного управління в умовах електронного урядування набуває особливої ваги, оскільки цифрові інструменти дозволяють зробити адміністративні процеси більш видимими, підзвітними й контрольованими. Відкриті реєстри, електронні закупівлі, цифрові сервіси відстеження процедур, доступ до публічної інформації та онлайн-механізми зворотного зв'язку сприяють зменшенню корупційних ризиків і підвищенню довіри до інституцій. Однак сама наявність цифрових платформ ще не гарантує реальної прозорості. Вона залежить від того, наскільки цифровізація поєднується з політичною волею до відкритості, правовими гарантіями доступу до інформації та реальним громадським контролем за владними практиками.

3. Цифрові реформи та інвестиційна привабливість країни

Цифрові реформи відіграють дедалі важливішу роль у формуванні інвестиційної привабливості держави, оскільки сучасний інвестор оцінює не лише податкові умови чи розмір ринку, а й якість інституційного середовища, передбачуваність адміністративних процедур, швидкість взаємодії з державою, рівень цифрової інфраструктури та ступінь технологічної адаптованості економіки. Цифровізація реєстраційних процедур, дозвільних механізмів, податкового адміністрування, митних сервісів, судового документообігу та доступу до державних даних суттєво знижує транзакційні витрати для бізнесу. У цьому сенсі цифрові реформи стають не лише елементом внутрішньої модернізації, а й інструментом покращення міжнародного економічного позиціонування країни.

Разом із тим інвестиційна привабливість залежить не просто від наявності цифрових сервісів, а від цілісності реформаторської моделі. Якщо цифровізація має фрагментарний характер, не супроводжується правовою визначеністю, інституційною стабільністю та захистом прав власності, її ефект для міжнародного бізнесу буде обмеженим. Інвестори сприймають цифрові реформи як сигнал про рівень організованості держави, її спроможність до сучасного врядування та зменшення корупційних ризиків. Саме тому цифрова

трансформація у сфері державного управління дедалі більше стає складовою міжнародної економічної конкурентоспроможності та індикатором готовності країни до включення у високотехнологічні глобальні процеси.

4. Інноваційна політика як складова глобальної стратегії держави

Інноваційна політика у сучасному світі вже не може розглядатися як вузький сегмент економічної стратегії, оскільки вона безпосередньо впливає на міжнародне позиціонування держави, її геоекономічний статус, технологічну автономію, безпекову стійкість та спроможність бути активним учасником глобальної конкуренції. Держава, яка інвестує в наукові дослідження, технологічні розробки, цифрову інфраструктуру, інноваційне підприємництво, високотехнологічну освіту та розвиток стартап-екосистем, формує не лише внутрішні передумови для модернізації, а й зовнішній ресурс міжнародного впливу. Інноваційна політика таким чином стає елементом ширшої глобальної стратегії, що спрямована на зміцнення державної суб'єктності у світі, де знання, дані, технології та швидкість адаптації дедалі більше визначають місце країни в міжнародній системі.

Глобальний вимір інноваційної політики полягає ще й у тому, що вона задає довгострокову модель участі держави у світовому поділі праці. Країна може або залишатися на периферії глобальної економіки як споживач чужих технологій, або прагнути до позиції активного виробника рішень, стандартів і технологічних продуктів. Саме тому інноваційна політика має розглядатися як стратегічний інструмент зміни міжнародного статусу. Вона охоплює не лише фінансування науки й техніки, а й розвиток інституційної екосистеми, що стимулює креативність, комерціалізацію знань, міжнародне партнерство та інтеграцію в глобальні дослідницькі мережі.

5. Досвід США та інших країн у впровадженні цифрових реформ

Досвід США та інших країн у впровадженні цифрових реформ є цінним для порівняльного аналізу, оскільки демонструє, що цифрова трансформація

держави не має єдиної універсальної моделі, а здійснюється в різних політичних, правових та інституційних контекстах. Успішні приклади зазвичай пов'язані з поєднанням кількох чинників: наявністю довгострокової стратегії, високим рівнем координації між інституціями, інвестиціями в цифрову інфраструктуру, орієнтацією на сервісну модель держави, залученням приватного сектору та розвиненою культурою публічного менеджменту. Аналіз досвіду провідних країн дає змогу побачити, що цифрова реформа – це не лише технічне оновлення, а й складний процес зміни інституційної культури, управлінської логіки та взаємин між державою і суспільством.

Порівняльний підхід також дозволяє виявити, що навіть у технологічно потужних країнах цифрові реформи супроводжуються труднощами, пов'язаними з нерівномірністю впровадження, кіберризиками, політичною інерцією, проблемами конфіденційності та складністю інтеграції нових рішень у старі адміністративні системи. Саме тому досвід інших країн не може бути механічно запозичений, але він є важливим джерелом інституційних уроків. Для студентів особливо важливо розуміти, що успішна цифрова трансформація завжди вимагає адаптації до національного контексту, а не простого копіювання зовнішніх моделей.

6. Ризики цифрової залежності та технологічного відставання

Цифрова модернізація держави, попри свої очевидні переваги, супроводжується ризиком нової залежності – технологічної, інфраструктурної, програмної та платформеної. Якщо держава активно цифровізується, але не створює власної технологічної бази, не розвиває внутрішню експертизу, не контролює критичну інфраструктуру та не має достатньої автономії у сфері даних, вона може опинитися у стані залежності від зовнішніх рішень, сервісів, програмного забезпечення та платформ. Така залежність обмежує її суверенітет, підвищує вразливість до зовнішнього впливу та ускладнює довгострокове стратегічне планування. Цифрова залежність у цьому сенсі є не менш значущою, ніж енергетична чи фінансова.

Технологічне відставання є ще однією серйозною загрозою, оскільки в сучасному світі країни, що не встигають адаптуватися до темпів технологічного розвитку, поступово втрачають конкурентоспроможність, людський капітал, інвестиційну привабливість і міжнародний вплив. Відставання в цифровій сфері має накопичувальний характер: воно послаблює не лише окремі сектори, а всю інституційну спроможність держави. Саме тому цифрова модернізація повинна поєднуватися з розвитком національного технологічного потенціалу, інакше вона ризикує перетворитися на зовнішньо залежну модель модернізації без реальної стратегічної самостійності.

Тема 8. Правові та інституційні механізми регулювання цифрового глобального простору

1. Міжнародне право в умовах цифрової трансформації

Міжнародне право в умовах цифрової трансформації переживає глибоку адаптаційну кризу, оскільки традиційні правові механізми формувалися в епоху, коли основні міжнародні процеси були чітко пов'язані з територією, державними юрисдикціями та фізичними формами взаємодії. Цифрова епоха змінює ці передумови, оскільки інформаційні потоки, дані, платформи, кібероперації, цифрові сервіси та алгоритмічні системи функціонують у просторах, де класичні правові категорії часто виявляються недостатніми. У результаті міжнародне право опиняється перед викликом переосмислення власних інструментів, понять і сфер компетенції. Воно вже не може обмежуватися класичним міждержавним регулюванням, а змушене шукати способи впливу на транскордонне цифрове середовище, в якому дедалі важливішими акторами стають корпорації, платформи та інші недержавні структури.

Разом із тим міжнародне право не втрачає значення, а радше переходить у нову фазу розвитку, де його головним завданням стає впорядкування цифрової взаємозалежності. Йдеться про формування правил поведінки держав у кіберпросторі, визначення підходів до захисту даних, регулювання штучного

інтелекту, боротьби з кіберзлочинністю, співвідношення суверенітету і свободи цифрових комунікацій. Ця сфера поки що залишається нормативно неповною, але саме в ній сьогодні відбувається одна з ключових боротьб за майбутню архітектуру глобального порядку.

2. Європейські стандарти регулювання цифрового середовища

Європейські стандарти регулювання цифрового середовища в сучасному світі відіграють особливу роль, оскільки вони є одним із найбільш системно оформлених прикладів спроби поєднати технологічний розвиток із правовим захистом прав людини, приватності, конкуренції, прозорості платформ і демократичної підзвітності цифрових акторів. Європейський підхід відзначається прагненням до нормативної деталізації, інституційної формалізації та високого рівня правового контролю над цифровими процесами. У цьому сенсі він репрезентує модель, у якій цифровізація не розглядається як стихійна технічна еволюція, а має бути включена в рамки публічного регулювання та правової відповідальності.

Значення європейських стандартів виходить за межі самого регіону, оскільки вони часто набувають транснаціонального впливу і фактично стають орієнтиром для інших держав та міжнародних дискусій. Такий вплив пояснюється тим, що правові режими великого регіонального ринку можуть мати екстериторіальний ефект і стимулювати глобальні компанії адаптувати свою поведінку до європейських правил. Саме тому європейські стандарти варто розглядати не лише як регіональну практику, а як один із центрів формування глобального нормативного порядку в цифрову епоху.

3. Трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку

Трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку є важливим механізмом адаптації міжнародної системи до нових технологічних реалій, оскільки цифрова взаємодія дедалі частіше виходить за межі окремих регіонів і потребує координації між різними правовими, економічними та інституційними

просторами. Така співпраця охоплює питання розвитку цифрової інфраструктури, обміну технологіями, координації кібербезпеки, гармонізації стандартів, цифрової торгівлі, освітніх і наукових партнерств, а також спільного регулювання даних і платформ. Вона є особливо важливою тому, що цифрова економіка та інформаційні мережі мають глобальний характер, а отже не можуть бути повністю врегульовані або ефективно розвинуті в межах ізольованих національних чи навіть регіональних моделей.

У політичному сенсі трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку виконує ще й стратегічну функцію, адже дозволяє державам і регіональним блокам формувати спільні позиції щодо майбутнього цифрового порядку, зменшувати фрагментацію, обмінюватися ресурсами та підвищувати власну переговорну вагу у взаємодії з великими технологічними центрами. Водночас така співпраця не є просто технічною, оскільки вона пов'язана з узгодженням різних цінностей, правових підходів і моделей ролі держави в цифровому середовищі. Саме тому вона поєднує кооперативний і конкурентний виміри.

4. Гармонізація цифрового законодавства на міжнародному рівні

Гармонізація цифрового законодавства на міжнародному рівні є відповіддю на фундаментальну проблему: цифрові процеси мають транскордонний характер, тоді як правові системи здебільшого залишаються національними або регіональними. Це породжує численні труднощі у сфері юрисдикції, захисту даних, електронної комерції, оподаткування цифрових послуг, боротьби з кіберзлочинністю, визнання електронних документів та відповідальності платформ. Гармонізація покликана не ліквідувати всі відмінності між національними правопорядками, а створити мінімально узгоджений набір норм і процедур, які дозволять забезпечити передбачуваність та стабільність цифрової взаємодії між державами, бізнесом і громадянами.

Водночас повна гармонізація цифрового законодавства є надзвичайно складним завданням через різницю політичних систем, правових традицій,

економічних інтересів і ціннісних орієнтацій різних країн. Одні держави роблять акцент на свободі комунікації, інші – на суверенному контролі; одні надають пріоритет захисту приватності, інші – безпековим міркуванням або економічній ефективності. Саме тому гармонізація зазвичай відбувається поступово, через секторальні угоди, технічні стандарти, регіональні моделі та механізми взаємного визнання, а не шляхом створення єдиного універсального цифрового кодексу.

5. Проблема юрисдикції в кіберпросторі

Проблема юрисдикції в кіберпросторі є однією з найбільш складних у сучасному правовому регулюванні, оскільки цифрова діяльність часто не має чіткої територіальної прив'язки. Дані можуть зберігатися в одній країні, оброблятися в іншій, використовуватися платформою, зареєстрованою в третій юрисдикції, а наслідки її дій проявлятися в багатьох державах одночасно. Така ситуація підриває традиційне уявлення про те, що право автоматично прив'язується до фізичного простору та однозначної територіальної компетенції. У результаті держави стикаються з труднощами у визначенні того, хто має право розслідувати цифрові порушення, застосовувати санкції, вимагати доступу до даних або встановлювати обов'язкові правила поведінки для транснаціональних цифрових суб'єктів.

Проблема юрисдикції є не лише технічною, а й політичною, оскільки вона торкається співвідношення між суверенітетом і глобальною цифровою взаємозалежністю. Якщо кожна держава намагатиметься односторонньо розширювати свою цифрову юрисдикцію, це призведе до конфліктів норм, правової фрагментації та зростання напруги у міжнародних відносинах. Водночас повна відмова від юрисдикційних претензій неможлива, бо це створило б простір безвідповідальності. Саме тому пошук балансу між національною компетенцією та міжнародною координацією є одним із центральних викликів правового впорядкування кіберпростору.

6. Перспективи формування глобального цифрового правопорядку

Перспективи формування глобального цифрового правопорядку пов'язані з питанням, чи здатне міжнародне співтовариство виробити хоча б мінімально узгоджену систему норм, принципів і механізмів регулювання для цифрового середовища, яке дедалі глибше пронизує економіку, безпеку, політику, права людини та міжнародну комунікацію. Такий правопорядок у теоретичному сенсі мав би охоплювати правила поведінки держав у кіберпросторі, захист даних, регулювання платформ, принципи використання штучного інтелекту, механізми міжнародної відповідальності та процедури координації щодо цифрових загроз. Його необхідність зумовлена тим, що хаотичний розвиток цифрових процесів без належного нормативного оформлення створює зону постійної нестабільності та конфліктності.

Однак перспективи такого правопорядку залишаються суперечливими, оскільки сучасний світ є політично фрагментованим, а різні держави та регіони дотримуються відмінних уявлень про суверенітет, свободу, безпеку, приватність і межі державного втручання в цифрову сферу. Саме тому більш імовірним видається не швидке виникнення єдиного глобального правового режиму, а поступове формування поліцентричної системи, де поєднуватимуться міжнародні принципи, регіональні стандарти, секторальні угоди, технічні норми та м'яке право. У цьому сенсі глобальний цифровий правопорядок, найімовірніше, буде не жорстко централізованою конструкцією, а складною багаторівневою системою, що еволюціонуватиме разом із самою цифровою реальністю.

ЗМІСТ І СТРУКТУРУ ЗАВДАНЬ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Еволюція концепцій глобалізації у працях провідних дослідників XX–XXI століття та їх переосмислення в умовах цифрової трансформації світового порядку

Еволюція концепцій глобалізації в науковій думці XX–XXI століття відображає поступовий перехід від уявлень про світ як сукупність відносно відокремлених національних просторів до розуміння його як складної системи зростаючої взаємозалежності, структурної інтеграції та багаторівневої комунікаційної зв'язаності. У ранніх теоретичних підходах глобалізація інтерпретувалася переважно через інтенсифікацію міжнародної торгівлі, фінансової взаємодії, транснаціоналізації виробничих процесів і посилення ролі міжнародних інститутів. Надалі концептуальний горизонт глобалізаційних студій істотно розширився за рахунок включення політичних, культурних, інформаційних, цивілізаційних та соціокомунікаційних вимірів, що дозволило розглядати глобалізацію не лише як економічний процес, а як комплексну трансформацію світового порядку, пов'язану зі зміною просторово-часових параметрів соціального буття.

У працях провідних дослідників глобалізація поставала то як процес інтеграційного зближення, то як форма неоліберальної експансії, то як механізм відтворення глобальної нерівності, то як нова фаза модерності, позначена радикалізацією мобільності, комунікаційної щільності та інституційної взаємопроникності. Одні автори акцентували на зростанні глобальної взаємозалежності та формуванні наднаціональних режимів управління, інші – на фрагментаційних ефектах, нових асиметріях, посиленні центр-периферійних відносин і кризі традиційного суверенітету. Таким чином, концепції глобалізації розвивалися в логіці постійного теоретичного ускладнення, де глобальний світ дедалі більше описувався як суперечливий, нерівномірний, конфліктогенний і водночас глибоко взаємопов'язаний простір.

В умовах цифрової трансформації світового порядку ці концепції зазнають суттєвого переосмислення, оскільки цифровізація не лише прискорює глобалізаційні процеси, а й змінює їхню онтологічну природу. Якщо класична глобалізація значною мірою ґрунтувалася на інтенсивності товарних, фінансових і людських потоків, то цифрова епоха переводить у центр уваги дані, алгоритми, платформені інфраструктури, інформаційні мережі та штучний інтелект. Унаслідок цього глобалізація постає вже не просто як інтеграція ринків і суспільств, а як формування нового типу світової системності, де влада, контроль і нерівність дедалі більше залежать від доступу до цифрових ресурсів, від технологічної спроможності та від позиції суб'єкта у структурі глобального мережевого середовища.

2. Вплив глобальної цифровізації на трансформацію суверенітету держави та формування нової архітектури міжнародних відносин

Глобальна цифровізація радикально змінює класичне розуміння державного суверенітету, яке історично ґрунтувалося на територіальності, верховенстві публічної влади в межах національної юрисдикції та монополії на регулювання внутрішнього політичного простору. У цифрову епоху значна частина економічних, комунікаційних, безпекових та владних процесів відбувається в транснаціональному середовищі, де межі державного контролю стають менш чіткими, а вплив на внутрішнє життя країни може здійснюватися через платформи, дані, інформаційні мережі й цифрові інфраструктури без фізичного перетину кордонів. Унаслідок цього суверенітет дедалі більше втрачає суто територіальне тлумачення і починає осмислюватися як спроможність держави забезпечувати контроль над цифровим простором, критичною інфраструктурою, потоками даних та умовами інформаційної безпеки.

Цифровізація змінює не лише зміст суверенітету, а й конфігурацію міжнародних відносин загалом, оскільки в систему глобальної влади дедалі активніше включаються актори, які не вписуються у класичну державоцентричну модель. Йдеться про транснаціональні цифрові корпорації, платформені

екосистеми, глобальні мережеві спільноти, приватні технологічні центри, аналітичні структури та інші форми недержавної суб'єктності, здатні прямо або опосередковано впливати на внутрішню політику держав, міжнародні комунікації, інформаційний порядок денний та глобальні стандарти регулювання. Таким чином, міжнародна система поступово набуває поліцентричного характеру, де держава зберігає ключову роль, але вже не має абсолютної монополії на організацію зовнішньополітичного простору.

У новій архітектурі міжнародних відносин суверенітет перетворюється на гнучку й багаторівневу категорію, що поєднує інституційний контроль, технологічну автономію, нормативну здатність до регулювання та комунікаційну спроможність держави. Відтак міжнародні відносини все більше визначаються не лише балансом військової чи економічної сили, а й рівнем цифрової інтегрованості, спроможністю захищати національний інформаційний простір, впливати на глобальні технологічні стандарти та забезпечувати стратегічну резильєнтність в умовах мережевої взаємозалежності. Саме тому аналіз трансформації суверенітету в цифрову добу є ключем до розуміння сучасної перебудови міжнародного порядку.

3. Електронне урядування як механізм модернізації політичної системи держави: міжнародний досвід та українські реалії

Електронне урядування в сучасних умовах слід розглядати як один із фундаментальних інструментів модернізації політичної системи держави, оскільки воно змінює не лише технічні способи надання адміністративних послуг, а й сам характер взаємодії між владою, громадянином та інституційним середовищем. Його сутність полягає у переведенні значної частини функцій державного управління в цифровий формат, що забезпечує підвищення оперативності, зменшення транзакційних витрат, вдосконалення міжвідомчої координації, підвищення прозорості управлінських процедур і розширення доступу населення до публічних сервісів. У ширшому політичному розумінні електронне урядування є проявом переходу від бюрократично-ієрархічної моделі

держави до сервісно-орієнтованої, технологічно інтегрованої та комунікаційно відкритої системи публічного управління.

Міжнародний досвід демонструє, що успішне електронне урядування формується за наявності кількох взаємопов'язаних передумов: політичної волі до реформ, стабільної цифрової інфраструктури, належної правової бази, цифрової грамотності населення, інституційної узгодженості та високого рівня довіри між громадянами та державою. Провідні країни, що досягли помітних результатів у цій сфері, розглядають цифровізацію не як суто технічне оновлення, а як комплексну реформу державного управління, що охоплює прозорість, підзвітність, антикорупційні механізми, захист даних і стратегічну інтеграцію цифрових рішень у політичну систему. Саме тому електронне урядування стає індикатором не лише технологічної, а й інституційної зрілості держави.

Українські реалії у цій сфері характеризуються поєднанням динамічного прогресу та структурних викликів. З одного боку, Україна демонструє вагомі результати в цифровізації державних послуг, популяризації електронних сервісів і формуванні нового типу взаємодії громадянина з державою. З іншого боку, зберігаються проблеми нерівномірності доступу, інституційної нестабільності, кібербезпекових ризиків, фрагментарності окремих реформ і необхідності глибшого поєднання цифровізації з системною модернізацією політичного управління. Саме тому аналіз електронного урядування в українському контексті вимагає не лише фіксації досягнень, а й критичного осмислення тих структурних передумов, без яких цифрова модернізація не здатна перерости в повноцінне оновлення політичної системи.

4. Цифрова демократія, електронна участь громадян та проблема кризи довіри до політичних інститутів у глобальному середовищі

Цифрова демократія є одним із найважливіших феноменів сучасної політичної трансформації, оскільки вона передбачає використання цифрових технологій для розширення участі громадян у політичному процесі, підвищення відкритості влади, покращення доступу до публічної інформації та

інтенсифікації комунікації між суспільством і державними інституціями. Електронні петиції, онлайн-консультації, цифрові платформи громадської участі, інструменти електронного голосування та мережеві форми політичної мобілізації розглядаються як засоби демократизації політичного простору. У цьому сенсі цифрова демократія постає як спроба адаптувати класичні механізми народовладдя до умов інформаційного суспільства, високої швидкості комунікації та зростаючого суспільного запиту на безпосередню участь у політиці.

Водночас цифрова демократія не знімає проблем сучасного представницького правління, а часто лише переводить їх у нову форму. Електронна участь громадян може набувати як реального, так і симулятивного характеру залежно від того, чи мають цифрові інструменти фактичний вплив на ухвалення рішень. Крім того, цифрове середовище породжує нові ризики: інформаційне перевантаження, маніпулятивний вплив алгоритмів, поширення дезінформації, поляризацію, фрагментацію публічної сфери та підміну змістовної участі поверховими реакціями. Таким чином, цифрова демократія є водночас полем можливостей і простором нових суперечностей, де демократичні інновації співіснують із загрозами інституційній стабільності.

Проблема кризи довіри до політичних інститутів у глобальному середовищі тісно пов'язана з цією подвійністю. Цифрові технології роблять політичні процеси більш видимими, але водночас підвищують рівень критичності, емоційної реактивності та недовіри до інституцій. У глобальному інформаційному просторі будь-яка помилка влади, корупційний скандал, суперечливе рішення чи неефективна комунікація швидко набувають широкого розголосу та стають частиною міжнародного і внутрішнього дискурсу недовіри. Саме тому дослідження цифрової демократії повинно поєднувати аналіз інструментів участі з глибшим осмисленням інституційної легітимності, суспільної довіри та якості політичного представництва в цифрову добу.

5. Цифрові технології як інструмент реалізації зовнішньої політики держави в умовах глобальної конкуренції

У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною складовою реалізації зовнішньої політики держави, оскільки міжнародна взаємодія дедалі більше відбувається в середовищі цифрових комунікацій, платформеної медіації та інформаційної конкуренції. Дипломатична діяльність більше не обмежується офіційними каналами міжурядового діалогу, а включає цифрову присутність держави в глобальному інформаційному просторі, роботу з міжнародними аудиторіями, використання соціальних мереж, аналітичних платформ, мультимедійного контенту та інструментів кризової комунікації. Цифрові технології розширюють функціональні можливості зовнішньої політики, роблячи її більш оперативною, відкритою, візуально насиченою та адаптованою до нових форм міжнародної конкуренції.

Водночас цифрові технології є не лише засобом комунікації, але й ресурсом зовнішньополітичного впливу. Через інформаційні кампанії, цифрову публічну дипломатію, стратегічне використання даних, алгоритмічне просування контенту та комунікаційну роботу з міжнародною громадською думкою держави намагаються формувати вигідні для себе інтерпретації міжнародних подій, зміцнювати власний імідж, нейтралізувати ворожі наративи та посилювати коаліційні можливості. У глобальній конкуренції це означає, що зовнішня політика дедалі більше реалізується як боротьба за символічну присутність, інформаційну переконливість та контроль над репутаційним полем.

Разом із тим залежність зовнішньої політики від цифрових технологій створює нові вразливості. Дипломатичні процеси стають чутливими до кібератак, витоків даних, платформених маніпуляцій, інформаційних операцій та репутаційних криз, які можуть розгортатися в режимі реального часу. Саме тому ефективне використання цифрових технологій у зовнішній політиці потребує не тільки технічної оснащеності, а й глибокого стратегічного бачення, аналітичної підготовки та інституційної здатності поєднувати нові цифрові інструменти з класичними формами дипломатичного мислення та міждержавної взаємодії.

6. Формування та просування зовнішньополітичного іміджу держави у глобальному цифровому інформаційному просторі

Зовнішньополітичний імідж держави в умовах глобального цифрового інформаційного простору є складною багаторівневою конструкцією, що формується під впливом дипломатичних дій, політичних рішень, медійних репрезентацій, платформених алгоритмів, візуальних образів і реакцій міжнародних аудиторій. У сучасному світі імідж держави вже не може розглядатися як наслідок виключно офіційної зовнішньополітичної діяльності, оскільки він виробляється в поліфонічному середовищі, де державні інституції взаємодіють із журналістами, цифровими платформами, громадянським суспільством, експертними мережами, діаспорними спільнотами та іншими акторами глобальної комунікації. Це означає, що міжнародний образ держави є постійно змінюваним результатом конкурентної боротьби за інтерпретацію, довіру та символічну легітимність.

Просування зовнішньополітичного іміджу в цифрову добу потребує системного поєднання публічної дипломатії, стратегічних комунікацій, візуальної дипломатії, антикризових комунікацій та роботи з різними сегментами міжнародної аудиторії. Іміджева політика більше не зводиться до презентаційних кампаній чи культурної промоції, а стає інтегрованим механізмом міжнародного позиціонування, який має підтримувати наративну послідовність, репутаційну стійкість і здатність держави пояснювати світові свої дії зрозумілою та переконливою мовою. У цьому контексті цифрові платформи виступають як основні канали видимості держави, але водночас і як середовище репутаційних ризиків.

Особливість глобального цифрового простору полягає в тому, що зовнішньополітичний імідж держави стає надзвичайно чутливим до кризових подій, внутрішньополітичних суперечностей, комунікаційних помилок та ворожих інформаційних кампаній. Будь-який локальний інцидент може швидко набувати міжнародного резонансу і впливати на довіру до держави загалом. Саме тому формування іміджу в цифрову добу не може бути епізодичною функцією

окремих інституцій, а має бути складовою довгострокової зовнішньополітичної стратегії, спрямованої на зміцнення міжнародного авторитету, легітимності та репутаційної стійкості держави.

7. Роль субнаціональних акторів у розвитку цифрової парадипломатії та їх вплив на міжнародне співробітництво

Субнаціональні актори – регіони, міста, громади, автономії та інші територіальні одиниці – дедалі активніше включаються в міжнародні процеси, формуючи новий вимір зовнішньої взаємодії, який у сучасній теорії визначається як парадипломатія. У цифрову епоху цей процес істотно посилюється, оскільки субнаціональні суб'єкти отримують прямий доступ до міжнародних комунікаційних каналів, можливість самостійно будувати міжнародні мережі співпраці, просувати локальні бренди, брати участь у цифрових форумах, інвестиційних платформах, професійних мережах і транскордонних ініціативах. Унаслідок цього міжнародна активність більше не концентрується виключно на рівні центральної влади, а дедалі більше набуває поліцентричного характеру.

Цифрова парадипломатія дозволяє субнаціональним акторам діяти у глобальному просторі як носіям власної функціональної суб'єктності, пов'язаної з економічним розвитком, інноваціями, культурною дипломатією, екологічним партнерством, освітньою співпрацею чи гуманітарними зв'язками. Міста та регіони дедалі частіше стають самостійними вузлами міжнародної взаємодії, здатними не лише підтримувати горизонтальні зв'язки, а й впливати на міжнародне сприйняття держави загалом. Через цифрові канали така активність набуває більшої швидкості, видимості та самостійності, що істотно змінює традиційну архітектуру зовнішньополітичної діяльності.

Разом із тим розвиток цифрової парадипломатії породжує і складні питання координації, відповідальності та безпеки. Субнаціональні актори можуть посилювати міжнародну присутність держави, але за відсутності узгодженості з центральними інституціями їхня активність інколи створює суперечливі сигнали, інформаційні ризики або стратегічну неузгодженість. Саме тому вивчення ролі

субнаціональних акторів у міжнародному співробітництві має поєднувати аналіз нових можливостей мережевої дипломатії з оцінкою інституційних умов, за яких така активність здатна зміцнювати, а не розмивати зовнішньополітичну суб'єктність держави.

8. Цифрові альянси демократій як новий формат міжнародної взаємодії в умовах глобалізації

Цифрові альянси демократій є новою формою міжнародної взаємодії, яка формується у відповідь на технологічні, безпекові, нормативні та комунікаційні виклики цифрової епохи. Їхня поява зумовлена усвідомленням того, що демократичні держави стикаються зі спільними загрозами: кібератаками, дезінформацією, технологічною залежністю, платформеною концентрацією влади, спробами зовнішнього втручання у політичні процеси та конкуренцією з боку альтернативних моделей цифрового врядування. У цьому контексті цифрові альянси покликані забезпечувати координацію зусиль у сфері кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури, вироблення спільних стандартів регулювання цифрового середовища, розвитку безпечних технологій та захисту демократичних інститутів у мережевому просторі.

Особливість цих альянсів полягає в тому, що вони ґрунтуються не лише на збігу геополітичних інтересів, а й на близькості ціннісних орієнтацій, правових моделей та уявлень про допустимі межі державного і приватного контролю в цифровому середовищі. Це робить цифрові альянси не просто технічними коаліціями, а інструментом нормативного позиціонування в умовах глобальної конкуренції між різними моделями цифрового порядку. Саме тому вони є одночасно формою міжнародної кооперації та простором політичного й ціннісного розмежування між демократичними та недемократичними підходами до цифрового розвитку.

У стратегічному вимірі цифрові альянси демократій можуть виконувати роль нових осередків формування глобальних правил, технологічних стандартів і колективної безпекової стійкості. Водночас їх розвиток залежить від здатності

учасників забезпечувати реальну інтероперабельність своїх систем, довіру в обміні даними, узгодженість нормативних підходів і готовність до спільного реагування на загрози. Саме тому аналіз цифрових альянсів потребує розуміння їх не лише як політичних декларацій, а як інституційно-технологічних конструкцій, що можуть впливати на конфігурацію міжнародного порядку в цифрову епоху.

9. Кібербезпека як складова системи міжнародної безпеки: сучасні виклики та міжнародні механізми протидії

Кібербезпека в сучасних умовах стала однією з базових складових міжнародної безпеки, оскільки цифрові технології глибоко інтегровані в роботу державного управління, фінансових систем, енергетики, транспорту, оборонного сектору, комунікаційних мереж та критичної інфраструктури. Це означає, що атаки в кіберпросторі можуть мати наслідки, співмірні з традиційними формами агресії, хоча реалізуються без класичного використання військової сили. Сучасні виклики у сфері кібербезпеки охоплюють кібершпигунство, саботаж, втручання у роботу державних інформаційних систем, атаки на критичну інфраструктуру, крадіжку даних, цифровий шантаж і платформене поширення деструктивного контенту. Усе це робить кіберпростір новим виміром міжнародної конфронтації та водночас одним із найбільш уразливих елементів сучасної глобальної взаємозалежності.

Особливість кіберзагроз полягає в їхній асиметричності, прихованості, транскордонності та складності точної атрибуції, що істотно ускладнює застосування класичних механізмів стримування, міжнародно-правової відповідальності та колективної безпеки. У цифровому середовищі навіть відносно слабкі актори можуть завдавати непропорційно великої шкоди сильнішим державам, а латентний характер багатьох кібероперацій ускладнює визначення межі між конкуренцією, ворожими діями та актом агресії. Саме тому кібербезпека є сферою, де класичні уявлення про безпеку потребують глибокого переосмислення з урахуванням нових технологічних умов.

Міжнародні механізми протидії кіберзагрозам включають обмін інформацією про інциденти, координацію технічного реагування, формування спільних стандартів захисту, міждержавне співробітництво у сфері кіберзлочинності, розвиток правових режимів відповідальної поведінки в кіберпросторі та участь міжнародних організацій у формуванні середовища довіри. Проте ці механізми поки що залишаються фрагментарними, оскільки глобальний консенсус щодо правил поведінки в кіберпросторі ще не сформувався. Саме тому кібербезпека є не лише технічним або правовим завданням, а одним із центральних викликів сучасної міжнародної політики.

10. Інформаційні війни, гібридні конфлікти та цифрові інструменти впливу у сучасному геополітичному середовищі

Інформаційні війни в сучасному геополітичному середовищі слід розглядати як форму конфліктної взаємодії, у межах якої об'єктом боротьби стає не лише фізичний простір, а й свідомість, інтерпретаційні рамки, політичні настрої, суспільна довіра та міжнародне сприйняття подій. На відміну від класичного воєнного протистояння, інформаційна війна функціонує в середовищі символічного й когнітивного впливу, використовуючи дезінформацію, маніпулятивні наративи, медійне фреймування, емоційну поляризацію, візуальні кампанії та алгоритмічно посилене поширення контенту. Її мета полягає не лише у зміні окремих оцінок, а в підриві цілісності суспільного сприйняття реальності, ослабленні довіри до інституцій і зміні політичної поведінки як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Гібридні конфлікти у цьому контексті є ширшою формою протистояння, яка поєднує інформаційні операції з кібернетичними атаками, економічним тиском, дипломатичними маневрами, використанням проксі-суб'єктів, політичною дестабілізацією та іншими непрямими засобами впливу. Цифрові інструменти в таких конфліктах виконують не допоміжну, а стратегічну функцію, оскільки забезпечують швидкість, масштабованість і прихованість деструктивних впливів. Соціальні мережі, цифрові платформи, боти, штучний

інтелект, таргетована реклама, цифрові аналітичні системи та технології генерації контенту стають інструментами геополітичного суперництва нарівні з традиційними ресурсами сили.

Сучасне геополітичне середовище дедалі більше характеризується розмиванням межі між миром і конфліктом, між зовнішнім і внутрішнім фронтом, між військовим і комунікаційним впливом. Це означає, що інформаційні війни та гібридні конфлікти слід аналізувати не як периферійні явища, а як одну з основних форм реалізації влади в цифрову добу. Їх вивчення вимагає поєднання безпекового, політико-комунікаційного, технологічного та міжнародно-правового підходів, оскільки саме на перетині цих вимірів розкривається логіка сучасного конфліктного світу.

11. Технології стратегічних комунікацій та PR у формуванні міжнародного іміджу держави в умовах цифровізації

Технології стратегічних комунікацій та PR у сучасному міжнародному середовищі є невід'ємною частиною формування міжнародного іміджу держави, оскільки глобальний політичний простір дедалі більше визначається не лише матеріальними ресурсами, а й здатністю держави ефективно пояснювати свої дії, підтримувати довіру, формувати переконливі наративи та управляти міжнародним сприйняттям. Стратегічні комунікації передбачають довгострокове й системне узгодження повідомлень держави в різних каналах, тоді як PR-технології забезпечують їхнє втілення через медійні формати, візуальні кампанії, міжнародні презентаційні практики, кризове комунікування та роботу з цільовими аудиторіями. Умови цифровізації істотно підсилюють значення цих інструментів, оскільки міжнародне сприйняття держави формується в режимі постійної комунікаційної динаміки.

Особливістю цифрового середовища є те, що міжнародний імідж держави стає надзвичайно чутливим до швидкості, послідовності та символічної якості її комунікації. Репутація країни формується не лише через зміст її зовнішньої політики, а й через те, як саме цей зміст подається, візуалізується, пояснюється,

персоніфікується та інтегрується в зрозумілі міжнародним аудиторіям смислові рамки. Саме тому технології стратегічних комунікацій і PR перестають бути допоміжним інструментом дипломатії і стають повноцінним елементом зовнішньополітичної стратегії, що впливає на міжнародну легітимність, коаліційну спроможність і репутаційну стійкість держави.

Разом із тим у цифрову добу технології комунікацій не можуть бути ефективними як суто презентаційні інструменти без зв'язку з реальною політичною практикою. Будь-яка комунікаційна конструкція швидко втрачає переконливість, якщо між образом держави та її реальною поведінкою виникає суттєвий розрив. Саме тому вивчення стратегічних комунікацій та PR у формуванні міжнародного іміджу потребує аналізу не лише медійних технологій, а й проблеми автентичності, довіри, наративної стійкості та узгодженості між іміджем і політичною реальністю.

12. Порівняльний аналіз цифрових іміджевих стратегій держав у глобальному інформаційному просторі

Порівняльний аналіз цифрових іміджевих стратегій держав дозволяє виявити, що сучасне міжнародне позиціонування дедалі більше залежить від здатності держави діяти в умовах глобального цифрового інформаційного простору, де символічна присутність, візуальна переконливість, комунікаційна адаптивність і наративна послідовність стають важливими ресурсами міжнародного впливу. Держави використовують різні підходи до формування власного міжнародного образу: одні роблять акцент на культурній привабливості, інші – на інноваційності, технологічному лідерстві, демократичних цінностях, безпековій надійності чи цивілізаційній винятковості. Саме тому цифрова іміджева стратегія відображає не лише комунікаційну техніку, а ширше бачення державою власної ролі у світі.

Порівняння таких стратегій дає змогу простежити, як різні держави адаптуються до логіки платформеної комунікації, як вони працюють із міжнародними аудиторіями, наскільки ефективно використовують соціальні

мережі, цифрову публічну дипломатію, кризові комунікації, мультимедійні формати та національний брендинг. Воно також дозволяє оцінити, наскільки різні іміджеві моделі залежать від політичної культури, інституційної координації, зовнішньополітичних цілей, міжнародного статусу держави та її технологічної спроможності. Таким чином, цифрові іміджеві стратегії є не універсальними шаблонами, а проявами глибших структурних особливостей державної зовнішньої політики.

Особливого значення набуває питання ефективності цих стратегій у ситуаціях глобальної нестабільності, криз, конфліктів та інформаційних атак. У таких умовах виявляється, чи здатна держава не просто підтримувати позитивний образ, а захищати свою репутацію, швидко адаптуватися до змін міжнародного середовища, протистояти дезінформації та зберігати довіру зовнішніх аудиторій. Саме тому порівняльний аналіз цифрових іміджевих стратегій є важливим інструментом для розуміння того, як сучасні держави вибудовують свою міжнародну суб'єктність у світі, де інформаційна боротьба стала невіддільною частиною глобальної політики.

13. Вплив цифрової модернізації державного управління на міжнародну конкурентоспроможність країни

Цифрова модернізація державного управління є одним із ключових чинників міжнародної конкурентоспроможності країни, оскільки вона визначає здатність держави швидко, ефективно, прозоро й технологічно раціонально організовувати політичні, економічні та адміністративні процеси. У сучасному світі конкурентоспроможність уже не може оцінюватися лише через традиційні показники економічного зростання чи індустріального потенціалу. Дедалі важливішими стають швидкість адміністративних процедур, якість електронних послуг, рівень цифрової інтегрованості інституцій, здатність до аналізу даних, стійкість управлінських систем та ефективність комунікації між державою, бізнесом і громадянами. Саме через ці параметри цифрова модернізація впливає на місце країни в міжнародній системі.

На практиці це означає, що цифрово модернізована держава є більш привабливою для інвестицій, більш адаптивною до глобальних змін, більш стійкою до кризових ситуацій і більш здатною інтегруватися у високотехнологічні міжнародні ринки та коопераційні мережі. Якісне цифрове управління знижує транзакційні витрати, підвищує довіру до інституцій, забезпечує більшу передбачуваність публічної політики та створює умови для розвитку інноваційного середовища. Отже, внутрішня цифрова модернізація має безпосередній зовнішній ефект, перетворюючись на елемент міжнародного позиціонування та глобальної економічної й політичної спроможності держави.

Водночас вплив цифрової модернізації на конкурентоспроможність не є автоматичним. Він залежить від того, наскільки цифрові рішення інтегровані в загальну систему державного управління, чи супроводжуються вони правовими реформами, розвитком людського капіталу, кібербезпековими механізмами та реальною інституційною відповідальністю. Саме тому дослідження цієї теми потребує комплексного підходу, який поєднує аналіз технологічного оновлення з оцінкою глибших структурних змін у логіці функціонування держави.

14. Досвід провідних держав світу у впровадженні цифрових реформ та їх значення для зміцнення міжнародних позицій

Досвід провідних держав світу у впровадженні цифрових реформ засвідчує, що цифровізація публічного управління, економіки та інституційного середовища стала не просто модернізаційним трендом, а одним із ключових способів зміцнення міжнародних позицій держави в умовах глобальної конкуренції. Країни, які успішно розвивають цифрову інфраструктуру, електронне урядування, інноваційні екосистеми, аналітичні системи прийняття рішень, цифрові ринки й технологічне підприємництво, отримують не лише внутрішні переваги, а й зовнішній ресурс впливу. Їх починають сприймати як модерні, надійні, ефективні та перспективні держави, здатні бути партнерами в міжнародних проєктах, інноваційних альянсах та безпековій співпраці.

Значення цього досвіду полягає також у тому, що цифрові реформи стають маркерами нової державної якості. Провідні країни демонструють, що технологічне оновлення є результатом не лише технічних інвестицій, а й інституційної культури, довгострокового стратегічного планування, розвитку людського капіталу, політичної стабільності та здатності узгоджувати інтереси держави, бізнесу й суспільства. Саме тому успішні приклади цифрових реформ мають розглядатися не як готові шаблони, а як комплексні моделі інституційної трансформації, в яких цифровізація є інтегрованою складовою більш широкої стратегії національного розвитку.

Для зміцнення міжнародних позицій цифрові реформи мають значення у кількох вимірах одночасно: вони покращують інвестиційну привабливість, зміцнюють міжнародну репутацію, посилюють дипломатичну аргументацію, підвищують конкурентоспроможність і формують образ держави як суб'єкта, здатного діяти в логіці сучасної технологічної цивілізації. Саме тому аналіз досвіду провідних держав світу є важливим для розуміння того, як внутрішня цифрова модернізація може бути конвертована у зовнішньополітичний, геоекономічний та символічний ресурс міжнародного впливу.

15. Міжнародно-правове регулювання цифрового простору: проблеми гармонізації законодавства та юрисдикційні виклики

Міжнародно-правове регулювання цифрового простору є однією з найскладніших сфер сучасного правового розвитку, оскільки цифровізація породжує численні транснаціональні процеси, які не вписуються в класичну територіальну логіку права. Дані, цифрові послуги, онлайн-платформи, кібероперації, електронна комерція, хмарні сервіси та алгоритмічні системи функціонують у множинності юрисдикцій, створюючи ефекти, що не можуть бути адекватно врегульовані виключно засобами національного законодавства. У результаті постає потреба у формуванні міжнародно-правових механізмів, здатних встановлювати хоча б базові принципи поведінки держав, приватних акторів та цифрових платформ у глобальному середовищі.

Проблема гармонізації законодавства пов'язана з тим, що різні держави мають відмінні правові традиції, різне бачення балансу між свободою і безпекою, різний підхід до приватності, цифрового суверенітету, державного контролю над інтернетом та ролі транснаціональних платформ. Це ускладнює створення єдиного правового поля й призводить до нормативної фрагментації цифрового простору. Гармонізація в таких умовах означає не повну уніфікацію, а радше пошук спільних стандартів, процедур взаємного визнання, технічної сумісності та узгоджених принципів співпраці в тих сферах, де без міжнародної координації неможливо забезпечити правову визначеність і стабільність.

Юрисдикційні виклики є ще складнішими, оскільки постає питання про те, яка держава має право регулювати цифрову діяльність, якщо вона розгортається одночасно в кількох правових просторах. Конфлікти юрисдикції, екстериторіальне застосування норм, труднощі доступу до даних, розслідування кіберзлочинів та встановлення відповідальності платформ формують одну з найбільш гострих проблем сучасного міжнародного права. Саме тому дослідження цієї теми має поєднувати міжнародно-правовий аналіз із осмисленням глибших політичних суперечностей, які стоять за боротьбою за нормативне впорядкування цифрового середовища.

16. Трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку та її вплив на формування глобального цифрового правопорядку

Трансрегіональна співпраця у сфері цифрового розвитку є одним із найбільш перспективних форматів міжнародної кооперації в умовах глобальної цифровізації, оскільки вона дозволяє державам і регіональним об'єднанням координувати свої дії у сферах, що виходять за межі національних і навіть регіональних юрисдикцій. Йдеться про цифрову інфраструктуру, транскордонний рух даних, кібербезпеку, регулювання платформ, розвиток цифрової торгівлі, стандарти штучного інтелекту, електронну ідентифікацію та захист персональної інформації. У цьому контексті трансрегіональне співробітництво постає як механізм подолання надмірної фрагментації

міжнародного цифрового середовища та створення функціональних зон нормативної й технологічної сумісності.

Значення такої співпраці полягає ще й у тому, що вона створює умови для поступового формування глобального цифрового правопорядку через мережу регіональних і міжрегіональних домовленостей, стандартів та процедур. За відсутності повноцінного універсального режиму саме трансрегіональні формати можуть виступати майданчиками для вироблення спільних підходів до найгостріших проблем цифрової епохи. Вони забезпечують не лише практичну координацію, а й дифузію нормативних моделей, обмін регуляторними практиками, формування зон довіри та поступове закріплення принципів поведінки, які з часом можуть набути ширшого міжнародного визнання.

Вплив трансрегіональної співпраці на формування глобального цифрового правопорядку залежить від того, наскільки ці формати здатні поєднувати інтереси різних учасників, долати регуляторні розбіжності та забезпечувати реальну функціональну ефективність. У перспективі саме через трансрегіональні механізми може відбуватися поступове оформлення поліцентричного, але відносно узгодженого цифрового правового порядку, в якому поєднуватимуться елементи міжнародного права, регіонального регулювання, технічних стандартів та м'якого права. Саме тому аналіз цієї теми є важливим для розуміння того, як сучасний світ шукає інституційні відповіді на виклики цифрової взаємозалежності.

ГЛОСАРІЙ

Алгоритм – формалізована послідовність дій або обчислювальних операцій, за допомогою яких цифрова система обробляє дані та виробляє визначений результат.

Алгоритмічне врядування – форма управління, за якої прийняття або підтримка управлінських рішень здійснюється на основі автоматизованої обробки даних і цифрових моделей.

Алгоритмічний вплив – здатність цифрових систем непомітно формувати інформаційне середовище, поведінкові установки та моделі сприйняття користувачів.

Аналітична записка – короткий структурований документ, що містить узагальнення проблеми, її аналіз, висновки та практичні рекомендації для ухвалення рішень.

Асиметрична загроза – загроза, за якої слабший актор використовує нетрадиційні або непрямі засоби впливу для завдання суттєвої шкоди сильнішому суб'єкту.

Багаторівневе врядування – система управління, у межах якої владні функції розподіляються між міжнародним, національним, регіональним і локальним рівнями.

Безпекова резильєнтність – здатність держави, суспільства або інституції зберігати функціональність і відновлюватися після криз, атак чи дестабілізаційних впливів.

Великі дані – надмасиви цифрової інформації, що характеризуються значним обсягом, швидкістю надходження та складністю обробки традиційними методами.

Віртуальна дипломатія – здійснення дипломатичної комунікації, переговорів і представництва за допомогою цифрових платформ та онлайн-середовищ.

Відкрите врядування – модель публічного управління, заснована на прозорості, підзвітності, доступі до інформації та залученні громадян до вироблення політики.

Візуальна дипломатія – використання зображень, відео, символів і візуальних репрезентацій для формування міжнародного образу держави та впливу на аудиторії.

Внутрішньополітична цифровізація – процес упровадження цифрових технологій у систему державного управління, політичної участі та інституційної взаємодії всередині країни.

Геополітика даних – напрям аналізу, що вивчає боротьбу держав і корпорацій за контроль над даними як ресурсом влади, безпеки та розвитку.

Гібридна війна – форма конфлікту, що поєднує військові, інформаційні, кібернетичні, економічні та політико-психологічні інструменти впливу.

Гібридна загроза – комбінований деструктивний вплив, у якому одночасно використовуються різні інструменти тиску для послаблення держави або суспільства.

Глобалізація – процес поглиблення світової взаємозалежності, що охоплює економічні, політичні, культурні, інформаційні та комунікаційні зв'язки між суспільствами.

Глобальна цифровізація – світовий процес поширення цифрових технологій, який змінює структуру економіки, політики, комунікації та міжнародних відносин.

Глобальне врядування – сукупність міжнародних механізмів, інститутів і практик, спрямованих на координацію вирішення проблем світового масштабу.

Глобальний інформаційний простір – транснаціональне комунікаційне середовище, у якому циркулюють дані, смисли, медійні повідомлення та політичні наративи.

Глобальний порядок – відносно усталена конфігурація міжнародних відносин, у межах якої визначаються правила взаємодії, ієрархії сили та механізми регулювання.

Громадянська участь – залучення громадян до політичного процесу через обговорення, консультації, голосування, ініціативи та інші форми впливу на владу.

Дані – зафіксовані в цифровій або іншій формі відомості, що можуть оброблятися, передаватися, зберігатися та використовуватися для аналізу й управління.

Дезінформація – свідомо поширювана неправдива або спотворена інформація, спрямована на маніпуляцію свідомістю, поведінкою або політичними рішеннями аудиторії.

Держава – основний політико-правовий суб'єкт міжнародних відносин, що має суверенітет, територію, населення та систему публічної влади.

Дигіталізація – переведення інформації, процедур або сервісів у цифрову форму для подальшого зберігання, обробки й використання.

Digital diplomacy – практика використання цифрових інструментів і платформ у дипломатичній діяльності, міжнародній комунікації та зовнішньополітичному представництві.

Дипломатія – офіційна діяльність держав та інших міжнародних акторів, спрямована на представництво інтересів, переговори та регулювання зовнішніх відносин.

Дипломатичний імідж – сформоване у зовнішньому середовищі уявлення про державу як міжнародного партнера, актора або носія певних цінностей.

Дискурс – система смислів, понять і висловлювань, за допомогою яких конструюється певне бачення політичної чи соціальної реальності.

Дискурс-аналіз – метод дослідження, спрямований на виявлення прихованих смислів, владних відносин і комунікаційних стратегій у текстах та висловлюваннях.

Е-демократія – сукупність цифрових механізмів, що забезпечують участь громадян у демократичному процесі через електронні канали взаємодії.

Електронна петиція – цифровий інструмент звернення громадян до органів влади з вимогою розгляду суспільно значущої проблеми або пропозиції.

Електронна участь – залучення громадян до вироблення політики та публічних рішень через цифрові платформи, сервіси й комунікаційні канали.

Електронне врядування – організація публічного управління за допомогою цифрових технологій для підвищення ефективності, прозорості й доступності державних послуг.

Електронне голосування – форма голосування, за якої подання та підрахунок голосів здійснюються за допомогою електронних або цифрових систем.

Електронне урядування – синонімічне до електронного врядування поняття, що охоплює цифрову трансформацію діяльності органів державної влади.

Ідентичність – усвідомлене уявлення суб'єкта про себе, свою належність, цінності та відмінність від інших у політичному чи соціальному просторі.

Іміджева політика – цілеспрямована діяльність із формування, підтримання та просування позитивного образу держави у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Інноваційна політика – система заходів держави, спрямованих на підтримку науково-технологічного розвитку, створення нових продуктів і модернізацію економіки.

Інституція – стійка організована форма суспільних або політичних відносин, що регулюється нормами, правилами та усталеними практиками.

Інституційна довіра – рівень суспільної впевненості у легітимності, чесності та ефективності державних і політичних інститутів.

Інституційна спроможність – здатність органів влади або організацій ефективно виконувати свої функції, адаптуватися до змін і досягати поставлених цілей.

Інституційна трансформація – глибока зміна структури, функцій, норм і практик політичних або адміністративних інститутів під впливом нових умов.

Інструменти м'якої сили – нематеріальні способи впливу, засновані на привабливості культури, цінностей, репутації, комунікації та міжнародного авторитету.

Інформаційна безпека – стан захищеності інформаційного простору, інфраструктури та суспільної свідомості від деструктивних впливів і маніпуляцій.

Інформаційна операція – цілеспрямований комплекс дій з використанням інформації та комунікаційних каналів для впливу на поведінку й рішення цільової аудиторії.

Інформаційна політика – діяльність держави або іншого актора, спрямована на регулювання інформаційних потоків, комунікацій та режимів доступу до інформації.

Інформаційна війна – системне використання інформації, медіа та комунікаційних технологій для дезорганізації супротивника та досягнення політичних цілей.

Інформаційне суспільство – тип суспільного розвитку, у якому виробництво, обіг і використання інформації стають провідним ресурсом економіки та політики.

Інформаційний вплив – здатність через повідомлення, наративи та комунікаційні інструменти змінювати сприйняття, оцінки та поведінку аудиторій.

Інформаційний простір – середовище циркуляції повідомлень, смислів, даних і медіаконтенту, в якому формується суспільне сприйняття реальності.

Кейс-аналіз – метод навчання й дослідження, заснований на вивченні конкретної ситуації для виявлення причин, наслідків і можливих рішень.

Кібератака – цілеспрямована шкідлива дія в цифровому середовищі, спрямована на злам, порушення, знищення або компрометацію інформаційних систем.

Кібербезпека – стан захищеності цифрових систем, мереж, даних і користувачів від несанкціонованого доступу, атак та інших кіберзагроз.

Кіберпростір – віртуальне середовище, утворене інформаційними мережами, комп’ютерними системами, цифровими сервісами та комунікаційною інфраструктурою.

Кіберсуверенітет – концепція права і спроможності держави регулювати власний цифровий простір, інформаційні потоки та мережеву інфраструктуру.

Кіберзлочинність – сукупність протиправних дій, що здійснюються з використанням комп’ютерних технологій або спрямовані проти цифрових систем.

Когнітивний вплив – вплив на мислення, оцінки та сприйняття людини або спільноти через інформаційні, символічні та психологічні механізми.

Колективна кібербезпека – система міжнародної співпраці, спрямована на спільне запобігання кіберзагрозам, реагування на інциденти та обмін безпековою інформацією.

Комунікаційна стратегія – довгостроковий план організації повідомлень, каналів та інструментів взаємодії для досягнення політичних або репутаційних цілей.

Комунікативна легітимність – суспільне визнання політичних дій або рішень, яке формується через переконливу, зрозумілу й послідовну комунікацію.

Критична інфраструктура – системи та об’єкти, порушення функціонування яких може завдати значної шкоди безпеці, економіці чи життєдіяльності держави.

Легітимність – суспільне або міжнародне визнання правомірності влади, рішень чи політичних дій певного суб’єкта.

Медіатизація політики – процес зростання залежності політичної діяльності від логіки медіа, інформаційних форматів і комунікаційного представлення.

Медіаграмотність – здатність критично сприймати, аналізувати, оцінювати й інтерпретувати інформацію з різних медійних джерел.

Міжнародна безпека – стан міжнародних відносин, за якого мінімізуються загрози війни, агресії, дестабілізації та інших форм масштабної небезпеки.

Міжнародна організація – інституційно оформлене об'єднання держав або інших суб'єктів, створене для координації дій та вирішення спільних проблем.

Міжнародне право – система юридичних норм і принципів, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного життя.

Міжнародний імідж – сукупність уявлень, оцінок і символічних асоціацій, що формуються щодо держави в зовнішньому середовищі.

Мережева дипломатія – форма міжнародної взаємодії, що здійснюється через гнучкі горизонтальні зв'язки між багатьма державними й недержавними акторами.

Мережева взаємодія – координація дій між суб'єктами, що відбувається не через жорстку ієрархію, а через систему зв'язків і комунікацій.

М'яка сила – здатність держави досягати бажаних результатів завдяки привабливості, культурі, цінностям, репутації та переконанню, а не примусу.

Наратив – логічно та смислово пов'язана оповідна конструкція, через яку пояснюються події, ролі акторів і політичний сенс процесів.

Нормативне регулювання – упорядкування суспільних або міжнародних відносин через систему правил, норм, процедур і юридичних механізмів.

Онлайн-участь – форма цифрової політичної активності громадян через електронні платформи, обговорення, опитування, петиції та інші сервіси.

Парадипломатія – міжнародна діяльність субнаціональних акторів, таких як міста, регіони чи громади, поза межами класичної державної дипломатії.

Платформа – цифрове середовище або сервіс, що забезпечує взаємодію користувачів, поширення контенту, обмін даними чи надання послуг.

Платформізація – процес зростання ролі цифрових платформ як базових посередників у комунікації, економіці, політиці та міжнародних відносинах.

Платформена влада – специфічна форма впливу, що виникає завдяки контролю над цифровими платформами, алгоритмами та умовами доступу до інформації.

Політична комунікація – обмін політично значущою інформацією між владою, суспільством, медіа та іншими учасниками політичного процесу.

Політична модернізація – процес оновлення політичної системи, інститутів і практик відповідно до нових суспільних, технологічних і міжнародних умов.

Порівняльний аналіз – метод дослідження, що полягає у зіставленні різних об'єктів, систем або стратегій для виявлення їхніх відмінностей і спільних рис.

Постправа – стан публічного дискурсу, за якого емоції та переконання мають більший вплив на суспільну думку, ніж перевірені факти.

Правопорядок – впорядкований стан суспільних або міжнародних відносин, заснований на дії правових норм та інституцій їх забезпечення.

Прозорість – відкритість діяльності інституцій, доступність інформації про рішення, процедури й використання ресурсів для суспільного контролю.

Публічна дипломатія – діяльність держави, спрямована на комунікацію з іноземними аудиторіями для формування довіри, підтримки та позитивного образу.

Регіоналізація – процес посилення взаємодії та інтеграції держав і суспільств у межах певних географічних або функціональних регіонів.

Регуляторний режим – сукупність норм, процедур, інституцій та практик, що визначають порядок функціонування певної сфери суспільних або міжнародних відносин.

Репутаційна війна – конфліктна боротьба за міжнародне сприйняття, довіру та символічну легітимність держави чи іншого актора.

Репутаційна стійкість – здатність держави або інституції зберігати довіру та позитивне сприйняття навіть в умовах криз і інформаційних атак.

Самостійна робота студента – форма навчальної діяльності, за якої здобувач самостійно опрацьовує джерела, аналізує матеріал і виконує завдання.

Соціальні мережі – цифрові платформи, призначені для комунікації, обміну контентом, самоорганізації спільнот і поширення інформації.

Стратегічні комунікації – цілеспрямована координація повідомлень, дій і символічних сигналів держави для досягнення політичних і безпекових цілей.

Субнаціональний актор – політичний або адміністративний суб'єкт нижчого за державний рівня, який може брати участь у міжнародній взаємодії.

Суверенітет – верховенство державної влади в межах власної юрисдикції та її незалежність у зовнішніх відносинах.

Транснаціональна корпорація – велика компанія, що здійснює діяльність у кількох країнах і має суттєвий вплив на міжнародні економічні процеси.

Трансрегіональне співробітництво – взаємодія між державами, регіонами або інтеграційними об'єднаннями з різних частин світу у спільних сферах інтересу.

Цифрова демократія – модель демократичної організації політики, в якій цифрові технології використовуються для участі, контролю та комунікації.

Цифровий розрив – нерівність у доступі до цифрових технологій, інфраструктури, навичок і можливостей їх ефективного використання.

Штучний інтелект – сукупність технологій, що дозволяють комп'ютерним системам виконувати завдання, пов'язані з аналізом, навчанням, прогнозуванням і прийняттям рішень.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О.В. Стратегії міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. Вчені записки: збірник наукових праць. 2025. № 38(1). С. 316-330. DOI: http://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.25.173.179
2. Андрієнко П. П., Сарапін Г. А. Роль інформаційного забезпечення дипломатичної діяльності в умовах глобалізаційних процесів сучасності. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 2021. № 7. С. 8–23. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.7.2021.233210>
3. Антипенко Н., Почерніна Н., Васильківський Д. Глобалізація та її вплив на міжнародні економічні відносини. Економіка та суспільство. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-2>
4. Бариська Я. Глобалізація як чинник трансформації форми правління сучасної держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Т. 5, № 92. С. 301–306. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.5.41>
5. Бевз Т. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності в умовах війни: виклики і загрози. Українознавство. 2022. № 3 (84). С. 8–26. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.3\(84\).2022.263588](https://doi.org/10.30840/2413-7065.3(84).2022.263588)
6. Булатова О. В., Федоров Е. В. Виклики, загрози та ризики формування національної економічної безпеки: глобальний та національний рівень. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка. 2022. Вип. 23. С. 52–65. DOI: [10.34079/2226-2822-2022-12-23-52-65](https://doi.org/10.34079/2226-2822-2022-12-23-52-65)
7. Власенко В. В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/392234>
8. Войтович Р. В. Глобалізація як новий тип розвитку суспільства й управління в контексті формування нової геостратегічної реальності. Демократичне врядування: наук. вісник. 2021. Вип. 2 (28). С. 1–9. URL:

<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28202/dvstattyavoytovich.pdf>

9. Волоснікова, Н., Абрамов, Ф., Яцина В. Глобальні виклики та міжнародні відносини у сфері миру та безпеки. Вісник НТУ "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки), 2025. № 1, с. 79–83. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.1.79>

10. Гедікова Н. П. Новий світовий порядок і роль у ньому України. Політичні інститути та процеси. 2023. № 4. С. 31–36. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.5>

11. Глобалізація і глобалістика: навч. посіб. / В. В. Зінченко. Львів: «Новий Світ-2000», 2025. 428 с.

12. Глобалізація та екологічні проблеми: навч. посіб. / за ред. Я. В. Маленко. Кривий Ріг: КДПУ, 2024. Частина I. 291 с.

13. Глобалізація, євроінтеграція та сталий розвиток: навч. посіб. / С. О. Шевченко, Н. С. Сидоренко, Н. А. Липовська. Дніпро: ДДУВС, 2023. 344 с.

14. Глобальні безпекові виклики та нові форми міжнародної співпраці / А.С. Грекова. К.: Академія, 2021. 402 с.

15. Збройне насилля: сучасні процеси світової глобалізації та їхній вплив на Україну: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Лубни, 30 травня 2024 року. Лубни: ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2024. 136 с.

16. Зовнішня політика України в умовах глобалізації (2020–2024 роки). Історична хроніка / автор-упорядник А. Мартинов. К.: Інститут історії України НАН України, 2025. 563 с.

17. Касьянова Н., Волощук Д., Комісар М. Вплив глобалізації на інноваційний розвиток України. Сталий розвиток економіки, 2025. № 2 (53), с. 197-205. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-27>

18. Матвійчук Н. Тенденції глобального розвитку та їх вплив на сучасні міжнародні відносини. Історико-політичні проблеми сучасного світу, 2023. № 47, с. 134–141. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2023.47.134-141>

19. Мельник В., Поліщук О. Сталий розвиток в умовах глобалізації. Економіка та суспільство. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-63>
20. Мовчан У. В. Проблеми стратегічного планування в Україні в контексті повномасштабної війни. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2022. № 2. С. 23–26. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2\(54\).264392](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2022.2(54).264392)
21. Петров П. Г. Технологічні системно-утворюючі чинники формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї: загальна характеристика. Регіональні студії. 2023. № 32. С. 187–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.32.30>
22. Петров П. Г. Цифровізація технологій зовнішньої політики суб'єкта міжнародних відносин: цифровізація та дипломатичні технології Ізраїлю. Регіональні студії. 2023. № 34. С. 212–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.34.36>
23. Петров П. Г., Головка І. К. Участь суб'єктів (мерів міст) цифрової парадипломатії України в інформатизації внутрішньої та зовнішньої спільнот. Національні інтереси України: науково-практичний журнал. 2025. № 4 (9). С. 1088–1103. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4\(9\)-1088-1103](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-4(9)-1088-1103)
24. Петров П. Глобальна цифровізація та криза міжнародного демократичного легітимізму. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2025. Т. 8, № 1. С. 254–262. DOI: <https://doi.org/10.15421/342531>
25. Петров П. Глобальна цифровізація як виклик та можливість для міжнародного демократичного порядку: політико-інституційний аналіз. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 17, № 1. С. 283–290. DOI: <https://doi.org/10.15421/352536>
26. Петров П. Демократія онлайн: виклики і можливості політичної участі в умовах цифрової держави. Acta Securitatae Volyniensis. 2025. № 5. С. 80–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-5-11>

27. Петров П. Е-петиції, онлайн-консультації та цифрове голосування: вплив на реальні політичні рішення. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. № 53. С. 246–250. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.41>
28. Петров П. Особливості формування зовнішньополітичного іміджу Ізраїлю. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. Т. 15, спецвипуск. С. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.15421/352328>
29. Петров П. Процес внутрішньополітичної цифровізації США (електронне/цифрове урядування): ретроспектива та нормативно-правові засади. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2024. Т. 16, спецвипуск. С. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.15421/352410>
30. Петров П. Роль соціальних мереж у формуванні політичної свідомості громадянина. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2025. Т. 8, № 2. С. 180–188. DOI: <https://doi.org/10.15421/342555>
31. Петров П. Технології політичної комунікації в міжнародних відносинах України: використання PR-технологій. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2023. № 3 (17). С. 98–108. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-98-108>
32. Петров П. Трансформація політичних інститутів у цифрову епоху: інновації, стабільність і криза довіри. Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2025. № 1 (77). С. 129–133. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1\(77\)-18](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1(77)-18)
33. Петров П., Вершина В., Головка І. Роль публічної дипломатії та парадипломатії як інструмент зміцнення політичних інститутів у цифровому вимірі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 16, № 2. С. 215–221. DOI: <https://doi.org/10.15421/352462>
34. Петров П., Геворгян М. Україна – Польща: цифровий альянс демократій у добу цифрової трансформації. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2025. Т. 17, № 2. С. 171–179. DOI: <https://doi.org/10.15421/352563>

35. Петров П., Головка І. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Глобалістика» : електрон. вид. Дніпро : ДНУ, 2025. 51 с.
36. Петров П., Головка І., Котов І. Моделювання цифрової парадипломатії в глобальному просторі. Стратегія нейтралізації інформаційних загроз. *Empirio*. 2025. Т. 2, спецвипуск. С. 92–101. DOI: <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.s.92-101>
37. Петров П., Грушка В. Географія цифрового впливу: технологічна трансформація демократії і зовнішньої політики. Публічне управління і політика. 2025. № 4 (8). С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.4.13>
38. Поліщук І. Глобалізація як провідна тенденція розвитку сучасних міжнародних відносин. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. № 1 (15). С.195–203.
39. Резнікова Н. В., Булатова О. В., Іващенко О. А. Цифровий розрив чи цифрова нерівність? Нові виміри глобальних асиметрій соціально-економічного розвитку і міжнародної торгівлі в умовах техноглобалізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 25. С. 45–57. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-45-57>
40. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-book.2022.01>
41. Семенюк Ю.В. Трансформація міжнародних відносин та розвідувальна діяльність. *Military strategy and technology*, 2025, № 2(2). С. 47-51. DOI: <https://doi.org/10.63978/3083-6476.2025.2.2.04>
42. Ушенко Н., Тупіка А. Сталий розвиток міст України в умовах глобалізації: зарубіжні та вітчизняні підходи. *Scientific journal*. 2025. № 1. С. 354–363. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-52>
43. Shcherbak V., Tretiak O., Borodin Y., Demura A., Petrov P. The Peculiarities of Inter-Institutional Interaction of Transregional Cooperation Legal Regulation: Trends in the Contemporary EU. *Journal of Law and Political Sciences*

(JLPS). 2025. Vol. 42-2. P. 80–100. URL: <https://journal-law.com/conferences>,
<https://drive.google.com/file/d/1ultU49a0PFACoCvaSxxlK7PTYd1nDNkx/view>

44. Бібліотека Конгресу США. Country Studies: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.loc.gov/collections/country-studies/?fa=online-format:pdf&sp=2>

45. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

46. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара: офіційний вебсайт. URL: <https://www.dnu.dp.ua/>

47. Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека: офіційний вебсайт. URL: <http://www.libr.dp.ua/>

48. Європейський Союз: офіційний вебпортал. URL: https://european-union.europa.eu/contact-eu_uk

49. Інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

50. Міністерство закордонних справ України: офіційний вебсайт. URL: <https://mfa.gov.ua/>

51. Міністерство освіти і науки України: офіційний вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

52. Наукова бібліотека Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: офіційний вебсайт. URL: <http://library.dsu.dp.ua/>

53. Національна академія наук України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.nas.gov.ua/>

54. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

55. Національний інститут стратегічних досліджень: офіційний вебсайт. URL: <https://niss.gov.ua/>

56. Організація Об'єднаних Націй: офіційний вебсайт. URL: <https://www.un.org/en>

57. Рада національної безпеки і оборони України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>

58. Цифровий репозиторій Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. URL: <https://repository.dnu.dp.ua/>
59. ЮНЕСКО: офіційний вебсайт. URL: <https://www.unesco.org/en>
60. Directorate-General for Communication. Types of institutions and bodies: official web-site. Available at: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_en
61. European Commission. Areas of EU action: official web-site. Available at: https://commission.europa.eu/about/role/law/areas-eu-action_en
62. European Commission. Common Foreign and Security Policy: official web-site. Available at: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/common-foreign-and-security-policy_en
63. European Parliament. Directorate-General for Internal Policies. The European Council in 2022. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9154aba7-f617-11ee-8e14-01aa75ed71a1/language-en>
64. European Parliament. Members of the European Parliament: official web-site. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/home>
65. Official Journal of the European Union. Court of Justice of the European Union. Access to European Union Law. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:eu_court_justice
66. Official Journal of the European Union. European Council. Access to European Union Law. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_council
67. Official Journal of the European Union. European Parliament. Access to European Union. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_parliament

ПЕТРОВ Павло кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Навчальний посібник з дисципліни «Глобалістика»

Навчальний посібник з дисципліни «Глобалістика» підготовлено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. У посібнику розкрито сучасні теоретико-методологічні підходи до вивчення глобальних процесів, особливості трансформації міжнародного порядку в умовах глобалізації та цифровізації, змін політичних інститутів, зовнішньої політики, публічної дипломатії, безпекових і комунікаційних стратегій держав. Значну увагу приділено глобальним викликам цифрової епохи, міжнародній безпеці, трансрегіональному співробітництву та формуванню глобальної конкурентоспроможності держав. Структура посібника охоплює методологію навчання, роботу з джерелами, академічне письмо, лекційний курс, семінарські заняття, завдання для самостійної роботи, глосарій і список джерел. Посібник призначений для студентів, викладачів і всіх, хто цікавиться сучасними глобальними трансформаціями та проблемами міжнародних відносин.